

בעזרת ה' יתברך

קונטרס

"המוסר והנועם"

ח"ד

אסופת שיחות וועדים

שנאמרו ע"י הגה"צ ר' ישראל דוד נייוזנר זצוק"ל

יו"ל לקראת כ"ג שבט התש"פ

יום הזיכרון העשירי לגרי"ד זצוק"ל

בכל מקום שנכתב בקונטרס זה: "הסבא זצוק"ל" - הכוונה היא למרן הסבא מנובהרדוק זצוק"ל
ובכל מקום שניכתב בקונטרס זה: "רבינו זצוק"ל" - הכוונה לגה"צ ר' גרשון ליבמן זצוק"ל

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות לטל:

0504116403

גמ"ח עימוץ - 05041-93649

מפתח

הקדמה ..... ג

מדור הספרים

על מז"ר הגה"צ 'רבינו' גרשון ליבמן זצוק"ל

מסימני אנשי המעלה הגדולה הזאת

ה הספד בהלוויית 'רבינו' זצוק"ל - י-ם .....

שמחת הבוטח בה'

ז הספד במלאות השלושים לפטירת 'רבינו' זצוק"ל .....

'העבודה' ופרקיה

כח הספד בעת הקמת מצבה ל'רבינו' זצוק"ל .....

מסירות נפש!

לו שיחה ביום הזיכרון הי"א ל'רבינו' זצוק"ל - תשס"ח .....

ממשיך 'חיבורו' של הסבא זצ"ל

נ שיחה ביום הזיכרון הי"ב ל'רבינו' זצוק"ל - תשס"ט .....

מדור שיחות מוסר

ויפח באפיו נשמת חיים

נח 'אחרי מות-קדושים' תשס"ז .....

ויתור והכנעה - יסוד הכל!

סח כ"ח חשון תשס"ח .....

אל תקרי 'הליכות' - אלא 'הלכות'!

עה סיום 'משנה ברורה' - י"ח אלול תשס"ט .....

מדור שיחו בכל נפלאותיו

ניגון שהציל חיים

פז י"ח אלול תשס"ט .....

אמונת חכמים

צד ז' אדר ב' תשס"ח .....

נס תחיית המתים

צט ח' סיון התשס"ח .....

שהכל נהיה בדברו - א

קד י"ח אלול תשס"ט .....

שהכל נהיה בדברו - ב

קח ב' 'שמניני' תשס"ח .....

הודאה ב'הרגשה'

קטו כ"ג כסליו התשס"ח .....

הקדמה

בהודאה עצומה לרבש"ע, הננו להגיש בפני 'המבקשים' את הקונטרס הנפלא 'המוסר והנועם' ח"ד ובו מד"ת ונועם מוסרו הטוב של מו"ר הגה"צ רבי ישראל דוד ניוונר זצ"ל.

על מהות השיחות והוועדים של רי"ד זצ"ל ואופן עריכתם, כבר הארכנו בהקדמת הקונטרסים הקודמים - והרוצה ייקחנו משם.

קונטרס זה נחלק לג' מדורים: א. הספדים על הגה"צ רבינו גרשון ליבמן זצוק"ל שנאמרו ע"י רי"ד זצ"ל. הספדים אלו ספוגים הם היטב בעבודה הנובהרדוקאית ובדרכי קיומה; כפי שקיימה והעבירה לדורות הבאים - שלא זכו לדעת את יוסף - הגה"צ רבי גרשון זצ"ל שרי"ד היה תלמידו המובהק.

הספדים אלו לקוחים מתוך 'ספר הזכרון לרבינו גרשון ליבמן זצוק"ל' - שיצא לאור ע"י מכון דעת חכמה. ב' השיחות האחרונות במדור זה הובאו כבר בעבר בקונטרס 'המוסר והנועם' ח"א - אלא שבהוצאת הספר הנ"ל עברו עריכה ועיבוד, ולכן הבאנו אותם כאן בפעם נוספת. תשו"ח למכון דעת חכמה ולעומד בראשו הרה"ג רבי דוד הלפרין שליט"א על מסירת החומר לזיכוי הרבים.

המדור השני בקונטרס זה הינו מדור השיחות מוסר - ובו שיחות נפלאות שנשמעו מרי"ד זצ"ל בזמנים שונים. המדור השלישי הינו מספר עובדות על ניסים ונפלאות שאירעו עם רי"ד זצ"ל. לפעמים יש כפל דברים אך התועלת וההרגשים שיש בכל אחד מהם - מחייבת את הבאת כפל הדברים.

בתקווה שיהיה לתועלת, וריבוי כבוד שמים.

כ"ג שבט ה'תש"פ - במלאות עשר שנים לפטירתו של מו"ר זצ"ל.
המלהב"ד.

הספד בהלוויית מו"ד הגה"צ 'רבינו' גרשון ליבמן זצוק"ל - י-ם.

מסימני אנשי המעלה הגדולה הזאת

"הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק" (ישעיה נז, א).

הנביא ישעיהו אומר: "הצדיק אבד" – לדורו אבד. וזה היות שהוא הולך למנוחות – למקום שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה – ואילו אותנו הוא עזב לאנחות.

אפשר לפרש עוד את הפסוק: "הצדיק אבד" – בעת שהצדיק נפטר, הצרה היא שעקב כך: "ואין איש" – לא נשאר כעת אותו ה'איש', שהוא בגדר: "שם על לב" – שהיה שם ומעורר את לבות האנשים לתשובה ומעשים טובים!

רבותי! 'רבנו' זצוק"ל הוא היה האיש שהוא היה שם על ליבנו בכל זמן ועת התעוררות רוחנית! בכל זמן וזמן הוא היה מעורר אותנו לחיי תורה ותיקון המידות בתכלית; לחיי זיכוי הרבים והרבצת תורה. וכעת: "ואין איש שם על לב" – אין לנו את האיש שהיה שם על ליבנו התעוררות!

מסימני אנשי המעלה הגדולה הזאת

רבותי! קשה מאוד לצמצם את מהותו של רבנו זצוק"ל בהספד קצר. גם מחמת קוצר הזמן; וביותר, מצד עומק המושג וקוצר המשיג – שמפני הריחוק הגדול שלנו ממנו, איננו יכולים להשיג את גדולתו ומעלתו הרוחנית. בגדר: אילו ידעתיו הייתי!

לכן נביא בזה קטע מספר 'חובות הלבבות' ('שער הביטחון' סוף פ"ד), וע"י כך נוכל להבין את מעלתו וגדלותו של רבנו זצוק"ל. קודם לזה הקטע, מסביר החוה"ל את דרגות הבטחון השונות השייכות בבני האדם, ובסופו מביא הוא את מעלת הביטחון הגבוהה ביותר השייכת בין בני האדם – שבעל חוה"ל מגדירים: "בחיריו וסגולתו

בעולם הבא!" ולאחר שמאריך במעלותיהם הגדולות – מביא אף סימנים ברורים ובדוקים שבהם ניתן לראות מי זה שזכה והשיג מדרגה נעלה זו. וע"י התבוננות בסימני אלו האנשים, נוכל להבין גם את מעלתו של רבנו זצוק"ל. וז"ל בעל 'חובות הלבבות':

"ומסמני אנשי המעלה הגדולה הזאת: שיורו עבדי הבורא אל עבודת הבורא; והסבל בעת הניסיון והצרה; ושיקל בעיניהם כל דבר אצל קיום מצות הבורא יתברך. כמו שידעת מן העניין: "והאלוקים ניסה את אברהם" (בראשית כב א); וענין חנניה מישאל ועזריה בכבשן האש (דניאל ג); ודניאל בגוב האריות (דניאל ו); ועשרה הרוגי מלכות. עכ"ל.

אנו התלמידים ראינו בחוש את ג' הסימנים האלו אצלו במשך כל חייו! והדוגמא האישית שלו באלו הסימנים, הם הם מה שלימדו אותנו כל הזמן שעלינו גם להגיע לאלו ההשגות הגבוהות אלו ללא פשרות! ונסבירם אחת לאחת בעזה":

שיורו עבדי הבורא אל עבודת הבורא

הסימן הראשון שמביא החוה"ל על בעל הביטחון: "שיורו עבדי הבורא אל עבודת הבורא" – בעל בטחון אמתי, הסימן הראשון והמובהק עליו, שהוא מורה ומדריך אחרים לעבודת ה'. מפני שעבדי ה' מחמת אהבת ה' העצורה בליבם, לא יוכלו להתאפק ולהחריש בראותם קוצר עבודת ה' אצל בנ"א אחרים. ורבנו זצוק"ל, מכח בטחונו החזק, כל חייו חשב רק איך להשפיע ואיך להורות את עבודת הבורא לעבדי הבורא.

היאומן כי יסופר שזוהי הייתה דרכו ושיטתו עוד מבחרותו ועד סוף ימיו! שמעתי מראש הישיבה רבי אברהם יפה"ן זצ"ל – והוא אף חקק זאת בהקדמתו לספרו של הסבא זצוק"ל 'מדרגת האדם' שהר"י הו"ל מחדש לאחר המלחמה בניו-יורק – שבישיבתו בביאליסטוק, רבנו זצוק"ל היה הוא מ'עמודי התווך' של הישיבה! ובכל דבר ודבר בישיבה היה אכפת לו, וכל הזמן חשב וטיכס עצות איך להשפיע ואיך ולעזור לכל אחד ואחד!

ואם בכלל זה קשה העסק של 'זיכוי הרבים', אבל הוא זיכה את הרבים בעיקר בימי הניסיונות הקשים ביותר! האם אפשר בכלל לתאר לבן זמננו מה זה 'גטו'? לא יכולים להסביר בשום פנים ואופן למי שלא היה שם! והוא זצוק"ל הקים ישיבה ו'חדר' לתשב"ר בתוככי חומות הגטו בעיר וילנה!

"אני הגבר ראה עני בשבט עברתו" (איכה ג, א) – עברתי את השואה ב"ה, ואני מעיד בפניכם: אין שום אפשרות ולא יכולים להבין אפשרות כזאת שבמציאות של 'גטו' יהיה אפשר להקים ישיבה! זוהי מסירות נפש הכי גדולה שיכולה להיות! והוא כל כך הצליח בהקמת הישיבה – עד כדי כך שהוא הצליח להשפיע אפילו על מנהיגי הגטו שישכימו לקיום ישיבתו בגטו! יש עד היום את הצילומים מאותם האישורים הללו. ועל ידי כך רבים נצלו הן ברוחניות והן בגשמיות. התלמידים מאותה תקופה תמיד זכרו וסיפרו את המסירות נפש שלו בתוככי הגטו לכל דבר של קדושה!

רבותי! ואעפ"כ זה עוד לא כלום! הוא לא הפסיק מעבודתו הק' גם 'במחנה ריכוז'! אי אפשר לעלות על הדעת מה הוא מחנה ריכוז, שם כל דבר – ואפילו הקטן ביותר – כרוך ממש בהריגה ורציחה בצורות הכי קשות שניתן לעלות על הדעת! בכל רגע נתון כולם היו עומדים שם לפני מוות מידי! ושמעתי מתלמידי שהיו אתו שם, שהוא המשיך את השפעתו אפילו שם ככל יכולתו! היה להם בסתר איזה דפי גמרא – נדמה לי ממסכת נדרים – וחזרו על זה עוד הפעם ועוד הפעם. והוא היה לוקח פעם תלמיד אחד, ולאחריו עוד תלמיד וכו' ולומד איתם ומחזק אותם. וזה היה בכל הזמנים. האפשריים: בלילות, בבקרים, בשעות העבודה – ובכל פעם שרק היה איזה זמן פנוי.

עבודתו עם הכלל ב'מחנה ריכוז' לא הייתה רק ברוחניות – אלא גם בגשמיות! הוא הציל כמה נפשות ממות, שעל אף שלקחו אותם לצד – איפה שהיו שולחים להריגה ולשרפה – הוא היה בכח מחזיר אותם למקומם, וכך ניצלו חייהם של כמה וכמה נפשות.

ועל אף שהרעב היה נורא שם – הן בגטו והן במחנות הריכוז – הוא נתן מפיתו המצומצמת לאחרים! אנו התלמידים יודעים את 'הגדר' שהיה לו – שהוא אף המשיך בו בכל ימי חייו – שתמיד הוא השאיר משהו מהאוכל שלו, מה שנקרא בפי העולם תענית הראב"ד כפי שהזכירו רבנו יונה. הוא אף פעם לא גמר את מאכלו – תמיד נשאר משהו. ודאי שזהו 'גדר' גדול מאוד – אבל גם ב'מחנה ריכוז' הוא קיים את 'הגדר' הזה! כי מה שנתנו שם פת לחם זה היה רק כדי שלא למות מרעב, ואפילו מזה הוא היה משאיר תמיד משהו! הוא קיים את 'הגדר' שלו ב'קצה' – ממש מסירת נפש על כל דבר!

ומיד בעת שהסתיימה המלחמה – בשהותו במחנה 'ברגן בלזן' – הוא המשיך במהותו: "שירו עבדי הבורא אל עבודת הבורא" אי אפשר לתאר מה שהיה בראשם של הניצולים ביום הראשון שאחרי המלחמה. בזמן שכולם היו חולים מעונים וחלשים

רעבים וצמאים – כל אחד חשב רק עצות מזה עליו לעשות עכשיו כדי למצוא איזה בן משפחה או איזה קרוב, מזה לעשות עכשיו כדי להשתקם בגוף בממון ובחיי משפחה וכדו'. ואילו רבינו זצוק"ל – כמשה רבנו בשעתו בגדר 'חכם לב ייקח מצוות' – לא חשב על שום דבר כגון זה, אלא תיכף ביום הראשון לאחר השחרור, הוא ייסד שם ישיבה!

התלמידים מאותה תקופה סיפרו שהוא הכריז בכל רחבי המחנה: מי שרוצה ללמוד תורה יבוא לישיבתו, והוא מתחייב לכולם אש"ל מלא! ואכן, מיד באו אליו רבים מן הניצולים מכל הסוגים, וכך הוא הציל אותם בחומר וברוח. ומהם יש היום כמה וכמה ת"ח מופלגים, ואף כמה ראשי ישיבות הנמצאים בא"י ובאמריקה. במקביל, הוא יצר קשר עם עולם התורה באמריקה ובלונדון, וביקש שישלחו ספרים וחפצי קודש עבור הניצולים.

מיד לאחר שביסס והעמיד את ישיבתו ב'ברגן בלזן' עבור כלל הניצולים, הוא התחיל ליישם את הכוונה שהייתה לו מקודם, להקים ישיבה על אדני התורה והמוסר עם בחורים מצוינים – כפי איך שקיבל מרבותיו בנובהרדוק, ולכן עקר משם לעיר צלסהיים, ושם הגשים את שאיפתו הגדולה בס"ד בהצלחה רבה!

באותה תקופה זכיתי ב"ה להיכנס ולחסות בצל כנפיו של רבנו זצוק"ל בישיבה בצלסהיים. אי אפשר לתאר את 'הרוח' שהייתה בישיבה שם! למדו בהתמדה יומם ולילה – ללא גוזמא; לא ישנו יותר משלוש שעות ממעת לעת! קול התורה נשמע בישיבה כל היום והלילה, בבוקר ובערב – השכם והערב.

וכשם שקול תורה נשמע ללא הפסק – כך גם קול המוסר הדהד בעוז ברחבי הישיבה. איזה 'רוח' היה שם בשעת התפילות ולימוד המוסר... ועל אחת כמה וכמה הוא בעצמו, הוא 'עלה על גדותיו'; הוא היה 'יוצא מהכלים' בהשתפכות הנפש בתפילות שלו, ובלומוד המוסר בהתפעלות שלו 'בבית המוסר'. אי אפשר לתאר את גודל השפעתו על בני הישיבה – ועל כל מי שחסה בצלו!

וכך זה המשיך שנים על גבי שנים, מגרמניה עברו לצרפת, ומשם כל כך התפתחו המוסדות, והוקמו ישיבות ומוסדות בכמה וכמה מדינות בעולם, והשפעתו הלכה וגדלה מאוד מאוד! ראו עליו בחוש במשך כל ימי חייו את סימנו של בעל חוה"ל על בעל הביטחון: "שורו עבדי הבורא אל עבודת הבורא".

הסבל בעת הניסיון והצרה

הסימן השני שמביא בעל חוה"ל על אנשי המעלה הגדולה הזאת: "הסבל בעת הניסיון והצרה" – מהותו של בעל הביטחון הוא: לנהוג בסבלנות מרבית, ולסבול בדומיה כל ניסיון וכל צרה שיעברו עליו במשך כל ימי חייו!

רבותי! אין גבול ושיעור לסבלנות' שהיה לרבנו זצוק"ל! ממנו אפשר ללמוד מה היא 'סבלנות' על כל דבר גדול כקטן! היה לו 'סבלנות' כזאת עצומה בכל העניינים, הן מצד הגוף; הן מצד הגשמיות; והן מצד בני האדם שהיו עמו. לא היה לו שום 'התקשרות' לשום דבר בענייני העולם! הוא יכל לסבול בדומיה כל דבר וכל מאורע!

לאחר שהישיבה עברה מגרמניה לצרפת, רבנו זצוק"ל נזקק לעבור ניתוח בבית החולים בעיר ליון, והוא שהה עקב כך שבוע שלם בביה"ח. זכיתי להיות אתו שם כל ימי השבוע, ואף לשמש אותו. והרופא שהיה שם אמר לי שהוא מתפלא מרבנו, היות ויש לו ייסורים קשים – ואף על פי כן הוא רואה שרבנו לא מוציא אפילו הגה או אנחה מפיו!

ועל אף הייסורים – ושלא נשמע ממנו אפילו הגה אחד בסבלו מהם – הוא דיבר שם בענייני תורה מוסר ויר"ש כל הזמן בלי הפסק! וכך לאורך כל הזמן שהיינו שם למדנו יחד, והוא לא התלונן על מצבו כלל. וכך היה אצלו כל חייו, מעולם לא שמענו שהוא התלונן על משהו בענייני הגוף!

היה פעם שרבנו זצוק"ל נקרא לבוא לעיר מרסיי כדי להשפיע ולחזק שם את מוסדותיו, ואת כלל בני העיר. התלוויתי אליו בדרכו לשם, ובאמצע הטיסה מפרז למרסיי, בעת שהוא היה באמצע לדבר ולהשפיע במוסר ויר"ש כדרכו בקודש – הוא חש ברע. פחדתי ממה שקורה לו, ורציתי להביא מים, או לקרוא לעזרה, ואילו הוא ממשיך לדבר כרגיל! וכשראה שאני תמה מכך – אמר לי: לא קרה כלום! הוא לא הרגיש שצריך לעשות עניין מהגוף ומהגשמיות שלו בכלל!

ובכלל, הוא היה יחיד במינו ב'הפך התקשרות' לכל הדברים הגשמיים והארציים. כל חייו לא היה לו ארנק צ'קים חשבון בנק וכדו' הדברים הללו לא תפסו אצלו מקום אפילו! שהרי אם זה שום דבר, אלא דבר בטל ומבוטל – א"כ בשביל מה להחזיק אצלו כזה דבר?!

מעולם הוא לא אמר על איזה דבר: 'זה שלי!' דבר שלי? לא היה אצלו כזה מושג! קרה כמה פעמים שהגעתי אליו לביקור, והייתי מביא לו אז ספר כל שהוא, וכמובן

הייתי כותב לו הקדשה לכ' מו"ר וכו' למחרת כשבאתי אליו, והנה – נעלם הספר מחדרו. לאחר מכן שהגעתי לביהמ"ד, והנה הספר נמצא שם, והדף עם ההקדשה קרוע! לא היה אצלו עניין כזה: 'שלו'! היו לו הרבה מוסדות חוץ מהישיבה עצמה, ולא רק שלא היה לו חשבון בנק וכדו' אלא אפילו שמו וחתימתו לא הופיעו בשום מקום! הוא הרגיש ששום דבר לא שייך לו!

לאחר המלחמה הגרמנים נתנו סכומי כסף בתור פיצויים לניצולי השואה, ובפעם הראשונה כשהגיעו השילומים הללו, היה בצ'ק סכום כסף גדול מאוד. כשהוא קיבל את הצ'ק שהיה מיועד אליו, הייתי בדיוק אתו, והוא לא רצה לדעת אפילו מה הסכום הרשום בו, אלא ביקש מיד להעביר את כל הסכום לטובת הישיבה! ואפילו לחתום על הצ'ק הוא לא ידע, ולימדו אותו לכתוב את שמו באותיות לועזיות. ראית עליו בחוש שלא מעניין אותו כלום בענייני הגשמיות!

הוא התנהג כל חייו לפי הרוח והחינוך שהיה בנובהרדוק – לנהוג 'בהפקרות' בענייני הגשמיות! ולא היה שום דבר ש'קשר' אותו לעולם הזה; אלא הכל היה 'מופקר' ממנו לגמרי – בלי שום חשבונות!

הדוגמא האישית שלו בזה, שלא היה לו שום 'התקשרות' לענייני גשמיות, כל כך פעלה עלינו – עד שלא היינו מסוגלים להיפרד ממנו כלל, על אף היותנו כל בני הישיבה דאו ניצולי שואה, ורצינו להתאחד עם בני משפחותינו ולבנות את עתידנו המשפחתי והגשמי; אעפ"כ, ולמרות הכל נשארנו קשורים אליו כל ימי חייו בכל ליבנו ונפשנו!

הייתי בדרך ללמוד בישיבה אחרת בעיר ק. ובדרך לשם עברנו דרך העיר צלסהיים, היכן ששכנה הישיבה של רבנו אז; ובהשגחת ה' – אבי ז"ל הציע שנעשה הפסקה בדרכנו לכמה ימים ונשהה בצלסהיים – היות שהיה לנו דוד שהיה דר שם – עד לאחר שב"ק ואז נמשיך למחוז חפצנו.

בינתיים, אבי ז"ל התקבל שם בתור שוחט, והציעו לי שבינתיים עד לאחר שבת אכנס ללמוד בישיבתו של רבנו ששהתה בעיר, ולאחר מכן אמשיך בדרכי הלאה. הגעתי לישיבה ביום חמישי, ובשבת רבנו אמר שיחה, ואותה השיחה הראשונה ששמעתי ממנו כ"כ הקסימה אותי וכ"כ התרגשתי ממנה – היות שלא שמעתי מילים כאלה קודם לכן אף פעם – עד שהחלטתי שמקומי הוא אצל רבנו! בגדר: "פה אשב

כי אויטיה". הוא דיבר אז על יסודות 'נובהרדוק': 'הפקרות' מוחלטת ו'הפך התקשרות' לעולם, ועל 'ביטול העולם' – שלא יהיה לנו שום קשר לכל דבר גשמי!

תוכן דבריו בשיחה ההיא היה, שהוא הקדים ושאל: מדוע בסופו של דבר ההבדל בין הגר לבין רות היה כל כך גדול – בזמן ששניהם כוונתם הייתה לש"ש ולדבר אחד בלבד: לעזוב ארמונות מלכים וכל טוב העוה"ז כדי להתקרב לעם ישראל ותורתו? כפי שידוע שפרעה אבי הגר אמר לה שמוטב לה להיות שפחה בביתו של אאע"ה – ולא גבירה במקום אחר!

ואילו רות הגיעה כ"כ לשיא המעלה, עד שדוד המלך וכל מלכות בית דוד ואף משיח צדקנו יצאו ממנה. ואילו מהגר יצא ישמעאל, ולאחר מכן אף חזרה לגילולי בית אביה בעת שברחה מפני שרה גבירתה! כמו שהעידו עליה חז"ל: "היינו דאמרי אנשי זרוק חוטרא לאוירא אעיקריה קאי" (הובא ברש"י בראשית כא, כא).

והסביר רבנו זצוק"ל, שלהגר היה חסר 'בהפקרות' לגמרי! על אף שכל כך היא 'הפקירה' את ארץ מולדתה ובית אביה וכו' אבל היא לא הייתה מוכנה להיות 'הפקר' לגמרי! ולכן כשהגיע עת הניסיון, התברר שאינה מוכנה להיות 'הפקר' לגמרי – אלא הפקר עם הגבלה. מה שאין כן אצל רות, היא הכניעה ו'הפקירה' את עצמה ללא שיור והגבלה כלל! 'הפקרות' אמתית לגמרי – ללא שום חשבונות ותירוצים! ולכן זכתה למה שזכתה.

דהנה, לאחר שמתו בעליהם של רות וערפה, הפצירה נעמי חמותם בהם שישבו אל הוריהם. וממענה רות אל נעמי נוכל לראות עד כמה 'הפקרות' הייתה בה, והכריזה באוזניה מפורשות שזה יהיה בין בחייה ובין במותה: "ותאמר רות אל תפגע בי לעזבך לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אליך עמך עמי ואלהיך אלהי באשר תמותי אמות ושם אקבר כה יעשה ה' לי וכה יוסיף כי המוות יפריד ביני ובינך" (רות א, טז-יז) – זה נקרא 'הפקרות' ללא גבול ושיור, ולכן אלו היו התוצאות!

וידוע משלו של הסבא זצוק"ל על כך: אחד רצה ללמוד לשחות במים, אלא שתמיד היה מניח יד אחת מחוץ למים כדי שיהיה בטוח שאם ייפול במים, יוכל להינצל על ידי כך. אבל כך עברו עליו כל ימיו ולא למד לשחות במים. מפני שלא מסר את עצמו להניח ידיו ורגליו בתוך המים ללא שיור. אלא, שהוא עוד סובר, שבדרכו הוא עוד ילמד לשחות במים. ואלא, שאם הוא רוצה באמת לדעת לשחות עליו להניח את

כולו במים – ורק על ידי כך ידע לשחות היטב ('מדרגת האדם' מאמר 'נקודת האמת' פ"ד עיי"ש). ממש כך צריך האדם להפקיר את עצמו ממש לרצון ה' על פי המבואר בתורה הק', ורק על ידי כך יצליח להגיע לכל המעלות וההשגות – כרות המואבייה.

כך דיבר רבנו אז, וכך אף נהג למעשה כל חייו, עד שהגיע ל'שלמות' האמתית שאין עמה חסרון כלל. הווי אומר שהיה אצלו בחוש את הסימן השני של בעל חוה"ל על אנשי המעלה הגדולה הזאת שהם בעלי הביטחון האמתי: "הסבל בעת הניסיון והצרה".

שיקל בעיניהם כל דבר אצל קיום מצות הבורא

והסימן השלישי של בעלי המעלה הגדולה הזאת שהם בעלי הביטחון אומר ה'חובות הלבבות': "שיקל בעיניהם כל דבר אצל קיום מצות הבורא יתברך". ופירושו: ששום דבר לא יהיה קשה להם לעשות מכל מה שציווה הבורא יתברך, הן בסור מרע והן בעשה טוב.

רבתי! ראינו אצלו בכל ימי חייו מסירת נפש של ממש לכל דבר מצוה. ויש הרבה דוגמאות לכך, ואיננו יכולים לפרוט את כולם כי רבים המה. אולם פטור בלי כלום אי אפשר, לכן ניקח דוגמא אחת לכך:

מצוות 'סוכה' למשל, הוא קיים מצווה זו כל חייו במסירות נפש וללא פשרה כלל. על שינה בסוכה הוא לא היה מוכן לוותר בשופו"א, אפילו אם היה אז כפור גדול מאוד, כפי ששכיח במדינת צרפת. היו מצבים כאלה, שאפילו אם היו מכניסים תנור הסקה לתוך הסוכה, זה לא היה מועיל כלום – ואעפ"כ הוא היה נשאר לישון בסוכה למרות הקור הגדול, ולא מבטל מצוות שינה בסוכה אפילו לילה אחד! ואפילו בסוכות האחרון לימי חייו, הוא היה כל כך חלש ומיוסר, ובקושי הוא דיבר אפילו – ואעפ"כ הוא לא הפסיד מצוות שינה בסוכה!

כמו כן אפילו טעימה קלה הוא לא הסכים לטעום מחוץ לסוכה. בסוכות האחרון, נכנסתי לבקרו בחדרו, ועל השולחן היה כיבוד – כדרכו בקודש, שתמיד אהב רק להטיב, וזה מפני טבעו הרחמן שתמיד רצה הוא רק לכבד ולהטיב לזולת – והצעתי בפניו שאולי יטעום משהו, ומיד עשה תנועה נחרצת בידו שהוא לא רוצה. בהתחלה לא הבנו מה רצונו בדיוק, ומיד אח"כ הבנו ושאלנו: סוכה?! ונענע ראשו לאות הסכמה! אפילו בזמן חולי מסוכן כזה – לא! זוהי מסירות נפש! וכך נהג הוא בכל מצוה ומצוה, במסירות נפש בלי שום ויתור ופשרה.

על אחת כמה וכמה במה שנוגע ל'עבודת עצמו', כל כך הוא עבד על עצמו ותיקן את מידותיו כפי איך שקיבל מרבותיו בישיבות נובהרדוק ממשיכי דרכו של הסבא זצוק"ל. הוא הרבה מאוד ללמוד מוסר בהתפעלות כל ימי חייו, ממש עד ימיו האחרונים. עבודתו ב'פעולות' נגד טבעו ומידותיו, הדהימו את כולנו. דרגתו בויתור והכנעה הייתה ללא גבול ושיור כלל. על אף שהיה צודק – תמיד נהג להכניע ולכופף את עצמו לכל אחד ואחד. גדלותו העצומה באמונה ובביטחון בה' יתברך ללא השתדלות כלל וכלל אינה ניתנת אפילו לתיאור!

מחמת עבודתו ומדרגתו הרוחנית, תמיד היה צעיר ברוחו כנער, ולא ראו עליו אותות זקנה – עד החולי האחרון שהכביד עליו מאוד. וזה על אף מאורעות קשים שעבר בימי חייו, כמאורעות השואה מתחילתה עד סופה בתוך הגטאות ולאחר מכן במחנות ההשמדה וכו' וכדאי לספר פרט אחד על כך, כדי שיורה על הכלל כולו:

לפני עשר שנים, בהיות רבנו זצוק"ל למעלה מגיל שמונים שנה, היינו עמו כמה מתלמידיו בעיר צפת, למשך שבוע ימים כדי לערוך אתו 'בדידות'. היה שם כל כך 'רוח' גבוה, לימוד המוסר, וועדים, עצות והדרכות ב'עבודה' וכדו' יום אחד ירדנו להתפלל בקברי הקדמונים הקבורים בביה"ח שם כהאר"י ז"ל והבית יוסף, והוא ביקש להצטרף אלינו, והורדנו אותו בזהירות בגרם המדרגת התלול שיש שם, ובאמצע הדרך ישנו מקווה המיוחס לאר"י ז"ל, אמרנו לו שהיות שברצוננו לטבול שם, ויש עוד כברת דרך עד שם, וכמו כן המים שם קרים מאוד כידוע, לכן אולי הוא ינוח בצד הדרך, עד שנטבול בזריזות ונשוב אליו. אולם הוא אמר שברצונו לבוא רק כדי לראות – ותו לא.

ואכן כך היה. הוא הגיע אתנו וישב בצד וכולם הזדרזו להתכונן לטבילה שכידוע המים שם קרים מאוד, ועד שנכנסנו וטבלנו, ראינו שהוא כבר הספיק בזריזות לטבול, ולעלות מהמים הקרים הללו ללא שום אנחה מהקור שיש במים אלו, כמו שלא קרה כלום, בצעירות כזאת, על אף שצעירים ממנו שהיו עמנו נאנחו מרוב הקור שיש שם!

עבורנו זה היה חיזוק גדול לראות את מהותו בחוש, וכפי שנהג כל ימי חייו: שאין שום מפריע שיכול לנצחו! אין שום דבר שיכול לעמוד לו בדרכו! בכל ימי חייו הוא לא הרגיש על שום דבר שאינו יכול! ואלו הרי היו דיבוריו אלינו במשך כל ימי חייו – וכך אף לימד הוא: שאין כזה דבר שלא יכולים! עלינו רק לרצות ואם רוצים באמת אז יכולים – היות שאין דבר שאין יכולים להשיגו ברוחניות!

הווי אומר שהיה אצלו בחוש אף הסימן השלישי של בעל חוה"ל על אנשי המעלה הגדולה הזאת שהם בעלי הביטחון האמתי: "שיקל בעיניהם כל דבר אצל קיום מצות הבורא יתברך"

חרון אף על לימוד המוסר

פטירתו של רבינו זצוק"ל הינה אבידה גדולה לכלל ישראל, ועל אחת כמה וכמה לנו תלמידיו הרבים, שהוא כל כך השקיע מכוחו וזמנו וחינוך אותנו לעבודת המוסר כפי דרכו ושיטתו של הסבא זצוק"ל; ועתה – מי יורנו דעת חכמה ומוסר?! והעיקר מכל חלקי העבודה שהוא רצה ולימד אותנו, ואף תבע מאתנו על כך כל הזמן, היה החלק הזה של: 'לימוד המוסר!' היות שזה הוא 'כאבר שהנשמה תלויה בו' – והוא הוא החלק המביא אל כל חלקי העבודה!

ותיכף ששמעתי את הבשורה המרה על פטירתו של רבנו זצוק"ל מיד חשבתי בדעתי: "איבדנו החרון אף על לימוד המוסר!" שכעת אין כבר מי שיתבע אותנו על לימוד המוסר! היות שכל פעם שהתראינו אתו – מיד היה שואל ותובע: האם אתה לומד מוסר?! וכל זה עלה בדעתי, היות שידוע מה שאמר תלמידו של הסבא זצוק"ל ר"ש וינטרויב זצ"ל שברגע הראשון ששמע מפטירתו של הסבא זצוק"ל מיד חשב בליבו: "אבדנו החרון אף על חיי השלמות!" והוסיף עוד ר"ש: "מי יצעק עלינו מפני מה אין אנו רודפים אחרי דרכי השלמות?!"

לפי כך, כמה נכונים הם דברי הפסוק כפי הסברנו לעיל: "הצדיק אבד" – בעת שהצדיק נפטר, הצרה היא שעקב כך: "ואין איש" – לא נשאר כעת אותו ה'איש', שמהותו היא: "שם על לב" – שיהיה שם ומעורר את לבות האנשים לתשובה ומעשים טובים! זוהי הייתה מהותו של רבינו זצוק"ל הוא היה האיש שהיה מעוררנו לעבודת ולימוד המוסר בכל עת. ועתה בפטירתו "אבדנו החרון אף על לימוד המוסר!"

אל תתייאש מן הפודענות - זמן הרחמים!

מה שנותר לנו כעת, הוא לדאוג ולחשוש מהמשך דברי הפסוק: "כי מפני הרעה נאסף הצדיק" – ופירשו חז"ל ע"כ: היות שאמורה לבוא רעה על ישראל, והקב"ה לא רוצה שהצדיק יהיה בוז הרעה, לכן נאסף הצדיק לבית עולמו. רבותי! אנו נמצאים במצב שאנו לא יודעים מה ילד יום, וכבר אמר הכתוב (משלי כח, יד): "אשרי אדם

מפחד תמיד!" ועלינו לדעת, שהוא היה צועק ומעורר תמיד מיד אחרי השואה ועד בכלל על מה שאמרו חז"ל (אבות פ"א ז'): "אל תתייאש מן הפורענות!"

ושמעתי מעשה שהיה אתו על כך: היה שנה אחת – בשנים הראשונות של הישיבה – שרבנו זצוק"ל נסע לאמריקה לכמה חודשים כדי לאסוף כספים לצרכי הישיבה. ועקב המצב הקשה של הישיבה הוא נשאר שם תקופה ממושכת מהמתוכנן, ואולץ להישאר שם אף לימים הנוראים וחג הסוכות. את יום שמחת תורה הוא עבר במקום ששמו סיאטל וושינגטון. השו"ב שהיה שם היה ידיד של אבי ז"ל, ולאחר כמה שנים נפגשנו יחדיו, ואז הוא סיפר לי מה שהיה שם עם רבנו זצוק"ל באותו יום שמחת תורה.

במהלך ההקפות הוא הרעיש שם את כל 'העולם' כל כך, ע"י שהוא שמח ושימח אותם, והוא מצא שם מקום עוד לעבוד על הכבוד, ע"י שהוא עשה שם 'פרטים' וכדו' וד"ל. לאחר מכן הוא דיבר להם שיחה שגרמה לכל בני הקהילה להתעוררות רוחנית גדולה מאוד. הוא דיבר על מאמר חז"ל הנ"ל: "אל תתייאש מן הפורענות" והסביר בהתעוררות גדולה שאין על מי לבטוח – וח"ו יש אפשרות נוספת, של פורענות כמו שהיה בימי השואה, רח"ל. והוא אף ציטט להם באותה הזדמנות שבעל ספר 'חרדים' מונה זאת בתור מצוות לא תעשה.

לאחר שרבנו זצוק"ל ראה שהבינו את מה שהיה ברצונו לעורר אותם, הוא התחיל לדבר אליהם בדברי התעוררות גדולים מאידך, על מאמר חז"ל (ברכות י.): "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם על ימנע עצמו מן הרחמים" והוא כל כך חזר על המילים הללו: "אל ימנע עצמו מן הרחמים" כדי לחזק אותם בביטחון בה'. היות שהאדם נמצא במצבים כאלו בימי חייו שכבר חושב הוא שח"ו אין תקווה חלילה. וזה לא נכון, אלא צריכים לדעת, לא! אין ייאוש! אל תתייאש מן הרחמים! אבל מצד השני גם כן צריכים לדעת היטב: "כי יש עונש ונקם ושלם על העוון!" (שע"ת א, י). ואם כן זה בהחלט נכון מאמר חז"ל הנ"ל: אל תתייאש מן הפורענות!"

ובוודאי נכונים אלו הדברים, ואין אנו יודעים מה ילד יום, ואנו במצב כזה – בפטירתו של רבנו זצוק"ל – שאנו זקוקים לרחמי שמים מרובים, ועל כן אנו מבקשים מרבנו זצוק"ל שעכשיו עולה למרום לגנזי מרומים, שימליץ טוב בעדינו היות שהוא יודע את מצבינו, כמה שזה קשה להתגבר על כל המפריעים להשגת השלמות, ויש אף קושי רב לעמוד בניסיונות, היות שהניסיונות גדולים הם מאוד.

ויקנא לאלוקיו

לסיום, אי אפשר שלא להזכיר את 'קנאותו' של רבנו זצוק"ל – על כך שהוא לא יכל לסבול שום דבר רע. והדברים ידועים ומפורסמים היטב. אולם קנאות זו טהורה הייתה, היות שבד בבד עם קנאות זו, עם היותו 'קנאי' ותקיף מאוד, אולם מצד השני היה הוא מלא רחמים! זוהי שיא השלמות בעבודת ובתיקון המידות, לדעת איך להשתמש בכל מידה ומידה כראוי במקומה ובזמנה – שהאדם יוכל להכיל בעצמו שני הפכים בנושא אחד!

בוודאי, כעת שהוא עולה למרום הוא ימליץ טוב בעדינו, שכבר שלא נדע עוד שוד ושבר בגבולנו. ונזכה לקיום נבואת ישעיה (ישעיה כה ח): "בלע המוות לנצח ומחה ד' אלוקים דמעה מעל כל פנים" ונזכה לתחיית המתים ברחמיו הרבים אמן!

הספד בעת מלאות השלושים לפטירתו של מו"ר הגה"צ 'דבינו' גרשון ליבמן
זצוק"ל - י-ם.

שמחת הבוטה בה'

ברשות מרנן רבנן ורבתי!

כשנכנסתי הנה, וראיתי את השולחנות הערוכים לסעודה – הופתעתי לרגע. היות, שבכל השנים שבהם שהינו עם רבנו זצ"ל, לא התרגלנו לדברים שכאלה. דבר זה, יותר מצוי אצל מקהלות 'החסידים' שהם אלו הנוהגים כך, בימי ההילולא של רבותיהם – ולא אצל ראשי ישיבות וכדו'.

אלא, שהנהגה זו נהוגה ביותר אצל בנים – ביום היארצייט של אביהם. ואכן, כולם הרגישו כמו בנים אצל רבנו זצ"ל, מרוב דאגתו לכל אחד ואחד כבן ממש. דאגתו הייתה עבור הגשמיות ואף הרוחניות של כל תלמיד ותלמיד – כמו שהיה בנו ממש! הסבר זה, אכן הניח את דעתי.

שמחת הבוטה - בכל עניין!

בימי השלושים, מאז נלקח רבנו מאתנו לבית עולמו, התבוננתי וזוכרתי ביוכל שנות אור – שבהם זכינו לחיות בצלו ובמחיצתו של רבינו זצ"ל.

הרבה סיפורים ועובדות, על מעלותיו העליונות – יש בזיכרונם של תלמידי רבנו זצ"ל עליו. כגון: חסד; תורה; לימוד המוסר; ויתור; ענווה; הכנעה ושפלות; קדושה וטהרה; דקדוק ההלכה; בירור המידות; שבירת המידות; תיקון המידות; השתוות השבח והגנאי; אמונה ובטחון; וזיכוי הרבים בממדים גדולים מאוד – ועוד כהנה וכהנה.

אלא, שאם נרצה לפרטם כולם, יכלה הזמן – והמה לא יכלו. לכן, עלינו לעמוד על עיקרי הדברים, על 'היסודות', ו'הפוך בה והפוך בה דכולא בה' – והחלק יעיד על הכל.

אחד מהדברים העיקריים ביותר – שכולם יכולים להעיד עליו – שראו עליו תמיד: זהו כח בטחונו החזק והאדיר בקב"ה, בכל עת, ובכל מצב – לאורך כל ימי חייו!

כשנתבונן במעלת בטחונו של רבנו זצ"ל, ונשאל את עצמנו במה התבטא כח הביטחון שלו ביותר? נמצא, שהביטחון אצלו התבטא בכח 'השמחה'. וכפי שאכן ידוע, שבעל ספר 'אורחות צדיקים', כלל את כל עניני הביטחון בה' בספרו – בשער 'השמחה'!

ואכן, במשך כל השנים הרבות שהייתי עמו, בכל הזמנים והמצבים – עוד לא ראיתי אותו, אפילו פעם אחת, שהוא היה שרוי בעצבות! וזה על אף כל הקשיים הניסיונות והייסורים שעברו עליו במשך ימי חייו! ורבינו בעל 'חובות הלבבות' כתב בספרו (הקד' 'שער הבטחון'), שזהו הסימן האמתי והמובהק של בעל הביטחון! וז"ל:

"ומהן, שמחתו בכל עניין שיעתיקהו אליו, ואם יהיה כנגד טבעו. מפני בטחונו באלוקים, שלא יעשה לו, אלא הטוב לו בכל עניין" עכ"ל.

הוא אף פעם לא התלונן על מצבו, והוא אף פעם לא דאג דאגת מחר! המילה 'דאגה' – לא הייתה קיימת ב'מילון' שלו! וכי יעלה על דעתו של 'הבוטח' ברבש"ע – כרבנו זצ"ל – שידאג הוא חלילה 'דאגת מחר'?

עד הנה עזרנו רחמיק - זאל תיטשנו לנצח!

אחד מגדולי ראשי הישיבות בצרפת – שהיו בישיבתו מאות תלמידים – סיפר לי שפעם הוא נפגש עם רבנו זצ"ל, ותוך כדי הדברים, סח הוא בפני רבינו זצ"ל, שהתקציב לקיום ישיבתו, צריך להיות מוכן ומסודר אצלו לכה"פ ג' חודשים מראש. ואם לא, הוא אינו יכול לישון בלילה מדאגה...

הוא סיים את דבריו, ואמר לרבנו זצ"ל: אצלכם, מן הסתם, בוודאי לא ג' חודשים מראש. כנראה, שאתם לא דואגים עד כדי כך. אבל אולי חודש מראש? או אולי אפילו רק שבוע אחד מראש לכה"פ?

ענה לו רבנו זצ"ל על כך: אני חושב כל יום – איך היה אצלנו אתמול?! שהרי, וכי ביום אתמול – ידעתי מה שיהיה? לא! אלא, שה' יתברך עזר בסופו של דבר, ואתמול הסתדרנו, ואתמול אף היה לנו את כל מה שהיינו צריכים – ואם כן, גם היום בוודאי יהיה לנו!

שהרי, אומרים אנו בתפילת 'נשמת': "עד הנה עזרונו רחמיך, ולא עזבונו חסדך, ואל תיטשנו ה' אלוקינו לנצח" אם כן, ברור, שאנו בטוחים היום, לנצח ולתמיד, שיהיה לנו את צרכינו, היות שגם בעבר לא עזבונו רחמיך וחסדך! וכי אחרי הבטחות ברורות כאלה – אפשר בכלל לדאוג דאגת מחר, או דאגת שלושה חודשים מראש? כך סיים רבנו את דבריו.

עונג שבת' – בביטחון בה'

מדרגת בטחונו באלוקים הייתה כל כך גדולה, עד שאפילו ב'עבודת הרבים' העצומה והאדירה שלו – הוא השתמש בכח הביטחון. ואע"פ שמקובל אצלנו, שעל ענייני הרבים צריכים להשתדל, ואין בכך סתירה לביטחון. אלא, שהוא עשה את מעט ההשתדלות שהיה צריך לתועלת העניין – ותו לא! אבל, לדאוג על כך? או להיות בעצבות, ח"ו, בגלל דאגת מה יהיה? זה לא היה אצלו בנמצא כלל!

אספר על כך מעשה נורא, שהיה עם רבינו זצ"ל. אקדים רק, שבשביל להבין מעשה זה על בוריו היטב, צריכים 'לחיות' בהרגשות הללו. אלו שזכו והיו 'בעבודה' – כמו חלק מהתלמידים שנמצאים כאן – הם יוכלו להבינו אל נכון.

יום שישי אחד, ערב שבת קודש, שעות ספורות קודם כניסת שבת, ולא היה שום דבר במטבח בישיבה – למעט חלות ומעט פירות... אבל עופות בשר ודגים וכדו' מאן דכר שמיה...!

האברכים והבחורים המבוגרים השתדלו עבור זה, חלקם נסעו לפריז וסביבותיה כדי לדאוג עבור צרכי השבת. ואכן, בחסדי שמיים, ברגע האחרון, הביאו לישיבה את צרכי השבת מכל טוב: עופות בשר ודגים וכדו' והספיקו לבשל במהירות הכל, ועד כניסת השבת – היה את כל צרכי השבת בהרחבה יתירה.

כולם היו בטוחים, שרבנו זצ"ל ישמח מההצלחה הגדולה הזאת. בגדר: 'הושיע לך ביטחונך!...' אולם, בשיחה של ליל שבת קודש, הוא אמר, שהוא היה מצפה ל'הרגשה' עוד יותר גבוהה. ואלו היו דבריו:

ציפיתי, בראותי שאין לנו כלום לצורך סעודות שבת, שיהיה לנו שבת כל כך מרוממת, שבת שבה לא יהיה לנו שום עונג גשמי, אלא רק 'עונג שבת' – מהשבת עצמה גופא. שנוכל כל השבת להתענג ולחיות רק על 'הרוח הגבוה' של בטחון בה: להתפלל ברוח של בטחון; ללמוד ברוח של בטחון; לימוד המוסר בהתפעלות על בטחון; וכל סעודות השבת יהיו אף הם ברוח של 'התלמדות' הביטחון. ולבסוף סיים רבינו זצ"ל את דבריו: אבל כנראה, שמן השמיים רוצים שכן יהיה לנו 'עונג שבת' – אף באופן גשמי...

וזה היות, שהוא מצדו, השליך את כל יהבו, ואת כל צרכי הישיבה הרבים – רק על הבוי"ת. והיות שכך, הוא מצדו – מצד מדרגתו הגבוהה – היה מצפה לאפשרות כזאת, שיוכלו לחיות רק על 'הרוח הגבוה', והשבת תעבור רק עם תענוג של 'בטחון', ובלי שום דבר גשמי – למעט את הנצרך ביותר...

שמחה בכל המצבים - מכח הביטחון!

ולא היה זה מקרה חד פעמי – אלא היה זה אצלו ב'דרך' ושיטה! שהרי היו כמה וכמה שבתות כאלו, בימי ישיבתה של הישיבה בעיר 'ליון'. ואם בימי השבת היו מצבים כעין אלה – בימי החול היה זה על אחת כמה וכמה...

ימים שלמים היו בישיבה, שנמשכו הם במשך תקופות ארוכות – שלא היה מה לאכול בישיבה, עד שברגע האחרון, פתאום הזדמן משהו... הישיבה צברה אז חובות רבים, עד שבעלי החנויות כבר לא רצו לתת אפילו בהקפה...

רק בשביל לשבר את האוזן, אספר, שבעת ששהתה הישיבה בעיר ליון, קרה, ולמעלה משבוע שלם לא היה בישיבה שום דבר מאכל – למעט לחם ומנדרינות! הביאו אז לישיבה הרבה מנדרינות, ומילאו בהם חדר שלם בישיבה – וזה מה שאכלו בני הישיבה באותה תקופה!

פשוט, שרבינו זצ"ל, לא התפעל ממצבים כאלה, והוא אף לא התלונן כלל. אלא, שההתפעלות הגדולה היא, שלא נמצא אפילו אחד מבני הישיבה, שאמר דבר תרעומת על המצב הזה, או שהיה מי מבני הישיבה שהתלונן והצטער מכך. אלא, ממש להיפך – כל בני הישיבה למדו בהתמדה עצומה יומם ולילה, ושלא נדבר על 'הרוח' של עבודת המוסר ולימוד המוסר, ואף עבודת הוועדים ו'החבורות'... עד כדי כך שלא חשבנו אפילו שצריך שיהיה מצב אחר – אלא היינו בטוחים, שזהו המצב הכי טוב עבורנו!

לכאורה, איך ניתן בכלל להבין דבר זה? איך ניתן להסביר דבר זה? שהרי, אלו דרגות גבוהות מאוד!

אלא כפי שהזכרנו לעיל: 'הרוח' של הביטחון בה' שהייתה אצל בני הישיבה, ממה שהאציל רבנו מרוחו הגבוהה על בני הישיבה, היא היא זו בלבד שהביאה את כולם – למרות המצב הגשמי הקשה – לעלות ולהתעלות יותר ויותר במצבם הרוחני, ומבלי לשים לב בכלל למצבם הגשמי הירוד!

ויותר מכך: היות והביטחון בה' של רבינו זצ"ל התבטא בכח ה'שמחה' – כפי שהזכרנו לעיל – הוא אף הכניס והחדיר בנו את כח השמחה עם 'הרוח' של הביטחון, ולכן גם אנו הגענו לשמחה אמיתית במצבנו, על אף שלאמיתו של דבר לא היה לנו כלום – למעט המון המון רוחניות!

ממש כדברי החוה"ל דלעיל: "ומהן, שמחתו בכל עניין שיעתיקהו אליו, ואם יהיה כנגד טבעו. מפני בטחונו באלוקים, שלא יעשה לו, אלא הטוב לו בכל עניין" עכ"ל.

הביטחון - מגביה את האדם לעולם העליון!

כידוע, שרבינו זצ"ל היה מעתיק השמועה של נובהרדוק לדורנו. ואף את יסוד זה, במעלת הביטחון בה', שבכוחה לרומם את האדם לגבהים רוחניים עצומים – כמו שראינו במחיצתו בחוש – היה הוא אומר, שזהו מייסודי הסבא זצ"ל. שכידוע, כך היה אומר הסבא:

"עבודת האדם בזה העולם היא, להשיג את מעלות: 'ההפקרות' – מדברי והבלי העוה"ז. ו'השתוות' – השבח והגנאי. ולבסוף, אף את מעלת 'הביטחון בה' יתברך'. והתוצאה מהשגתם היא: שה'הפקרות' וה'השתוות' – מוציאים ומגביהים הם את האדם מן הבלי העוה"ז. ואילו ה'ביטחון בה' יתברך' – מכניסו לעולם העליון!

אלו היו הם החיים במחיצתו: חיים גבוהים ומרוממים, מלאים ב'רוח' גבוה – שעל ידם, הוציא הוא את תלמידיו מהבלי העולם השפל, והגביהם והכניסם אף אל העולם העליון!

הרגשנו אז אחרת לחלוטין... והלוואי, שגם היום היינו יכולים להרגיש מעט מזעיר, מאלה התקופות שעברנו במחיצתו.

בדידי הוזה עובדא...

והיות, ודיברנו על כוחו הגדול של רבינו בביטחוננו בה' ית' – וביותר, את 'שמחתו בביטחוננו', ואיך שבהיותו מלא וגדוש בהרגשות אלו, אף תלמידיו זכו לקבל ממנו מלוא חופנים – אספר מה שהיה לי עמו בזה. בגדר: 'בדידי הוזה עובדא'...

נפגשתי עמו בפעם הראשונה, שהישיבה הייתה בעיר 'סלצהיים', והיה זה בתקופה שלאחר השואה. לא היה בכוונתי מלכתחילה לשהות בישיבתו, אלא שעברנו – אבי ז"ל ואני – מהיכן שהיינו בדרכנו לעיר אחרת, ששם שכנה ישיבה בראשות האדמו"ר מ... ולשם היו מועדות פנינו, כדי שאשהה בישיבה זו. והיות שהדרך הייתה ארוכה ומתישה, שעברנו אף גבולות בדרכנו, עצרנו לנוח בעיר סלצהיים שהייתה בדרכנו – היות ששם התגורר אחד מדודיי.

כשהגענו לסלצהיים, דודי הציע שבינתיים אוכל לשהות בישיבה המקומית – ישיבתו של רבינו זצ"ל – באלו הימים, עד שנמשיך הלאה במסענו. הייתי אז בחור'ל חסידי, עם פאות מסולסלות...

ביום הראשון שבאתי לישיבה, רבינו תפס אותי, וביקש ממני שנצא החוצה ונדבר מעט. הוא קיים איתי 'בירזע' – 'הידברות', בהולכנו הלוך חזור ברחבת הישיבה, והתחיל לדבר עמי דברי חיזוק נלהבים. היה בינינו 'מחנה משותף' – היות שעברנו שנינו את מאורעות השואה.

בהזדמנות זו, ברצוני להודות להקב"ה, על נס הצלתי מגיא חושך וצלמוות – של מחנות המוות שפעלו בימי השואה. הנני אוד מוצל מאושוויץ. וכך משתדל אני לנהוג בכל עת שמתאספת עדה קדושה. וזה כפי שכתב רבינו יונה בשע"ת (ג' קמח), שיש חיוב לזכור חסדי ה'. לפני זמן קצר זכיתי אפילו להודות לה' שם ממש – במקום המחנות, ואף לברך בשם ומלכות: 'שעשה לי נס במקום הזה!'

מאורעות 'השואה', היו אצלו מהדברים הכי עיקריים – וכל ימי חייו הוא לא שכח את השואה, ורק למד ולימד ממאורעות השואה לימודים ולקחים נפלאים, במה שנוגע לעבודת ה'. והאמת היא, שעם הזמן, רוב ככל האנשים שכחו מכל מאורעות השואה.

הוא למד מהשואה – על מהותה של 'מידת הדין', והעונש הניתן על חטאים. דברי רבינו יונה (שע"ת א י) היו שגורים בפיו תמיד: "ישיב אל ליבו כי יש עונש ונקם ושילם

על העוון!" הוא למד אף מהמחנה ריכוז – על עבודת עצמו, איך שעבודה זו אמורה להתקיים, בכל עת ובכל זמן, ללא תירוצים כלל!

שהרי, וכי במחנה ריכוז, היה אפשר שלא לעשות את מה שהיו אומרים ומצווים לעשות?! כך היה מזכיר לעצמו כל פעם: אה, וכי שם היה אפשר לומר על משהו – זה קשה?! את זה איני יכול לעשות?! לא היו שם שום 'חכמות' ותירוצים! חייבים ומוכרחים היו לעשות שם הכל – ואם לאו אז... וכמו כן, עלינו לעשות כך בעבודת ה' בדיוק!

וברוח הדברים הללו, הוא דיבר עמי באותה 'הידברות' הראשונה. הוא אף סיפר לי מה שהיה עמו במחנות ובגטאות, והוא ביקש שגם אני אספר לו. והשיחה התארכה, והרגשתי איך שהוא ממש מושך אותי אליו בעוצמתו הרוחנית...

וכך זה נמשך באותם הימים ששהיתי בישיבתו. בכל יום דיברנו, הוא דיבר על הרוח הגבוהה, על שיטתה ועבודתה של 'נובהרדוק' וכו' ועל אף שכל כך נהניתי מהשהות במחיצתו – ידעתי שלאחר שבת קודש, אמור אני להמשיך עם אבי במסענו לישיבה ההיא...

למעשה, מה שקרה, שגם בשבת קודש עצמה שהיתי בישיבה. בשיחה של שבת קודש הוקסמתי מאוד מדבריו, והרגשתי שנמצא אני בעולם אחר לחלוטין. היות, שהוא דיבר על הפקרות ובטחון, ועל כל 'ההשקפה הגבוהה' של נוברהרדוק, והוא אף דיבר באריכות על השואה ולקחיה. ואלו היו דבריו:

מה למדנו מהמחנות? מה הקב"ה פעל בזה? בכדי שנשאר אותו הדבר – ולא נשתנה?! אין זה היה אלא רק כדי ללמדנו! להיות עובד ד' אמתי – לצפצף על כל העולם! הגרמנים, עם התרבות, העם הנאור, האומה החכמה – מאלו יצאו הרוצחים הכי גדולים, ע"י מיתות משונות ואכזריות! וא"כ – השכל פשט את הרגל! אין שכל! אלא, חייבים ללכת רק 'בתמימות' על דרך רצון ד' בלבד!

הדברים כל כך פעלו עלי, וכל כך הוקסמתי מדבריו, עד שהחלטתי בנפשי, שאני לא עוזב אותו – ויהי מה! ההרגשה שלי הייתה בגדר (תהילים קלג יד): "פה אשב כי איוותיה!" ואכמ"ל בזה. ב"ה, נשארתי עמו שנים ארוכות עד שעברנו לצרפת יחד, וכל ההמשך, כידוע.

לאחר מכן, הוא התחיל ברוח של 'זיכוי הרבים' כמו הסבא זצ"ל, והוא שלח תלמידים לפתוח ישיבות במקומות שונים, וזכיתי והייתי הראשון שהוא שלח אותי לישיבה שנפתחה בטנג'יר.

הלב שעלה על גדותיו

ואכן, ראינו עליו תמיד – למעלה מיובל שנים – את השמחה והביטחון בה' יתברך, בכל המצבים, ובכל הזמנים! מאז שהכרתי אותו בשנת תש"ו ועד יומו האחרון – שמחתו לא משה מפניו אף פעם!

בסוכות האחרון לימי חייו, היינו יחדיו עמו, כל בני הישיבה והאברכים. היה קשה לו לדבר, ולכן, אמרתי שיחה, והוא ישב והקשיב.

כשסיימתי לדבר, הוא היה מתבונן ומסתכל עלי, כאילו הוא רוצה לומר לי משהו, ופתאום הוא אף עשה לי מעין סימן בידו – הוא רימז לי משהו. בהתחלה, לא הבנתי מה הוא רוצה בדיוק. לפתע, הבנתי, ושאלתי אותו: ניגון? ונענע לי בראשו, היות שהוא רצה שיהיה שמחה! הוא לא יכל היה לסבול שיושבים בקדרות כזאת...

כל התלמידים, מכל הזמנים, בוודאי זוכרים, שבכל הזדמנות שרק היה אפשר, הוא היה מעורר על 'שמחה'. ובכל פעם שהיה שמחה וכדו' הוא היה מעורר שיהיה שמחה וריקודים – והיה הוא מאוד מחשיב זאת.

השמחה אצלו הייתה כל כך 'פנימית' ואמתית עד שהרגישו שליבו היה מלא על גדותיו משמחה. היה לו 'לב טהור' שעלה על גדותיו בביטחונו ושמחתו! עד כדי כך, ששמחה ובטחון אלו השפיעו על כל תלמידיו – מי יותר ומי פחות – לאורך כל ימי חייו!

כמוכן, וברור מאליי, שאת השמחה האמתית הזאת, וכח בטחונו העצום, וכן את כל שאר מעלותיו הרבות, הוא ינק ממקור אחד בלבד: מכח לימוד המוסר – שבו הגה ועסק הוא כל ימי חייו ללא הרף!

ב' הפכים - בנושא אחד

אוסף עוד מעלה חשובה בגדלותו של רבינו זצ"ל, מרוב שלמותו בביטחונו, שלא רבים יחכמו לקיימה – הוא יכל לקיים דבר פלא. בגדר: ב' הפכים בנושא אחד.

ואפרש דברי: ידועה ומפורסמת תקיפותו 'וקנאותו' הרבה של רבינו זצ"ל, לכל דבר ועניין שבקדושה. הוא לא יכל לסבול היפך קדושה, או סטייה מהאמת – כציונות וכדו' והיה מרחיק ומתרחק מהרע בקנאות עצומה. והוא אף לא נשא פנים, ואף לא חנף לשום אדם בעולם – במקום שהיה צריך לנהוג כך.

נסענו פעם יחד, לשמחה שהתקיימה בצפון הארץ. והיה עמנו יהודי אחד, שהיה לו מעט התפעלות ושייכות עם השיטה הצינונית. בהיותנו בדרך הוא אומר לרבינו: אתם רואים? זה המקום 'שלנו' – היות שאת המקום הזה אנו 'כבשנו'. וכך אמר על כמה מקומות שהיו בדרכנו. אמר לו רבינו זצ"ל: מה הפשט זה שלנו וזה שלנו? מה שלנו? מי שלנו? והוא בתמימותו עונה לרבינו – שזה היות שלחמנו וכבשנו...

מיד זעק רבינו עליו: 'זיזתא'... מה 'אנחנו'? מה 'כבשנו'? מה היה בשואה אתה יודע? כל כך היו בטוחים, כל אחד חשב וחשב... ומה היה בסופו של דבר? האם בכלל אפשר לדעת מה יהיה הסוף? האם יש ממשות בכלל – בכל הכוחי ועוצם ידי הלזה? האם זה יכול לעזור בכלל? הוא כל כך תבע על כך בגודל קנאותו – עד שההוא התחיל לרעוד... וזה אף כפי שהוזכר לעיל, שעל כל דבר הוא למד מהשואה.

ורבנו בעל 'חובות הלבבות', מנה מעלה זו – במהותו של בעל הביטחון האמתי. וז"ל: "ומהם שהבוטח באלוקים, יביאנו הבטחתו עליו; שלא יעבוד זולתו; ושלא יקווה לאיש; ולא ייחל לבני אדם; ולא יעבדם להתרצות אליהם; ולא יחניף להם; ולא יסכים עמהם בבלתי עבודת האלוקים; ולא יפחידהו עניינם; ולא יירא ממחלוקותם; אבל יתפשט מבגדי טובותם, וטרח הודאתם, וחובת תגמולם; ואם יוכיח אותם – לא יזהר בכבודם; ואם יכלימם – לא יבוש מהם; ולא ייפה להם השקר" (הק' 'שער הבטחון').

רך מחמאה ומתוק מדבש

אולם מהצד השני, על אף שהיה קנאי, היה זה בגבול ובטעם, וכך חניך הוא את תלמידיו. אבל, רחמנותו וחמלתו על כל יצור ונברא – לא היה בה כל גבול ושיעור! ליבו היה רך כחמאה, לכל אחד ואחד מבנ"י בכלל, ועל תלמידיו בפרט.

כמו שמצאנו מעלות אלו בדברי 'החובות הלבבות' ('שער הפרישות' פ"ד) במעלת הפרוש וז"ל: "הפרוש – צהלתו בפניו ואבלו בלבו; חומל אם יבוקש; רך מחמאה ומתוק מדבש; עזרה לדל ותשועה לעשוק; רצוי וזך; חברתו שמחה; הרחקתו אנחה; יושב עם העניים; עוזר לרש; אב ליתום; מכבד הדלים" עכ"ל.

לאחר פטירתו של רבינו זצ"ל, קיבלתי מכתב מאחד מתלמידי הישיבה מצרפת, וממש בכיתי שקראתי את מה שכתב לי על רבינו זצ"ל. הוא כותב ומתאר במכתבו, שמאז שרבינו נפטר, הוא מרגיש כמו שהוא איבד את אביו ואמו, את אחיו ואת דודו. והוא מרגיש בודד ועזוב. וכביכול, למה לו חיים כאלה – בלעדי רבינו זצ"ל?!

וזה למרות שכל החיים רבינו היה מוכיח ללא הרף, ולא היה אפילו אחד שלא קיבל ממנו תוכחות – באהבתו את תלמידיו כבניו ממש. בגדר: "טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת – נאמנים פצעי אוהב" ... (משלי כז ה-ו) וזה שכתב לי את הנ"ל הוא גם 'זכה' לתוכחות מרובות מרבינו זצ"ל, והיה תקופות שאף היה 'בכעס' על רבינו זצ"ל – ואעפ"כ כך היא הרגשתו כעת... וכמותו, הרגישו אז רבים. אולם, עכשיו זוכרים הם רק את הטוב שהיה להם עמו, והם מתגעגעים אליו...

איזהו מכובד? המכבד!

וידוע מה שאמרו חז"ל (ערובין יג): "כל המחזור על הגדולה – גדולה בורחת ממנו. וכל הבורח מן הגדולה – גדולה מחזרת אחריו" ושאל הח"ח זצ"ל – ורבינו זצ"ל היה הוא אף מזכיר אמרה זו – אם בכל פעם שמגיע לו גדולה וכבוד הוא בורה, ואילו הכבוד מעצמו כל הזמן רודף אחריו – אימתי הם באמת נפגשים? ואמר הח"ח, בעת שהאדם נפטר מן העולם, והוא כבר אינו יכול לברוח ממנו, שהינו בבחינת עומד – אז הכבוד בא אליו!

ואכן, רבינו זצ"ל כל חייו ברח מהכבוד – עד 'הקצה האחרון' ששייך בכלל! הוא היה יכול 'לבטל את עצמו' לעומת השני – ולעשות את עצמו ככלום! אם הוא היה מרגיש רק 'ריח' של כבוד – הוא היה כ"כ בורה... ולעומת זו, את כל הכבוד הוא היה נותן לשני בשלימות... הוא היה מכבד ומכבד ללא גבול. כמו שאמרו חז"ל (אבות ד א): "איזהו מכובד, המכבד את הבריות"

פעם הגיע אלינו לביקור הרב ווסטהיים ז"ל, ושהגיע לפתח הדלת, אמרתי לו: כבודו יכנס... הא, הוא אמר לי, כבר למדת מרבינו היטב לכבד אנשים... רבינו כל הזמן, רק מכבד, להיכן שהוא הולך הוא רק מכבד את כולם... וזוהי הייתה האמת, שידענו וראינו זאת תמיד, שרבינו היה מכבד כל אחד ואחד, ואף מחבק ומנשק היה כל תלמיד חכם...

ולבאורה, איך יתכנו ב' תכונות אלו באדם אחד? קנאות ותקיפות – עם רחמנות וחמלה?! אלא זה בדיוק, כפי שהזכרנו לעיל, היות שליבו היה כל כך טהור – ועלה הוא על גדותיו מכח טהרתו וקדושתו – לכן יכלו ב' תכונות אלו להתמוזג בו! ולכן כעת כולם רק מכבדים ומעריכים, זוכרים, ואף מתגעגעים אליו!

וזהו בדיוק תפקידנו בעת הזו בעת העלאת זכרונו הטהור של רבינו: עלינו להמשיך את דרכו ושיטתו, להרבות בלימוד המוסר, לשמוח בבטחוננו בו ית', עד שהלב יעלה על גדותיו – ועי"כ נוכל אף לתקן את מידותינו, ונוכל גם אנו להכיל ב' הפכים בנושא אחד.

יהר"צ שנזכה להיות תמיד בשמחה אמתית, על ידי טהרת הלב בבטחוננו בו ית'. וידוע מה שאמרו חז"ל (ר"ה יא.) על העת הזו: "בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל" – והלוואי ונזכה גם אנו לגאולה זו במהרה בימנו אמן!

הספד בעת הקמת מצבה למו"ד הגה"צ 'רבינו' גרשון ליבמן זצוק"ל.
'הר המנוחות' י-ם.

'העבודה' ופרקיה

מורי ורבותי! בעמדנו כעת ע"י מצבתו של רבנו זצוק"ל שהוקמה זה עתה, עלינו לדעת, שאין במה שאנו עומדים ע"י מצבתו, ומדברים דברי הספד עליו – בכדי להקיף ולו במעט אפילו, את רום גדלותו מעלותיו והשגותיו הרוחניות של רבנו זצוק"ל. היות שרק בשמי מרומים יש את היכולת הזאת לדעת את מעלתו על בוריה!

התכלית - עולם הנשמות!

ואספר מה שהיה לי עמו על כך: לפני כעשר שנים, הייתי פה עם רבינו זצוק"ל לבדנו במקום הזה. היינו בקברו של הסבא זצ"ל, ובקברו של חתנו הראש ישיבה זצ"ל, ולבסוף הלכנו אף לקברו של ר' יהודה לייב נקריץ זצ"ל, ידידו ורעו של רבנו זצ"ל רבות בשנים, עוד מנעוריהם בישיבות נובהרדוק – ועד אחרית ימיהם.

וכשהגיע רבנו זצ"ל לקברו של רי"ל השתטח על קברו, ולאחר מכן התבונן במה שנכתב על המצבה, והתחיל לומר כך: עליו באמת ראוי לכתוב... האם גם עלי יכתבו כך?... הרי אני כאין ואפס כנגדו!... וזה ידוע, שמרוב דרגתו הגבוהה של רבנו זצ"ל בביטול הכבוד, ו'בהשתוות' השבח והגנאי, היה אומר הוא הכל בפה מלא, ולא היה שייך אצלו החשש מ'מה יאמרו'...

וסיים את דבריו: סוף כל סוף אנחנו באים כאן רק ל'גופים' – היות שרק הגוף נמצא כאן, אבל העיקר הוא במקום ששם שוכנות 'הנשמות'! הנשמה נמצאת בשמיים, ושם נותנים דין וחשבון על כל מעשה בני האדם... וציטט את דברי רבינו יונה ע"כ בספרו 'שערי תשובה' (ב' יח) וז"ל:

"ודע כי נפש הרשע אשר כל תאוותה לחפצי הגוף בחייו, ונפרדת תאוותה מעבודת הבורא ונבדלת משורשיה, תרד במותו למטה לארץ אל מקום תאוותה. ויהי תולדתה

כטבע העפר לרדת ולא לעלות. אבל יעלוה למרום לדין ולמשפט, ולראות איך החליפה מרום בשאול! עב"ל.

וסיים את דבריו בזעקה שיצאה ממעמקי ליבו הטהור: שם, בעולם הנשמות – זהו המקום העיקרי והאמת! כאן בעולם הגופים – הכל רק עראי וזמני! וכמה ראויים הדברים למי שאמרם.

לעולמה של 'נובהרדוק'

אמרו חז"ל (ע"ז יד): שבמסכת עבודה זרה של אברהם אבינו ע"ה היו בה ד' מאות פרקים. ופירשו זאת רבותינו בעלי המוסר, שבעבודתו הרבה של אאע"ה לשרש מעצמו את העבודה זרה מכל שמץ שהוא – היה לו ב'מסכת שלו' ד' מאות פרקים. וזה היות שהתרחק הוא בתכלית מהע"ז עצמה, ומכל אביזרייהו דע"ז, ואף מאביזרייהו דאביזרייהו וכו'. וכן הוא בכל דבר ודבר, ובכל עניין ועניין בעבודת ה', שיש לכל אחד את 'המסכת שלו', שעליו לעבוד בעצמו. ולפי רוממותו והשגותיו בעבודתו – הן הן 'פרקיו' שלו, שבהם נמצאים הצלחותיו וקנייניו הרוחניים!

כמו כן רבינו זכר צדיק וקדוש לברכה – הוא היה 'מסכת' בפני עצמו. 'מסכת שלימה' – אבל עם הרבה פרקים של עבודה איכותית של 'סור מרע' ו'עשה טוב' ללא גבול ושיעור!

רבנו זצ"ל קודם כל – לחם עם הע"ז שהייתה בדורו. החל מ'השכלה' הארורה, הקומוניזם, והציוניזם. כנגד כל הע"ז הללו הוא לחם בגבורה, כשבגיל צעיר מאוד – עוד קודם בר מצווה, אביו שלחו לשיבות נובהרדוק, ע"י אותם בחורים משיבות הסבא זצ"ל שהיו מסתובבים בכל הערים והכפרים, כדי לאסוף את צעירי הצאן לעולמה של תורה – לבל יסחפו ברוחות הזמן הרעות.

ועל אף שרבנו זצ"ל מגיע מבית חסידי ספוג בתורה ויראת שמים, ואביו היה ירא מרבים, הוא לא הסס כלל, ומיד שלח את רבנו זצ"ל איתם, כדי להצילו מאלו המשכילים והציונים. וסיפר פעם רבנו זצ"ל, שרוב ככל המשפחות בעיירתו, לא הסכימו בכלל לשלוח את בניהם עם שלוחי נובהרדוק. מה שאין כן אביו, שהוא תיכף הסכים לכך, היות שמטרתו הייתה להצילו מהטועים הרבים שהיו אז. זהו פרק הראשון של רבנו זצ"ל.

זמן מועט לאחר מכן, היה על בני הישיבות דנובהרדוק להבריא את הגבולות מרוסיה לפולין במסירות נפש. היות שהשלטון הרוסי רדף את עולם הישיבות עד חורמה, והנהלת ישיבות נובהרדוק על מאות תלמידיה הבריחו את הגבולות, והקימו את ישיבותיהם במדינת פולניה. כמו כן רבנו זצ"ל הבריח עמהם את הגבולות – בידעו שזוהי פרידה נצחית מהוריו וממשפחתו!

עמוד התווך בישיבת 'ביאליסטוק'

הפרק הבא במסכתא דרבנו זצ"ל, הינו בהגעתו אל ישיבתו של רה"י ר"א יפה'ן זצ"ל בעיר ביאליסטוק. תיכף בבואו לישיבה, הוכר הוא כאחד מבחירי הישיבה, והתפרסם הוא אף בכך שהיה מגדולי 'העובדים' והמחנכים בישיבה. עד שבהמשך הזמן היה 'מעמודי התווך' של הישיבה, כפי שהעיד עליו רה"י ר' אברהם יפה'ן זצ"ל. וידוע שכלל בחורי הישיבה ואף הנהלת הישיבה, התחשבו תמיד בדעתו.

ומתוך עבודה עצמית גבוהה ומאומצת מאוד, זכה להגיע לקניינים רבים ועצומים. מה שאנו ראינו, זה היה אחרי 'עבודה חזקה' וגדולה של שנים רבות, שבהם השקיע ימים כלילות, ולילות כימים, ללא הפוגה כלל. בעבודתו הוא ביטל ו'הפקיר' את כל העולם הזה מליבו, ושאף כל חייו להביא את העוה"ב לתוך ליבו. ומצאנו את מעלתו זו בדברי רבנו ה'חובות הלבבות' בשער הביטחון (פ"ד) בהגדירו את מהות מדרגת הביטחון הגבוהה ביותר, שישנה אצל 'בחיריו וסגולתו' של הבו"ת. וז"ל:

"אבל פרוש החלק השביעי והוא בחסד האלהים על בחיריו וסגלתו בעולם הבא ברוב הטובות אשר לא נוכל לספרן וכו' והוא שינהג במידות אנשי הפרישות המואסים בעולם הזה, ולהוציא אהבתו ובחירתו מלבו, וימיר זה באהבת הבורא יתברך, ולהימסר אליו ולהשתעשע בו ולהשתומם מהעולם ויושביו" עכ"ל.

'ביטול העולם הזה', היה הדבר הראשון אצלו בכל ענייני העבודה, וכך אף חינוך הוא בתחילה את תלמידיו. 'וועלטשקייט' – 'עולמיות', שפירושו: ההתפעלות מהעולם הזה – היה מופרך אצלו בתכלית! כל חייו הוא לא יכל לסבול 'עולמיות!' והוא אף לחם על כך ככל יכולתו. וזה היה הדבר הראשון שהוא דיבר אתנו מיד שהגענו לישיבה לאחר המלחמה: 'ביטול העולם הזה בתכלית!'

וכידוע שבישיבה ב'ביאליסטוק' היו מאות בחורים, ממינים וסוגים שונים. קרה פעם, ובאיזה שבת אחת, נכנס לביהמ"ד בחור, שהיה נוטה מעט לעבר ה'מודרניזציה', ובצעו כובעו הייתה מונחת נוצה, כמנהג אותה 'המודה' דאז.

רבנו זצ"ל לא יכול היה לסבול זאת, והוא התקרב אליו, והתבונן בכובעו היטב, והתחיל לנפוח בפיו על הנוצה... ושאל אותו: האם ראית שיש לך נוצה על הכובע? אולי זה נפל מהכר שישנת עליו בלילה?... וככה הוא זלזל באותה 'עולמיות'. כמובן שההוא התרגו עד ש...

הפרק הזה של ישיבתו ב'ביאליסטוק' כולל בתוכו הרבה 'פרקים': השפעתו הברוכה על כלל בני הישיבה; עזרתו לבחורים בגשמיות; הקמת עשרות ישיבות ע"י 'הסביבות'; 'ביקוש' תמידי אצל כל גדולי תלמידי הסבא זצ"ל; כל ענייני החיזוק העבודה המוסרית כארגון סדרי מוסר ארוכים, ואף ימי 'בדידות' וכדו'.

ישיבתו בגטו וילנה ו'במחנה ריכוז'

בסוף ימי שבתו בישיבת 'ביאליסטוק', עקב פרוץ מלחמת העולם, התחיל אצלו 'פרק' נוסף, שלמעשה הינו פרק הכולל בתוכו 'פרקים' גדולים מאוד. בעת שיצא רבנו זצ"ל מהעיר ביאליסטוק הגיע הוא לעיר וילנה, ששם שהו רוב ככל ישיבות ליטא, ואף חלק מישיבות נובהרדוק. ולאחר מכן, התקבצו כולם בתוככי 'גטו וילנה'. רבנו זצ"ל ב'פרקו החדש', החל לזכות את הרבים בתוככי הגטו, ולקח את הבחורים תחת חסותו, והחל ללמדם תורה בישיבתו החדשה שפתח בתוככי הגטו. ההצלחה הייתה כל כך גדולה – עד שקיבל הוא 'רישיון' מהנהלת הגטו לישיבתו זו!

לרוב הנאספים כאן, אין אפילו מושג מה זה נקרא 'גטו', ומהי מהותו של 'גטו' שכזה. מי שלא היה שם לא יכול להבין כלל במה מדובר. "אני הגבר ראה עני בשבט עברתו" (איכה ג, א) – אני ראיתי מה זה גטו, ואני מעיד בפניכם שזוהי מסירות נפש אדירה מה שרבנו זצ"ל עשה בהקמתו ישיבה בתוככי הגטו!

כל שכן, וקל וחומר, מה שעשה רבנו זצ"ל לאחר חיסולו של הגטו, כשלקחו אותם ל'מחנה ריכוז', רח"ל, וגם שם, לא הפסיק הוא מהשפעתו הברוכה. וכל הזמן, הוא רק עזר וסייע שם לכל מי שרק יכל – הן ברוחניות והן בגשמיות!

ויש לכך עדים רבים, ובניהם הם התלמידים עצמם, שזוכרים זאת היטב, והם אלו שסיפרו לנו לאחר המלחמה, על מסירות נפשו של רבנו זצ"ל בעד תלמידיו בפרט ויושבי המחנות בכלל – בחיזוקם ברוחניות; ואף מה שעזר רבות לכולם אף בגשמיות; ואף מסירות נפשו בעד כל דבר שבקדושה – כאותו מעשה הנורא על ה'טלית'; ואף על הצלת נפשות רבות ממוות בטוח לחיים!

הוא לא חשב אפילו לרגע על עצמו, אלא רק על טובת זולתו – וכל זה בהתבטלות מוחלטת לקב"ה! הוא קיים אז במסירות נפש ממש את דברי התנא במסכת אבות (פ"ה כ'): "הוי עז כנמר, וקל כנשר, ורץ כצבי, וגיבור כארי לעשות רצון אביך שבשמיים" – על כל המשתמע מכך! וזוהי הייתה כוונתו בלבד, רק לעשות את רצון אבינו שבשמיים!

ישיבתו במחנה 'ברגן בלזן'

ותיכף לאחר הצלתו ממאורעות המלחמה הנוראה, ביום השחרור עצמו נפתח שוב 'פרק' חדש בחייו של רבנו זצ"ל: הקמת ישיבה – כהמשך לישיבותיו הקודמות – לכל הפליטים שהיו במחנה העקורים 'ברגן בלזן'.

וסיפר פעם רבנו זצ"ל, שהוא עשה נדר בימי השואה, שאם יעזור ה' והוא יישאר בחיים הוא יפתח ישיבה מיד לאחר המלחמה! שעל פי האמת כמה פעמים הוא היה ממש בגדר מת ממש. בעקבות כך שהוא לא הלך לעבודה, ולא נשמע להוראות הנאצים ימ"ש. ואף בעקבות כמה מקרים של מסי"נ – כמו המעשה עם ה'טלית'. והוא קיבל מכות ועונשים כאלו שכבר הכריזו עליו כמה פעמים שהוא בגדר 'מת' – וברגע האחרון, בניסים גדולים הוא שב לחיים! והעידו תלמידיו מאז, שכמה פעמים הם ראו זאת בגדר: 'בא ההרוג ברגליו'...

וזוהי האמת, שכל חייו הוא מסר את נפשו עבור 'זיכוי הרבים' ללא הרף כלל. וכל זה נבע אצלו רק לש"ש, ומהחתירה האין סופית שלו להגיע ל'שלמות' – ללא גבול ושיעור.

בישיבתו ב'ברגן בלזן' היו שם כל המינים והסוגים. זקנים וצעירים, בחורים ומבוגרים, ת"ח מופלגים ופשוטי עם. היות, שהוא הכריז במחנה עצמו – ואף שלח שליחים להודיע בכל המחנות שבאזור – שכל מי שחשקה נפשו בתורה יבוא לישיבתו, והוא ידאג לכל מחסורו. וכך היה, שבזמן מועט התקבצו לישיבתו המון רב, וההצלחה שם הייתה רבה מאוד.

עשדת ה'קדושים'

ואף על פי שראה ברכה בעמלו, הוא לא הסתפק ב'כמות', ורצה הוא אף 'איכות'. וזה כפי דברי ה'חובות הלבבות', שהיו שגורים תמיד בפיו של רבנו זצ"ל וז"ל: "והשתדל

בכחך לזכך מעשיך, ואם ימעט יותר ממה שתשתדל שיהיה רב בלתי זך, כי המעט הזך הוא רב, והרב בלתי זך הוא מעט ואין בו תועלת. וכ"ש שיהיה מעשיך עם מיעוטו וזעירותו בלתי זך לאלהים" ('יחוד המעשה' פ"ו) עכ"ל.

ולכן בחר הוא מבין לומדי הישיבה עשרה בחורים מובחרים, שכינו אותם: 'עשרת הקדושים', והעביר אותם מ'ברגן בלזן' לעיר 'סלצהיים' – ופתח עבורם שם ישיבה חדשה. 'הקדושים' הללו היו מובחרים בלימוד התורה, ואף ב'עבודה המוסרית'.

כשאנו הגענו לישיבה לסלצהיים, כבר הישיבה עמדה היטב על מכונה, קול התורה נשמע בישיבה בכל המעת לעת ללא הפסקה! רוב הבחורים ישנו לכל היותר שעתים עד שלוש שעות בלילה ותו לא – מרוב ההתמדה שהייתה בישיבה! ואי אפשר לתאר אפילו את 'הרוח' המוסרית שהייתה אז בישיבה... רוב הבחורים היו נוהגים ב'שמירת הדיבור' כל יום – וחזן מדברי תורה יר"ש ומוסר לא דיברו כלום! היו כאלו שאפילו שכחו לאכול...

הבה לי בנים - ואם אין...

וכולם כבר יודעים את המשכו של זה 'הפרק' – שמאז ועד סוף ימיו, רובו ככולו של רבנו זצ"ל היה נתון רק עבור כלל ישראל, לזכות את הרבים ולהצילם מבאר שחת. תמיד היה שגור על לשונו דברי הפסוק (בראשית ל א): "הבה לי בנים" – וכוונתו בזה, שרוצה הוא עוד ועוד תלמידים להכניסם תחת כנפי השכינה. "ואם אין מתה אנכי" – וכוונתו באומרו זה הייתה ברורה.

ולכן, כשראה שרוב ככל הבחורים שהיו בישיבתו המשיכו לישיבות באמריקה ובא"י, וראה שכבר אין לו אפשרות לפעול אצל 'האשכנזים', מיד כששמע על אלפי בחורי ישראל הנמצאים במדינות צפון אפריקה, מיד הזדרז ונסע לשם, כדי להצילם מרשת ההשכלה, שעשתה שם שמות. וזהו 'הפרק' הבא בחייו של רבנו זצ"ל

בעל הרגשה - רשכבה"ג!

רבנו זצ"ל היה הראשון שנסע למרוקו, בכדי להציל את בני הנעורים! והדבר התגלגל ע"י כך שרבנו זצ"ל נסע פעם מגרמניה לצרפת, בדרכו הוא ביקר בפריז,

ושם ראה הוא ב'מוסד לימודי רבני', בחורים ממדינות מרוקו וטנג'יר וכדו' וכשהתעניין בהם, אמרו לו שיש כלל ישראל של ממש שם. ולכן, הוא החליט שהוא נוסע לשם. ואע"פ שכולם צחקו מרבנו זצ"ל כששמעו שהוא רוצה לנסוע לשם, אבל הוא כדרכו בקודש, לא התפעל 'ממה יאמרו' – והוא אכן קם ונסע לשם.

והסיבה לכל מה שפעל ועשה בכלל, ובמיוחד שנסע למרוקו, אע"פ שצחקו עליו בזה, היות שהוא היה חי תמיד עם 'הרגשה'. וכפי שהיו אומרים בנובהרדוק: 'בעל הרגשה – רשכבה'ג! והיות שהוא חי כל חייו על 'הרגש', זה מה שנתן לו את הכח להחזיק מעמד, ולפעול את כל אשר היה חפץ הוא לעשות – למען ה' ותורתו!

השמירה על ה'הרגשים' הגבוהים שקיבל הוא מרבותיו בנובהרדוק היו אצלו מאוד חשובים. עד כדי כך, שכשנסעתי מהישיבה לארץ ישראל, הוא ליווה אותי לתחנת הרכבת, ולפני שנפרדנו אמר לי כך: תזכור היטב! אע"פ ש'יחיד ורבים הלכה כרבים', אבל היום לדאבוננו עם 'רבים' כזה, צריכים מאוד להיזהר. ולכן: 'הלכה כיחיד' – תישאר יחיד עם 'ההרגש'!

והוא גם ידע להורות את הדרך איך מגיעים ל'הרגש' שכזה. ולכן כל חייו הוא דיבר על כך, שצריכים ללמוד מוסר 'בהתפעלות' כל החיים, בשביל להגיע ל'קצת הרגש'! וע"י שמשגיגים מעט הרגש, זה מה שנותן לאדם כח ועוצמה לעשות דברים גדולים למען קוב"ה ותורתו!

ויעיד על כך המעשה הבא: לפני כעשר שנים היינו עמו קבוצה מתלמידיו ב'בדידות' בעיר צפת. ואפילו היו שבאו לכך מחו"ל במיוחד. היה שם 'רוח' גבוה מאוד. בסוף ימי 'הבדידות' רבנו קיים וועד, כדי לסכם את התועלת שהפיקו בני החבורה מהבדידות – מהו החיזוק שהשיגו מהבדידות, וכמו כן מה הם ה'קבלות' שניתן לקבל כדי שיהיה המשך לחיזוק. ובתחילה, רבנו זצ"ל כיבד את כולם לדבר, ובסוף הוא 'נעל' את הבדידות.

'הרגש' רוחני – דק ע"י לימוד המוסד!

וכך הוא אמר: אוי, אוי, אוי... כולם דיברו נפלא, בגדר: 'נאה דורש', אבל מי הוא זה שיכול להעיד על עצמו שהוא גם בבחינת: 'נאה מקיים'?... ואכן, זה האמת, שהוא בכח ה'הרגש' שהיה לו, הוא היה 'נאה דורש' ואף 'נאה מקיים'! היות שהנוהג בעולם

– ואף אצלנו – שכולם 'נאה דורשים' במאוד מאוד, אבל מי הוא זה שמקיים אף מעט מן המעט?!

זוהי הייתה תביעתו כל חייו מתלמידיו: להגיע לקצת 'הרגש' – ע"י לימוד המוסר! היות שרק ע"י כך ניתן להתלמד מעט ב'שבירת המידות' וע"י כך להגיע ל'תיקון המידות'. ואף ע"כ ניתן לעשות ולפעול רבות ונצורות למען הרבים.

ואכן, זוהי הירושה הנעלה ביותר שרבנו זצ"ל השאיר לנו: לימוד המוסר בהתפעלות – היות שעל ידי לימוד המוסר באופן עקבי ותמידי, ניתן על ידי כך להשיג 'הרגשה' ברוחניות!

ולכן, זוהי גם 'צוואתו' לנו: הדבר הראשון שכל אחד צריך לקבל על עצמו – לימוד המוסר בכל יום ויום! היות שבלי זה אין כלום ואי אפשר להגיע לכלום! והיות שזה הייתה 'ההשקפה' שלו, וזו הייתה אף התביעה התמידית שלו מאתנו – לימוד המוסר בכל יום! וקבלה זו היא שתעמוד אף לזכותו – היות שזה מה שהוא רצה מאתנו!

החלק – יעיד על הכל

'פרקים' רבים וארוכים היו לרבנו זצ"ל לאורך ימי חייו – הן בעבודתו העצמית ואף בעבודתו הכבירה למען הרבים. אין באפשרותנו לכלול ולפרוט את כולם כי רבים הם, אך מהמעט שהוזכר לעיל – יובן היטב 'צדיק מה פעל'. והחלק יעיד על הכל.

בעמדנו עתה בערב ר"ח ניסן – במלאות שלושים יום לפטירתו של רבנו זצ"ל – יהר"צ שיתקיימו בנו דברי חז"ל (ר"ה יא.): "בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל". ומי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די. וה' יעזור שנזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו, אמן.

שיחה ביום הזיכרון הי"א לדבינו זצ"ל - תשס"ח.

מסירות נפש!

מורי ורבותי! לדבר על רבינו זצ"ל, ולהקיף את כלל עבודתו ופעולותיו – זהו דבר בלתי אפשרי. בפרט, שמה שאנו כן יודעים עליו, זה רק מעט על שנותיו שעסק ב'זיכוי הרבים' מלאחר השואה והלאה. אבל על עבודתו הגדולה על 'עצמו' – כמעט ואין אנו יודעים עליו מאומה!

ואע"פ כן, אפשר לדבר על מעלותיו של רבינו זצוק"ל ע"פ א' ב', וגם לזה נצטרך לזמן רב. ולכן, אולי כדאי שנתמקד במעלותיו העיקריות, כפי שגרסו בנובהרדוק – מה שהיה אף מייסודי עבודתו ושיטתו של הסבא זצ"ל, וכפי שהצטיין בהם ביותר גם רבינו זצ"ל, ומסר הוא את נפשו עליהם כל חייו! והם: 'הפקרות', 'השתוות', ו'בטחון בה'! שכידוע גם ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל הגדיר כך את הסבא זצ"ל: ש'החיבור' שלו זה: 'הפקרות ובטחון'.

מהותה של 'ההפקרות' שגרס הסבא מנובהרדוק זצ"ל, הינה לא כפי המקובל בעולם חלילה. אלא פירושה הוא, שעל האדם 'להפקיר' את הגשמיות שבו, ואת כל מה שקושר אותו להבלי העוה"ז. ובעיקר, 'להפקיר' לחלוטין את המידות הרעות העיקריות שבאדם, שהם: הקנאה התאוה והכבוד – שהינם שורש פורה ראש לכל הרעות! ולאחר שהאדם מצליח בעבודת 'ההפקרות' ו'ההשתוות', ביכולתו להעלות את נפשו למדרגות גבוהות בביטחונו באלוקיו!

ננסה בעז"ה להסביר ולבאר – במקצת שבמקצת – את דרגתו הגבוהה של רבינו זצ"ל במעלות אלו, וכיצד הוא אף 'מסר את נפשו' – בכדי לקנותם ולהשיגם.

'זאתו' אהליאב

אמרו חז"ל בתלמוד ירושלמי (ברכות פ"ד ג') שבפרשת 'פקודי' נכתב י"ח פעם: "כאשר ציווה ד' את משה" – והינם מכוונים כנגד י"ח ברכות שיש בתפילת שמו"ע.

ולכאורה, כשסופרים בחומש – רואים שמשפט זה נכתב שם י"ט פעם! אלא אומר הירושלמי, שהספירה היא רק מלאחר הפסוק: "ואתו אהליאב".

כנראה, שזהו ירושלמי 'נובהרדוקאי'... וביאור הדבר הינו, שאם רוצים לבדוק אם האדם עושה ומקיים באמת: 'כאשר ציווה ד' את משה' – זה ייתכן רק אם יש לו ג"כ את הבחינה של: 'ואתו אהליאב!' שזהו המבחן האמתי של האדם: אם הוא יכול להשתתף, ואף לשתף עוד אחד אתו בפעולותיו ומעשיו!

האדם יכול לעשות מעשים גדולים ונשגבים עד למאוד בעבור התורה. אבל על פי האמת – זה רק עבור כבודו ומעלתו: 'הוא' עשה... 'הוא' פעל... ולכן הוא עושה – רק עבור מעמדו וכבודו. ואם כן, שיש מי שמוכן ומסכים לעשות כל מה שיידרש ממנו, אבל עם ישתתף עוד אחד אתו ביחד – והרי ע"י כך לא יהיה רק שמו בלבד על זה המעשה – לזה הוא לא מוכן בשופו"א, זהו אות וסימן לכוונתו הפנימית למעשיו ופעולותיו! האדם בטבעו מעדיף לעשות הכל לבד – שבכך ייזקף הכל רק עבור שמו וכבודו.

אלא שהתורה הק' מגלה לנו, שמאימתי סופרים: 'כאשר ציווה ד' את משה?' רק מ'ואיתו אהליאב': שאם האדם משתף עמו אנשים, ולא אכפת לו מכבודו ומעלתו – רק אז אפשר לומר שהוא עושה ופועל רק עבור: 'כאשר ציווה ד' את משה!' כפי שעשה בצלאל את המשכן בשותפות מלאה עם אהליאב. ואכן זהו הסימן הברור ביותר לכוונתו של האדם במעשיו שהנם לש"ש! וד"ל.

ואכן, רבינו זצ"ל כל חייו 'הפקיר' את כבודו ומעמדו, והיה מוכן הוא להשתתף ולשתף כל אחד ואחד בכל מעשיו ומפעליו – והוא אכן נהג כך בפועל!

כאשר ציווה ה' את משה

ר' אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד, שואל, מדוע בכל הי"ח ציוויים הנ"ל כתוב: "כאשר ציווה ד' את משה". ואילו בפעם אחת נכתב (מ' ט"ז): "ויעש משה ככל אשר ציווה ד' אותו כן עשה?" מסביר ר' אלחנן, שכביכול, יש כאן כעת עוד יהודי נוסף בשם משה רבינו, שהקב"ה משתמש בו להוציא לפועל שליחויות – ומשה רבינו עומד כביכול מהצד, כמי שאין הדבר נוגע אליו כלל! ואכן, למשה רבינו לא היה שום כוונה אחרת חוץ מלעשות את ציווי ד'. ואם כן, לא משנה לו בכלל אם זה 'למשה' או 'אותו' – שהרי הכל זה רק לקיים את ציווי ד'.

ע"פ היסוד הנורא הלזה – אפשר אף להגדיר את רבינו זצוק"ל. ראינו אותו בתור ב' אנשים; הוא היה כ"כ 'מופקר' מהאנוכיות שלו בכלל, ומהמידות הרעות בפרט – עד שהוא לא היה 'נוגע' עם עצמו כלל! לא היה אכפת לו מעצמו משום דבר! אלא רק לעשות את רצון ה'! שלא נדבר על מסירות נפשו עבור 'עבודתו העצמית!' בכל פעם שנזכרים אנו ברבנו זצ"ל, כל הזיכרונות הנעימים האלו עולים ונזכרים היטב...

כשהישיבה הייתה בעיר ליאון, היה הוא אמור לעבור ניתוח. אז הרפואה לא הייתה כ"כ מפותחת – ולכן הוא היה אמור לשהות בביה"ח למעלה משבוע ימים. הייתי עמו שם כדי לשמשו – מאז שנכנס ועד שיצא משם. היו לו ייסורים נוראים, היות שגם התרופות לא היו כ"כ טובות עבורו, ולכן לא הקלו הם על סבלו. אולם הוא לא דיבר על כאביו – ואפילו לא נאנח עליהם. שהיה הוא בשיא כאביו, הוא רק עצם את עיניו בחוזקה! ובאותו הזמן שסבל הוא את הייסורים הנוראים הללו – היה יכול הוא לדבר כרגיל בד"ת ויר"ש... היות ש'הגוף' שלו הוא רק זה שסבל באותו זמן עד למאוד...

וזהו הסוד לכל מה שזכה והגיע רבינו זצ"ל שהינו נעוץ ביסוד הנ"ל: שהוא והגוף שלו היו שני דברים נפרדים; היה אכפת לו רק מהנשמה ומהרוחניות שלו! כמו כן קרה פעם, שנסעתי עמו ברכבת מפריז למרסיי – זו נסיעה ארוכה, ורבינו הקיא במשך הדרך כמה וכמה פעמים. ובכל אופן, כל הדרך הוא דיבר איתי בד"ת ומוסר בצורה רגילה שכאילו אין לו ולא כלום!

כי אכן, רבינו זצ"ל הרגיש זאת בחוש: שהגוף שלו הוא לא העיקר בכלל. אלא, העיקר אצלו היה רק 'הרוח חיים' הרוחני – שמהותו היא, כל מה שקשור לנשמה שלו!

מסירות נפש על קדושת הטלית!

האכפתיות שלו רק מדברי רוחניות וקדושה, ו'הפקרותו' העצומה לכל מה שקשור ל'עצמו' – הובילה אותו ל'קנאות' גדולה לכל דבר שבקדושה. שמעתי על כך מעשה נורא מר' מנדל יוסקוביץ', שהיה הוא מתלמידיו של רבינו זצ"ל במחנות המוות בימי השואה. וכך סיפר ר"מ:

פעם אחת, הבלוק אלסטער – הראש של הצריף, פרס טלית גדול כמו מפה על השולחן כדי שיאכלו עליו הנאצים. וכפי הידוע לכולם שרבינו זצוק"ל היה קנאי גדול; ומיד שרבינו הבחין בכך, הוא הלך והוריד את 'המפה' מהשולחן... אפילו אם

אספר לכם במשך כל הלילה, לא תוכלו לתאר לעצמכם, מהי מהותו האמתית של 'מחנה ריכוז' – פשוט לא תבינו! אף אחד לא היה מעז לעמוד בתוך הד' אמות של ראש הצריף! זה היה מוות בטוח מיד! ואעפ"כ, רבינו זצ"ל לקח להם את 'המפה'...

והוא ימ"ש לקח בידיו את רבינו – ושבר לו את היד, וזה היה עוד נס גמור. ואילו רבינו זצוק"ל התחיל לרקוד שם: ב"ה, נשבר לי היד בגלל הטלית! אלא, שהגוי הזה ימ"ש שוב פעם החזיר את ה'מפה', ורבינו זצ"ל שוב פעם הוריד את 'הטלית'! רבינו זצ"ל קיבל ע"כ מכות רצה, עד שהוא כבר לא נשם בכלל – ולקחו אותו והניחו אותו בין המתים. אלא שפתאום לאחר זמן מועט ראו שהוא חוזר אליהם. בבחינת: 'בא ההרוג ברגליו'...

כמה פעמים שאלו אותו על הסיפור הזה – ואילו הוא לא הגיב על כך כלום... אין ע"כ שום הגדרה אחרת מלבד: 'מסירות נפש! אצלו לא היה שייך עניין של כזה 'פחד'; היה הוא מוכן ומזומן אפילו למות על כל דבר של קדושה: הן בעבור – 'עבודת עצמו'. והן בעבור – עבודת הרבים'. כדלהלן.

מסירות נפש – עבודת הרבים!

כידוע שרבנו זצ"ל היה היחיד בעולם – ולא שמענו על דבר כזה – שהיה לו ישיבה בתוך חומות 'גטו וילנה'. ועוד, שהוא אף קיבל ע"כ אישור מיוחד 'מהיודנראט', שברשותו להקים ישיבה בתוך הגטו. (צילום מהמסמך המקורי נמצא בספר 'בן פורת יוסף'). זוהי אכן מסירות נפש אמתית!

בעוד עניין ראינו את רבינו זצ"ל מוסר נפשו עבור כלל ישראל: בתקופת 'העלייה', שהביאו אלפי ילדים מחו"ל לארץ ישראל, והעבירו אותם על דתם, אחת מתחנות המעבר שלהם הייתה בעיר מרסיי שבצרפת – היות שהייתה היא עיר נמל גדולה – ומשם לקחו אותם לארץ ישראל ישר לקיבוצים, ה' ישמרנו.

מיד כשרבינו זצ"ל שמע מזה – לא היה יכול הוא להירגע, היות שהיה לו 'רגש' אדיר וחזק של ערבות ואחריות על כלל ישראל. כולם ידעו ושמעו ממה שנעשה לנערים וילידים הללו – אבל לרבינו זצ"ל הייתה 'שמיעה' אחרת. כמו שידוע, שכל באי עולם שמעו על הניסים שעשה ה' לבנ"י בצאתם ממצרים. כמו שנאמר בשירת הים: 'שמעו עמים ירגזון'. וכו' ואעפ"כ, אף אחד מהם לא בא לחסות בצל השכינה – למעט אחד בלבד: יתרו חותן משה! ומדוע דווקא הוא? כי התברך הוא במעלת

'השמייעה האמתית'. כמו שכתוב: וישמע יתרו וכו' את כל אשר עשה וכו' לכאורה כולם שמעו – ומה בא הכתוב לייחד את שמיעת יתרו? אלא שהייתה לו את מעלת 'השמייעה'! ואכמ"ל.

ומיד כ'ששמע' זאת רבינו זצ"ל, הוא לא נח ולא שקט. הוא החליט בעצמו ללכת לשם – ולהציל את אותם צעירי הצאן. הם היו משוכנים שם בתוך מחנות סגורים היטב, שהכניסה אליהם הייתה אסורה, ועמדו שם שומרים מזויינים לבל יכנס איש בשערי המחנה הלזה. ואם הכניסה לזרים הייתה אסורה – הרי שלרבנים הכניסה הייתה אסורה על אחת כמה וכמה. אלא, שרבינו זצ"ל כדרכו בקודש, לא פחד ולא התפעל, ונכנס לשם בלי רשות, וניסה להצילם מפני השמד הרוחני. אלא, שמיד תפסו אותו אותם שומרים, ונתנו לו הם מכות רצח!

מיד שחזר רבינו לישיבה שאלו אותו: מה היה כ"כ אכפת לך? וכי אחד מקרוביך נמצא שם? מיד כששמע רבינו זצ"ל את השאלה הזדעק: 'כי עבדך ערב את הנער!' והוסיף: וכי הם רק הקרובים שלי? הם קרובים של כולם! הרי כל הכלל ישראל ערבים איש לרעהו! הוא היה מוכן לקבל מכות רצח – רק כדי להציל נשמות מישראל מרדת שחת.

לאחר שנים רבות ראינו את כוונותיו הטהורות: כידוע, שרבינו זצ"ל מסר נפשו על העניין הזה של 'בדידות' – כפי שנהגו בנובהרדוק מיד מלאחר ימי פורים ועד חג הפסח. הוא היה אפילו מזמין את תלמידיו הראשונים, שהיו נמצאים בארץ ישראל ובאמריקה, והיה משלם הוא להם את כל הוצאותיהם – ככרטיסי טיסה וכדו'

בשנה אחת, קיימנו את הבדידות בסביבות העיר מרסיי. באחד מימי הבדידות, רבינו זצ"ל פונה אלי ואומר לי: בא עמי, וניסע למרסיי – כדי לקבל מעט נחת... הגענו למוסדות שהוא הקים שם במרסיי במשך השנים, וכשהוא ראה את התלמידים הרבים יושבים ועוסקים בתורה, הוא היה נראה קורן מאושר! רק לחשוב על כך, שעבור הצלת תלמידים שכאלה – היה מוכן הוא אף לקבל מכות רצח...

מסירות נפש - עבוד עבודה עצמו!

מסירות נפשו עבור 'עבודת עצמו', לא הייתה היא רק בסתם ימים רגילים – אלא הייתה היא אפילו בימי השואה הנוראה! שכידוע, היה לו 'גדר בעבודה' – עוד מבחרותו בישיבת 'ביאליסטוק' – שלא לסיים אף פעם את כל ארוחתו, אלא תמיד

היה משאיר הוא ממנה משהו. והאמת, שזה כתוב בהלכות 'דרך ארץ'. וכן כתב זאת רבינו יונה 'ביסוד התשובה' בשם הראב"ד – שזה ממש 'שבירת המידות', היות שזה לא דבר קל בכלל.

והעיד בפני תלמידו של רבינו זצ"ל מימי השואה ר' דוד אסטריק, שהגדיל לעשות רבינו זצ"ל – שהמשיך הוא את 'הגדר' שלו גם במחנה הריכוז... אני עוד זוכר היטב, איך שהיו מלקקים שם את הקערות עד שהתייבשו... אי אפשר לתאר בכלל את הרעב שהיה שם, ואעפ"כ הוא תמיד השאיר משהו הגון ממנתו זו!

וברצוני להוסיף עוד פרט בעבודתו זו של רבינו זצ"ל: נכנסתי פעם בהפתעה לחדרו של רבינו זצוק"ל, עוד כששהינו בגרמניה – וראיתי את הצלחת שלו לפני שאכל, היה מעורבב שם כל מיני סוגים ומינים שונים יחדיו... וכוונתו הייתה בזה, שלא יהיה לו שום טעם באוכל, רק למלא את גופו בנצרך לקיומו – אבל בלי שיהיה לו טעם והנאה...

'העבודה' שלו הקיפה הכל: הן בסור מרע, והן בעשה טוב. תקופות שלמות וארוכות עבד הוא על עניין אחד – עד ששירש אותו מנפשו, וכך המשיך כל ימי חייו. הוא היה כל הזמן עסוק בעשיית 'פעולות' נגד טבעו ונגד רצונו – ועד כדי מסירות נפש!

הפקדות 'הכבוד'

ואם רבינו היה 'מופקר' מכל ענייני העוה"ז בכלל, ועבד על מידותיו במסירות נפש עד הקצה האחרון, הרי שהפקרותו בענייני 'הכבוד' והמסתעף – הייתה היא על אחת כמה וכמה, ועד כדי מסירות נפש! לא היה שייך אצלו דבר כזה לעשות עניין מ'הכבוד', ולא היה אצלו הערכה או התפעלות מהדברים הללו. הוא לא חשב בכלל מה יחשבו או 'מה יאמרו' עליו הברואים, שזוהי מדרגת 'השתוות' – השבח והגנאי. והפליג בשבח מעלה עליונה זו רבינו בעל 'חובות הלבבות' ('יחוד המעשה' פ"ה) וז"ל:

"וכבר אמרו על אחר מן החסידים שאמר לחברו: הנשתווית? אמר לו: באיזה עניין? אמר לו: נשתווה בעיניך 'השבח והגנות'? א"ל: לא. א"ל: א"כ עדיין לא הגעת! השתדל – אולי תגיע אל המדרגה הזאת, כי היא העליונה שבמדרגות החסידים ותכלית החמודות" עכ"ל.

בתקופה שלאחר השואה, נסענו יחד ברכבת בתוך גרמניה. היום א"א להבין את זה בכלל – אבל אז היה כ"כ דרך ארץ ונימוס, והיה אסור לדבר בקול רם ברכבת, ואם היו מדברים זה היה רק בלחש ממש.

בשעת הנסיעה ברכבת, פתאום רבינו זצוק"ל התחיל לדבר איתי בקול רם, כמעט בצעקות ממש, וכולם הסתכלו עליו בתור משוגע, והוא בכלל לא היה אכפת לו שום דבר. זה לא תפס אצלו מקום במחשבתו העניין של כבוד מהברואים, ובמיוחד – 'מה יאמרו' הם עליו.

למשל, כשהישיבה הייתה בגרמניה, בתקופה שלאחר המלחמה, יצא שם רע על הישיבה בכלל, ועל רבינו זצוק"ל בפרט; חשבו שרבינו זצוק"ל הוא 'משוגע' ממש. היות שהיה בדעתו להעביר את הישיבה למרוקו, כי הוא שמע, שיש שם אלפי יהודים עוזבים, והוא רצה לקרובם לחיי תורה. ועבור זה הבעה"ב בגרמניה החזיקו את רבינו זצ"ל בתור 'משוגע'. אבל מצדו, זה היה נראה שלא אכפת לו בכלל ממה שהם אומרים וחושבים עליו. אלא, שבסופו של דבר רבינו זצוק"ל עבר לצרפת, שאם בהמשך הוא יצטרך, אז משם הוא יעתיק את הישיבה למרוקו.

פה אשב כי איזיתיה...

שנזכרים בתקופה הנפלאה ההיא, נזכרים גם 'בניסיונות' הגדולים שהיו לנו אז... ארחיב ואספר במה שעבר עלי בשהותי בישיבתו של רבנו זצ"ל – שיהיה בזה 'ציור' ודוגמא לנאמר לעיל.

לכאורה, איך בחור חסידי כמוני, עם פאות ארוכות ומסולסלות, מגיע לישיבה של רבינו – שהיא ישיבה 'ליטאית'?! ועוד, שהייתי מאוד מקושר ל'אמרי חיים' וכן לרבי מסטמאר – ובכלל להשקפה החסידית?! אלא, שאחרי המלחמה למדתי כמה חודשים בישיבה של ה'אמרי חיים' זצ"ל, ולאחמ"כ נסענו משם, והייתי אמור ללכת לישיבה של האדמו"ר מ... זצ"ל. ובנסיעתנו עברנו אף גבולות, והיינו מאוד עייפים מטלטולי הדרכים, והגענו על הדרך לעיר סלצהיים שבגרמניה – ששם היה גר דוד שלי – ואבא שלי רצה לנוח שם מחמת קשיי הדרך עד לאחר ש"ק, ובכוונתו היה שביום ראשון בעזה"י נמשיך בדרכנו. כשהגענו, הדוד שלי אמר לי: יש כאן ישיבה ליטאית – תכנס בינתיים ללמוד שם.

במשך הימים ששהיתי שם, דיברתי עם רבינו זצ"ל, ואף בשבת קודש נשארתי בישיבה. בליל ש"ק רבינו זצ"ל דיבר שיחה, שמאוד הוקסמתי ממנה. עד שהחלטתי בליבי: 'פה אשב כי איזיתיה!' מפני שעברתי את מאורעות השואה, והייתי במחנות ריכוז – והרגשתי בחוש את מה שאמר רבינו בשיחתו. היות שתמיד עברה לי השאלה הזאת בליבי: מדוע הייתה שואה? מה הקב"ה כיוון בדבר? ובאותה שיחה רבינו זצ"ל

ענה לי על כל שאלותי ותמיהותיי. רבינו זצ"ל היה היחיד שלקח לקח ולימוד מהשואה; הוא למד מהשואה, וחי כל חייו תחת הרושם של השואה, והוא אף דיבר ע"כ כל חייו.

וכך אמר הוא באותה שיחה: איך יכול להיות שלא לומדים ממה שקרה בשואה? איך יכול להיות שהכל ממשיך כרגיל? עלינו להתבונן: מדוע הקב"ה עשה זאת? ואמר עוד בדבריו, שמי שלא מקבל עליו להיות עבד להקב"ה – בסוף נהיה עבד לעבדים אצל הגויים! ומי שלא מתמסר כולו לחיות חיי תורה – יש עונש לכך! ודברים אלו אכן נכנסו לליבי...

ואכן, ביום ראשון הגיע אבא שלי לקחת אותי להמשיך בדרכנו, ואמרתי לו שאני נשאר! כמובן שהוא לא הסכים לכך, וביקש מכל מי שיכל, שישפיע עלי שאשנה את החלטתי. ואילו האדמו"ר מ... שהייתי אמור לנסוע לישיבתו – היה שולח שליחים כל שבוע שישפיעו עלי...

בהמשך, התגברו הלחצים שאעזוב את הישיבה, היות שיצא שם רע על רבינו זצ"ל וישיבתו. וכמה שניסו לשכנע אותי לעזוב את רבינו וישיבתו – לא היטיתי אוזני לכך בכלל, ודבקתי בהחלטתי מאז שהתוודעתי לרבינו זצ"ל: 'פה אשב כי איזיתיה!'

רבינו זצ"ל היה מעורר אותנו כל הזמן לקבל על עצמו 'קבלות' וגדרים 'בעבודה'. הוא ביקש שנקבל על עצמנו קבלות של 'שבת'; ופירושה, להישאר זמן מסוים בישיבה ללא הפסקה, ובתקופה זו להתעלות יותר ויותר בלימוד התורה ובעבודת המוסר והיראה.

אלא מזה, שיצא 'קול' כזה, שהקבלות שרבינו מבקש מהבחורים, הם שלא להתחתן עד גיל ארבעים לכל הפחות. ועוד הוסיפו הם, שהוא אינו מסתפק רק ב'קבלה' בלבד, אלא הוא מבקש עליה אף שבועה ותקיעת כף! זה היה עיוות נורא של המציאות האמתית, ממהות הקבלות שרבנו ביקש מאתנו. היות, שמעולם רבנו לא ביקש מאתנו קבלות שכאלה. אלא, שכל השפעתו ודרישתו מאתנו הייתה רק לקבל על עצמנו קבלות של: 'שבת' כנ"ל; 'עבודה עצמית'; התמדה בלימוד התורה; 'תיקון המידות' וכו' וכו'.

ואפשר בקלות לתאר מה שקרה אז, ובפרט אצל ה'חסידים'... כל הרבנים – ובמיוחד האדמו"ר מ... – ששהו הם בגרמניה, היו עסוקים הם בזה. ולכה"פ חשבו הם, שאם

את כולם הם לא יוכלו 'להציל' מרבינו זצ"ל, אולי יוכלו הם להציל אותי, שהרי הייתי הבחור 'החסיד' היחיד שם...

היה צדיק אחד, הרב... שהגיע במיוחד לעבור שבת בסלצהיים ע"י הישיבה, ובכך יוכל הוא לטפל בעניין מקרוב. והבעה"ב באו להשפיע עלי שאלך אליו, ולא הסכמתי. ואז הם פנו לרבינו זצ"ל והם אף צעקו עליו, מדוע הוא לא מסכים שאלך לרב...?! רבינו זצ"ל לא 'התפעל' בכלל, רק הוא אמר להם עלי: הוא יכול ללכת, והוא יכול לעשות מה שהוא רוצה!

ביום שבת קודש לאחר התפילה הרב... עשה 'טיש', והלכתי לשם, לאחר שרבינו זצ"ל ביקש ממני ללכת לשם. ברגע שנכנסתי כולם ישר אמרו: הו... הוא הגיע! ומיד שהרב... ראה שהגעתי לשם הוא מיד התחיל לדבר בהתעוררות עצומה ובבכיות ממש, ודיבר איך שהיצה"ר יכול לעשות, ולהפוך קדושה לטומאה, כביכול שעצת היצר היא לעזוב את התורה הקדושה עבור 'חובות הלבבות' ו'מסילת ישרים', רח"ל. ודיבר דברים חריפים עד למאוד – ובבכיות נוראות.

בליבי צחקתי, היות שידעתי שהכל שקר, וזהו רק לשון הרע והוצאת שם רע. אחרי שסיים הרב... את הטיש, שלח אלי, אם אני מוכן לדבר אתו ביחידות, והסכמתי. נשארנו לבד, ואז הוא אמר לי: הגעתי לכאן במיוחד בשבילך, ומחר יבואו עוד רבנים לכאן, ונעשה ביחד התרה לכל הקבלות והשבועות והנדירים – היות שזה 'מתנה על מה שכתוב בתורה'...

אמרתי לו: רבי, אני עשיתי 'מסירת מודעה', שאם יבואו ויבטלו, ומה שיהיה – אני לא מבטל! הוא אמר לי ע"כ: מדוע עשית כך?! אבל אל תדאג, אנחנו בעזה"י נמצא פתרון גם לכך. הוספתי וא"ל: רבי, הם חושבים ש'הקבלה' שלנו היא עד גיל ארבעים – אבל קיבלנו על עצמנו יותר מכך, עד גיל חמישים שנה! היה לי ס"ד ואומץ מיוחד; והייתי ברוגז גדול – איך אפשר לדבר לשה"ר ולהוציא שם רע על ישיבה שלימה ועל ר"י כמו רבינו זצ"ל, ומבלי לברר בכלל!?

אכן, למחרת הגעתי לבי"ד שהם עשו שם. והתחילו לדבר שם ע"כ שבחורים לא מתחתנים עד גיל ארבעים, וזה נורא ואיום! וביותר שאצל 'חסידים' זה ממש נורא ואיום! והאמת הייתה, שלא עיכבו אף אחד מאתנו מלהתחתן. אלא, שהמצב היה שלא היה שידוכים בכלל לבני תורה, היות שבני תורה לא היו חשובים אז – ולכן התעכבו הבחורים לפעמים עד גיל מבוגר!

בעת שסיימו לומר את טענותיהם, קמתי וצעקתי עליהם: רבותי! איך אתם יכולים לקבל לשון הרע בלי לברר ולבדוק? הרי כל חטאו של דוד המלך היה ע"כ שקיבל הוא לשון הרע! (שבת נו) האם אתם באמת בררתם את האמת? לא! כי כל זה אינו אלא שקר וכזב! מיד ששמעו זאת ממני, קבלו את דברי – ובכך נרגעה הסערה הלזו. עמדנו אז בניסיונות במסירות נפש – היות שזה היה הציור והדוגמא הגבוהה שראינו אצל רבינו זצ"ל!

השפעתו של רבינו הייתה כ"כ חזקה – עד שהיינו מוכנים לכל ניסיון! אז עבדנו הרבה על 'אמיצות' ועשינו 'פרטים' לא פשוטים... לא רק 'מסמרים בבית מרקחת'... עשינו ב"ה דברים קשים, ולזה צריך עבודה חזקה; וב"ה הצלחנו, מחמת השפעתו הברוכה של רבינו זצ"ל עלינו!

ועל אף כל הניסיונות והקשיים שהיו לרבינו במשך כל ימי חייו – זה לא השפיע במאומה על רבינו זצוק"ל! כל חייו הוא התנסה בניסיונות קשים עד למאוד – ועמד בהם בגבורה עצומה!

'עבודת עצמו' - בימי הזקנה!

כפי שהזכרנו לעיל, הוא מסר נפשו כל חייו לצעוד בדרכו של הסבא זצ"ל – ובמיוחד בעניין 'השתוות' השבח והגנאי. מדרגתו בזה לא נתפסת אצלנו בכלל! אספר מה ששמעתי 'מכלי ראשון', על עבודתו הרבה של רבינו זצ"ל 'בעבודת הכבוד', בכדי שיהיה לנו מעט הבנה במעלתו זו.

שנה אחת רבינו זצ"ל נסע לאמריקה, והוא שהה שם יותר מהמתוכנן, ועבר שם גם את חודש אלול ועשי"ת, ואף שהה הוא שם בחגי חודש תשרי. את יום שמחת תורה, הוא עבר במקום מסוים. ורב המקום שבו שהה רבינו בשמחת תורה, היה ידיד של אבי ז"ל. והוא סיפר לי לאחר מכן, ששמחת תורה כזו, כבאותה שנה שרבינו זצ"ל שהה בקהילתו – הוא עוד לא ראה מעולם! היות שאי אפשר לתאר את השמחה הרבה שהוא עשה להם שם...

בבית כנסת הגדול שם, התאספו כל בני הקהילה, היו שם מאות אנשים. וכשהתחילו את ה'הקפות', רבינו זצ"ל עשה שם 'פרטים'... ונפל על הרצפה... והתחיל לצעוק... ועודד את השמחה בכל כוחו, ושר ופיזז הוא כל היום כולו – וסחף עמו בשמחתו את כל בני הקהילה!

כל זה אירע בהיותו ראש ישיבה גדול, והיה הוא מפורסם ומכובד מאוד – ואעפ"כ הוא לא הניח את 'העבודה' בכלל, ואת 'עבודת הכבוד' בפרט! כל חייו הוא המשיך לעבוד על עצמו – ואפילו בעת זקנותו הוא מצא עוד מקום ל'עבודה על עצמו'!

שנאת בצע...

כשמדברים על מעלתו וגדולתו של רבינו זצ"ל, אי אפשר שלא לתת את הדעת על עבודתו הרבה בעניין 'חמדת הממון'; עד שהגיע הוא למעלת: 'שונא בצע! ה'ביטול' שלו לממון – היה הוא קיצוני ביותר.

פעם התקבלה תרומה עצומה לישיבה על סך מיליון פרנק מהנדיב יצחק שלום. רבינו זצ"ל לא הראה שום סימני התפעלות מכך, ולא התייחס לכך בכלל. בכלל, אף פעם הוא לא ייחס ערך לכסף. כספי השילומים שהוא קיבל מהגרמנים, מעולם לא הגיעו לידו. הם עברו באופן מידי לחשבון הישיבה – לעצמו הוא לא השאיר כלום!

מעולם לא היה לו ארנק חשבון בנק ופנקס צ'קים – דבר שלא מצאנו מעולם אצל ראשי ישיבות ורבנים. כשהוא היה מגיע לארץ ישראל, בזמנים שבהם הישיבה הייתה 'בימי העושר', היו לו בכיסו מיליונים – ללא כל גוזמא – ובלי למנות ולספור, היה הוא מחלק הכל לישיבות כוללים ומוסדות תורה – וכל זה אפילו מבלי שיפנו ויבקשו הם ממנו!

היה מקרה מאוד 'מעניין' בזה. כשהייתי עם רבינו זצ"ל פעם בעיר בני ברק, ניגש לרבנו איזה בן תורה 'פרומר' ואמר לו: רב גרשון, שמעתי שעכשיו בישיבה אצלכם יש הרבה כסף, אתם צריכים לדעת, שלא צריכים לשמור הכל רק בשבילכם, צריכים לתת גם לאחרים...

ענה לו רבינו זצ"ל: הו, יישר כח שאמרת לי, אני יחזור בתשובה על כך... האמת היא, שרבינו זצ"ל עשה בדיוק הפוך ממה שההוא הוכיח אותו. היות, שאת הכל הוא רק חילק לאחרים, ואילו לעצמו הוא לא השאיר כלום! במעשה זה רואים בחוש את 'ההפקרות' של רבינו זצ"ל, הביטול לממון, והבריחה שלו מהכבוד. 'עבודתו' הייתה ממש פלא עצום.

'שמחתו' - בהפסקת התמיכה...

ואכן, הוא קיים בנפשו גם את המעלה העליונה הנוספת: בטחון בה! לא ניתן לתאר אפילו את מדרגתו העצומה בביטחון בה! מעולם לא ראיתי אותו שהוא עצב – ומעולם אף לא ראיתי אותו כשהוא דואג. תמיד היה שרוי הוא במנוחת הנפש! שכידוע, כתב החובות הלבבות' ('שער הביטחון' פ"א) שזהו הסימן הראשון של בעל הביטחון. וז"ל: "אך מהות הביטחון היא מנוחת נפש הבוטח".

היה בצרפת איזה ראש ישיבה גדול מאוד, שהיו בישיבתו מאות תלמידים. פעם הוא אמר לי כך: האם הנך יודע מה ההבדל ביני לבין רבינו? אני צריך לדעת שיש ברשותי ג' חודשים מראש, את כל התקציב הנדרש לישיבה. ואם אין ברשותי ג' חודשים מראש, אני לא יכול לישון בלילה מרוב דאגה... אולם רבינו מעולם לא דואג... הוא רק מתבונן בכל פעם: איך הסתדרנו אתמול? וא"כ בוודאי שגם היום נסתדר! הוא לא חושב איך נעשה היום – וכ"ש על מחר. הוא בכלל לא דואג!

בתקופה שלאחר השואה, רוב ככל תקציב הישיבה התבסס מתמיכתו של ארגון הג'וינט. אי אפשר לתאר את שמחתו הרבה של רבינו זצ"ל באותו יום שהם הפסיקו את תמיכתם בישיבה! היות, שהם התנו עם רבינו זצ"ל, שלא יהיו בישיבה למעלה מארבעים בחורים. ואם יעברו את המכסה ויקבלו יותר בחורים, הם יפסיקו את תמיכתם לאלתר.

והיו באים מידי פעם מפקחים מטעמים ועורכים בדיקות – לוודא שאכן נשמעים לדבריהם. רבינו הכניס לישיבה את כל מי שרק חפץ היה ללמוד תורה, בדיוק כפי שגרסו בנובהרדוק. ובכל פעם שהיו מגיעים אלו המפקחים, היו הבחורים מצליחים להתחמק מהם, היות שהיו הרבה יותר מארבעים תלמידים בישיבה – היות שרבינו זצ"ל אף פעם לא הגביל את מספר הבחורים בישיבה. עד שפעם אחת הם גילו את האמת, שרבינו זצ"ל כן מוסיף ומוסיף, ואי אפשר היה כבר להסתיר מהם – והם אכן הפסיקו את תמיכתם בישיבה.

ובאותו היום, רבינו זצוק"ל היה במצב רוח מרומם מאוד! ב"ה – הוא אמר לכולם – ב"ה הם הפסיקו, ב"ה הם הפסיקו! עד עכשיו היינו חיים על קצבתם המצומצמת של ארגון זה – מעתה ואילך נחיה על חשבוננו של הבורא ית' שהינו ברווח וללא גבול ושיעור כלל!

בדיוק באותו יום, היינו בפריז עם רבינו זצ"ל, ונכנסנו לרבי איציק'ל זצ"ל שהיה גר אז בפריז. מיד כשהוא שמע את דבר הפסקת התמיכה לישיבה ע"י ארגון הג'וינט,

הוא מיד החוויר, ואמר: מה תעשו עכשיו? כך הוא שאל ברעד. הוא אמר לנו, שהוא מקבל על עצמו לעבור בין החנויות – ולדאוג לחלות לשיבה לשב"ק. אבל מה תעשו כל הזמן? כך הוא שאל.

אלא שהוא רואה שרבינו זצ"ל לא מתרגש בכלל... ואז הוא אומר לי: רבינו 'נורמלי' בכלל? איך הוא לא דואג?! ככה הוא שאל אותי על רבינו זצ"ל – וידוע שהוא היה אדמו"ר צדיק וחשוב מאוד! היות שרבינו זצוק"ל היה נראה ממש כרגיל, בשמחה וטוב לבב, כמו ששום דבר בכלל לא מטריד אותו... ובכלל, היה נראה שהוא אפילו שמח מ'המצב' הזה. הביטחון של רבינו זצ"ל היה חלק ממנו וממהותו – חלק בלתי נפרד מאישיותו המופלאה.

בסופו של דבר, רק בזכות 'הביטחון' האדיר של רבינו זצ"ל, הוא הצליח להקים ישיבות, כוללים, ומוסדות חינוך בכל רחבי צרפת ואף בארץ ישראל. הוא זכה ע"י כך להעמיד אלפי תלמידים ומשפחות לתפארת. וההתפתחות הרוחנית הייתה כ"כ גדולה – בלי שהייתה בכלל הו"א שכך יהיה.

תכלית ה'הילולא' – למידה והליכה בדרכיו!

שנים רבות היינו עם רבינו זצ"ל בימי ההילולא של הסבא זצ"ל. בימים אלה, היה מדבר הוא 'ברוח' עצום על הסבא זצ"ל ועל שיטתו. ובמיוחד היה מדגיש הוא בדבריו, שעלינו להמשיך בדרכו זו ללא הרף. והיה מוסיף ואומר תמיד, שאין העיקר רק להשתתף בהילולא זו, ודיינו בזה. אלא עלינו אף להתאמץ וללכת בדרכיו – ע"י הלמידה מדרכו ושיטתו.

ואכן, זהו החוב המוטל אף עלינו כעת: עלינו ללמוד משיטתו ומדרכיו הגבוהים של רבינו זצ"ל. ולכהפ"ח – רק 'לנגוע' מעט במעלותיו הגבוהות. כמו שידוע שהיו שדרשו זאת מדברי חז"ל (תנדב"א כה): "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותיי" – 'יגיעו' מלשון 'נגיעה'.

ואם נרצה באמת לכהפ"ח רק 'לנגוע' בדרכו של רבנו זצוק"ל, זה ייתכן רק ע"י 'לימוד מוסר' בכל יום ויום – שרק על ידי לימוד זה נבעו כל הצלחותיו הרבות. והוא אכן התמיד בלימוד זה כל ימי חייו ללא הרף!

'לימוד המוסר' - בכל הזמנים והמצבים!

בעת שהישיבה הייתה ב'פובלין', חזיתי בחוש בהתמדתו בלימוד המוסר. קרה פעם, שלאחר סדר א', בזמן שהבחורים נכנסו כבר לשיעורים, יצאתי מבית המדרש לרגע, ולפתע אני שומע את רבינו זצ"ל צועק בקול גדול באידיש: מושחת! מושחת! כך חזר הוא כמה וכמה פעמים בצעקות בתביעות וגערות נוראיות. לא ידעתי על מי הוא צועק, חשבתי שאולי הוא מוכיח איזה בחור שעשה מעשה נורא – ובגין כך מגיע לו תוכחות וגערות שכאלו...

עמדתי בצד, ושמתי לב שהצעקות הם מכיוון 'בית המוסר', חיכיתי לראות איך יסתיים העניין הזה, ומי הוא זה שייצא אתו משם.

אלא, שלהפתעתי ראיתי – שרבינו יצא משם לבד! הוא צעק על עצמו, ותבע את עצמו שהוא 'מושחת'... וכל מי שהכירו יודע היטב, שזה מה שהוא עשה כל חייו: הוא עבד על עצמו כל חייו, הפקיר כל מפריע, ואימץ לעצמו כל מידה טובה – רק כדי להגיע לשלמות!

עד כדי כך, שבזקנותו, שאלו אותו פעם: האם הוא עוד לומד מוסר בהתפעלות?! וענה הוא על כך דבר פלא: 'הלב שלי מלא כבר בצעקות תביעות והרגשים – עד שזה כבר עובד לבד מעצמו!'

כשמלאו לרבנו זצ"ל שישים שנים לחייו, הוא התחיל ללמוד מוסר על 'יום המוות' כמו שכתב רבינו יונה בשע"ת (ב' ז-ט). ובגיל שבעים הוא רצה לעזוב את כל מוסדותיו, לנסוע לארץ ישראל, להתבודד ולהתכונן לפטירתו.

ישנם עדויות מתלמידיו, שבכל יום שישי, הוא היה לומד מוסר על יום המוות, כשהוא בחדרו לבדו, שוכב על הארץ, מכוסה בתכריכים, ונרות דולקים מסביב לראשו... כל זה כדי להמחיש לעצמו 'בחוש' את יום המוות! דבר זה נתוודע, ע"י שפעם אחת הוא שכח לסגור את הדלת, ותלמיד אחד נכנס, וראה אותו כך!

עלינו לקחת מזה מוסר השכל: איך רבינו זצוק"ל הגיע לכל המעלות העליונות? כיצד הוא העפיל והשיג את הקניינים הנעלים ביותר?! אלא, שתשובה אחת ויחידה יש בדבר: רק ע"י לימוד המוסר, ועבודה עצמית עקבית, ללא הפסקה – בכל הזמנים ובכל המצבים!

דברי החכם מכל אדם היו הם נר לרגליו לאורך כל ימי חייו (משלי ד, יג): "החזק במוסר אל תרף נצרה כי היא חייך" – ומכאן הוא אף סוד הצלחתו העצומה!

שיחה ביום הזיכרון הי"ב לרבינו זצ"ל - תשס"ט

ממשיך 'חיבודו' של הסבא זצ"ל

עומדים אנו כעת ביום הזיכרון לרבינו זצ"ל. אצלנו יום שכזה, אינו יום של מה בכך. ביום זה עלינו להעלות את זכרו הטהור – הן בעבודתו העצומה על עצמו, והן בזיכוי הרבים שלו. אולם, אין לנו להסתפק רק בדברים ובזיכרונות – ולהפטיר 'זכותו יגן עלינו'... אלא, הזכירה אמורה להביאנו לידי 'חשבון נפש' אמתי במצבנו, וממנו להגיע ולקבל 'קבלות', ועל ידי כך נוכל להמשיך את דרכו של רבינו 'למעשה'!

בחסדי ה' וברחמיו, זכיתי להיות עוד מהתלמידים הראשונים בישיבתו של רבינו זצ"ל – שנפתחה מיד לאחר המלחמה. הייתי עמו אז שבע שנים ברציפות, עד לחתונתי. לאחר מכן, הוא שלח אותי לארץ ישראל בכדי להקים שם את ישיבתו בעיר חדרה – ע"פ עצת החזו"א. בסופו של דבר, תכנית זו לא יצאה לפועל, ואכמ"ל. חזרתי לישיבה, ושהיתי בצלו של רבינו זצ"ל עוד חמש שנים, בתור משגיח בישיבה. ועל אף שנאלצתי להיות בעוד מקומות בהמשך דרכי, אע"פ כן, כל חיי נשארתי קשור אליו!

כח השפעתו של רבינו זצ"ל היה עצום. וכידוע, שהשפעתו הייתה רק באמצעים רוחניים ובלי שום אמצעים חומריים – כמו שהאריך לבאר זאת הסבא זצ"ל בספרו 'מדרגת האדם' במאמר 'מזכה את הרבים'.

ממשיך 'חיבודו' של הסבא זצ"ל

הדוגמא ו'הציור' הרוחני שראינו ממנו – השפיע עלינו מיד מעת שהכרנו אותו, ונמשך זה לאורך כל ימי חיינו! ומתוך כך היינו כ"כ 'מסורים' לרבינו זצ"ל, ולא עשינו דבר מבלי לשמוע את דעתו בעניין. כבר סיפרתי כמה וכמה פעמים באריכות את השתלשלות הגעתי 'בהשגחה פרטית' מופלאה לישיבתו של רבינו זצ"ל – על אף שאין לכך שום הסבר בדרך הטבע! ואכמ"ל.

ובאם נרצה להעמיק ולהבין, מה היה סוד כוחו והשפעתו העצומה של רבינו זצ"ל על כל תלמידיו שבאו במחיצתו – נוכל להסביר זאת, כנראה, שהיות שהוא המשיך בפועל את דרכו הגבוהה של הסבא זצ"ל כל ימיו ללא הפסקה כלל.

וכשנרצה לדעת מה הם יסודות שיטתו של הסבא זצ"ל, שבהם כה הצטיין אף רבינו זצ"ל – נוכל להבין זאת על פי מה שהגדיר רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל את הסבא זצ"ל: 'חיבורו' של הסבא זצ"ל הינו – 'הפקרות' 'השתוות' 'זביטחון בה'. ונרחיב בזה להלן בס"ד.

ואנו, שקרובים היינו לרבינו זצ"ל, ראינו שהוא אכן המשיך את 'החיבור' הזה למעשה – ולכן הושפענו מכך עד למאוד. ואציין על כך מעשה מעניין שהיה עמי בזה:

זיכוי הרבים - לשם שמיים!

בתקופה שכבר הייתי בחור מבוגר בישיבתו של רבינו זצ"ל, הגיע לישיבה ר' זושא ולטנר זצ"ל תלמידו של הרב דסלר זצ"ל, היות שהוא רצה להקים מקום תורה בטנג'יר, והוא היה צריך כוחות של השפעה ולימוד. וידע, שהיכן יוכל הוא למצוא כוחות שכאלה? ואפילו אם ימצא – מי ייתן לו בכלל? אלא ידע הוא, שרק בנובהרדוק אצל רבינו זצ"ל, ימצא את מבוקשו, ואף יקבל הוא את מבוקשו... ואכן, הוא הגיע, וסיפר לרבינו את התוכניות שלו, וביקש רשות, שיבוא אתו לכה"פ בחור אחד בכדי לעזור לו.

רבינו זצ"ל אמר לו שהוא לא יכול להחליט על מישהו מסוים, אלא, אמר לו, תכנס לישיבה, תשהה בה יומיים שלוש, ומי שימצא חן בעיניך תוכל לדבר אתו על העניין – ואם אותו אחד יסכים, אז גם מבחינתי זה בסדר. הוא שהה מעט בישיבה, ושמע עלי שמוצאי מהונגריה, והיות שאף הוא היה הונגרי, אז מיד הוא פנה אלי, ודיבר איתי בלימוד ובמוסר. ואז אמר לי את רצונו, שהוא רוצה שאבוא עמו לישיבה בטנג'יר.

מיד אמרתי לו: זה אפילו לא בא בחשבון בלי רשותו של רבינו! היות, שמרוב שהיינו 'אדוקים' ברבינו זצ"ל, לא היה לנו אפילו הו"א להחליט לבד! הכל היה רק ע"פ רבינו זצ"ל – 'מסירות' מוחלטת! והוא ענה לי, שאכן, הוא מקודם כבר דיבר ע"כ עם רבינו, ורבינו אמר לו שייקח את מי שיימצא חן בעיניו וכו'.

נכנסתי לחדרו של רבינו, ואמרתי לו שהנני מעדיף להיות אתו בישיבה עם 'הרוח' הגבוהה וכו' אלא שרבינו אמר לי שזוהי 'ההשקפה' של הסבא זצ"ל, שצריכים גם לזכות את הרבים – ואכן הסכמתי מיד. ובאמת, שלאחר מכן רבינו זצ"ל שלח עוד בחורים למקומות שונים להקים מוסדות וישיבות. כגון: טוניס, מרוקו, אלג'יר, ובכל רחבי צרפת.

ואכן הגעתי לטנג'יר בס"ד, ור' זושא קיבל אותי יפה, דיברנו במשרד שלו, ודנו ביחד איך להעמיד את צורת הלימוד בישיבה, ואיך לרומם את ההשפעה המוסרית וכו' וכו' כשסיימנו לדבר הוא פונה אלי: נו?! אמרתי לו, שב"ה, הבנתי, והכל בסדר מבחינתי. ושוב פעם הוא אומר לי: נו?! עניתי לו, שאיני מבין את שאלתו, שהרי אמרתי כבר שהכל מובן והכל בסדר – ובס"ד אתחיל מיד את תפקידי בישיבה!

אלא שאז הוא פנה אלי ישירות: אבל מה עם הכסף? כמה אתה רוצה? אמרתי לו, שלא הגעתי בשביל להרוויח כסף – היה עדיף לי כבר להישאר בישיבה עם רבינו זצ"ל – אלא באתי הנה למטרה אחת בלבד: כדי להשפיע תורה ומוסר! וזה מה שרבינו אמר לי לעשות כאן: 'זיכוי הרבים!' הוא פשוט לא יכל להאמין למשמע אוזניו...

לאחר שנים ארוכות מאז, הגעתי לחתונה בירושלים, שהיו שם הרבה מגדולי ישראל ואף ר"י חשובים, ור' זושא גם הוא הזדמן לשם. ניגשתי אליו, נתתי לו 'שלוש עליכם', ומיד שהוא זיהה אותי הוא היה בהפתעה, ואמר לי חכה ע"י רגע אחד. הוא השתיק את כל הרבנים שהיו ע"י בשולחן 'המזרח', ואמר להם: רבותי! אני מוכרח לספר לכם משהו!

אתם רואים אותו – כשהוא מצביע עלי, הוא היחיד ממה שראיתי בימי חי, ולא זכיתי למצוא עוד אחד כמוהו! היות כשדיברתי אתו, שיבוא לישיבתי להשפיע תורה ומוסר – הוא לא דיבר בכלל על כסף, וכשהצעתי לו, הוא סירב לקחת כסף! זוהי נובהרדוק בטהרתה! כך אמר הוא להם...

שנאת בצע...

מאין היה בנו את ההשקפות הללו? את אמיצות הדעת הזו? רק ממה שקיבלנו מהשפעתו הברוכה של רבינו זצ"ל עלינו – הן בהשפעה ישירה, והן בהשפעה עקיפה. במיוחד, ומעל הכל, ממה שראינו שהוא קיים בעצמו לאורך כל חייו את ההשקפות הללו!

את רבינו זצ"ל מעולם לא עניין כסף! בכלל, מעולם לא היה לו ארנק – אע"פ שהכרתי 'גדולים', שלהם היה ארנק, ובו אף מקום מסודר לכסף ולמסמכים... שלא נדבר על כך שמעולם לא היה לו אף חשבון בנק... הוא מאס בממון ובכל הבלי העולם – הוא קיים היטב את ה'הפקרות' הנובהרדוקאית!

רבינו זצ"ל מעולם לא אמר על דבר כל שהוא, את המילה 'שלי'. פעם אחת, כשנאבדו לו התפילין שלו, ואמר: אוי, התפילין 'שלי'... ומיד הרגיש חרטה בעצמו שאמר 'שלי' על התפילין... ולאחר מחשבה אמר: אולי על תפילין כן אפשר לומר 'שלי'...

מה שעניין אותו 'בעבודת הרבים' – הן בכמות והן באיכות – היה רק לעשות בזה את רצון ה'! לא היה לו 'חשבונות' ו'נגיעות' של כבוד, ממון, וכל שאר פיתויי היצר!

ואוסיף עוד מעשה, שהיה עמי אחרי שנים רבות מאז – ולמרות הכל, כח השפעתו האדירה של רבינו זצ"ל לא סרה מאתנו! בתקופה שכיהנתי בקודש בלוס אנג'לס, קיבלתי טלפון יום אחד מהר"י ר' אברהם יפה'ן זצ"ל, ובו ביקש הוא ממני, אם אוכל לנסות לגייס כסף עבור ישיבתו, מבעה"ב של עירנו. אומנם, כמעט ואף פעם לא עשיתי זאת – אולם לכבודו של הר"י זצ"ל חרגתי ממנהגי, ואכן עשיתי זאת.

בהזדמנות הראשונה שהייתי בניו יורק סרתי למעונו, והבאתי לו את הכסף שאספתי למען ישיבתו. כמובן שהוא הודה לי, ואחר שראה את הכסף, הוא שואל אותי: כמה בסה"כ? חשבתי שהוא מתכוון לשאול כמה כסף נאסף בסך הכל. ואמרתי לו שכל מה שנאסף נמצא על שולחנו, והסכום הוא כך וכך. ושוב פעם הוא שואל אותי: אבל – כמה? וכשראה ששאלתו לא הובנה כראוי, הוא שאל אותי ברורות: כמה מגיע לך? כמה אתה צריך לקבל ממה שנאסף?!

השתוממתי לרגע, ואמרתי לו שלא היה לי אפילו הו"א כזאת, לאסוף בשביל לקבל רווחים מזה, אלא היותו והר"י ביקש, עשיתי זאת מטעם 'מסירות' כמו שלמדנו אצל רבינו, שעושים כך לש"ש!

הוא פשוט לא האמין, ומתוך התפעלותו הרבה, הוא קרא ל'משגיח' ר' ישראל מובשוביץ, וסיפר לו את המעשה. ובסיום דבריו אמר לו: תראה מהו החינוך של רב גרשון!

ההשתוות - ב'חיבורו' של רבינו זצ"ל

ואם אכן רבינו זצ"ל קיים והמשיך את חיבורו של הסבא זצ"ל 'בהפקרות' הבלי העוה"ז, הרי שאת עיקר 'החיבור' בעניין ה'השתוות' - קיים הוא על אחת כמה וכמה!

אחד מקרובי היה נמצא בישיבתו של רבינו זצ"ל תקופות ארוכות, וסיפר, שבכל פעם שהתגלע ויכוח בינו לבין רבינו זצ"ל, היה הוא שמח מכך מאוד... היות שידע הוא, שכל מי שהיה לו ויכוח עם רבינו זצ"ל - היה הוא תמיד מרוויח מכך... מכיוון שרבינו תמיד היה עושה 'הטבה במקום הקפדה', ומיטיב הוא באופן מופלג למי שהתווכח עמו - בכך שהיה נותן מתת יד נכבדה... ואמר שהיה מחכה הוא, מתי כבר יהיה לו דין ודברים עם רבינו זצ"ל...

שלא נדבר על מידת הענווה שלו... הוא לא הסכים שיעשו את כביסתו בנפרד, אלא עם שאר הבחורים. שהרי - היה אומר הוא - מה ההבדל בינינו? וכשהאחראי אמר לו, שא"כ עליו לבחור 'מספר' לבגדיו, כמו שאר הבחורים, בכדי שבגדיו לא יתבלבלו עם בגדי הבחורים האחרים. אמר לו: המספר הכי טוב עבורי הינו אפס - היות שזוהי מהותי האמתית... ובכלל, אפילו על בגד ה'פראק' שעטה על עצמו - לא ראו הרגשה של עוה"ז, ואף לא הורגש עליהם שזהו רכושו הפרטי...

בכלל, הוא לא הרגיש, ואף לא פנה הוא לתלמידיו בהרגשה שהם 'תלמידים' שלו. כשהיה כותב מכתב לאחד מתלמידיו, אף פעם לא כתב הוא: לכבוד תלמידי וכו' אלא היה פונה כך: לכבוד ידידי...

בכל פעם שהגעתי לבקר, הבאתי לו ספר במתנה, וכמובן שהייתי כותב לו הקדשה: כבוד מורנו ורבינו וכו' וכו' ומסיים הייתי: ממני תלמידו וכו' כמובן שהוא היה מקבל ומודה בספר פנים יפות. אולם, למחרת כבר הספר לא היה בחדרו, הייתי מוצא את הספר בבית המדרש, ועמוד השער שבו הייתי כותב את ההקדשה - קרוע היה! רואים היטב את מעלותיו והשגותיו הגבוהות שמסר הוא את נפשו ע"כ כל ימי חייו.

מנוחת נפש הבוטח!

ועל אחת כמה וכמה שקיים הוא אף את המעלה השלישית ב'חיבורו' של הסבא זצ"ל: בטחון בה! הוא השיג את המדרגה העליונה והשלמה של הביטחון, כפי שהגדירה היטב ה'חובות הלבבות' וז"ל: "אך מהות הביטחון - היא מנוחת נפש הבוטח! אכן, היה לו לרבינו 'מנוחת נפש' אמתית ללא דאגות כלל וכלל.

ו'מנוחת נפשו' זו, לא הייתה אצלו רק בענייני החזקת הישיבה ברוחניות ובגשמיות – אלא היה זה אצלו בכל דבר ודבר. וסיפר לי פעם קרובי הנ"ל, שבאחד הפעמים שרבינו זצ"ל הגיע לארץ ישראל, הוא הביע בפניו את בקשתו, שברצונו לנסוע לקבר יהושוע בן נון. קרובי אמר לו שזה נמצא בתוך כפר ערבי, וזה עלול להיות מסוכן. אלא שרבינו לא פחד מכך, ואמר לו: אעפ"כ, אין דבר – ד' יעזור!

לקחו הם נהג מונית ונסעו עמו מירושלים לקברו של יהושוע בן נון. כשהגיעו לשם, זה היה בשעת אחה"צ, בשעה שכל הנערים בדיוק יצאו מבית הספר, ומיד שראו הם מונית ובתוכה יהודים, מיד התחילו הם להתקרב למונית ולצעוק צעקות. כשהגיעו הם למונית, פתחו את הדלת שע"י רבינו, לקחו לו את הכובע וברחו... והעיד בפני קרובי הנ"ל: הבטתי ברבינו באותה שעה, ולא הכרתי שום שנוי עליו עם הכובע ובלי הכובע – אלא היה הוא אותו הדבר!

וכשראה שאי אפשר להמשיך בנסיעה לקבר – יצא מהמכונית והתחיל לצעוד רגלית לשם... וכשהם ראו אותו הולך, הם התחילו ליידות ולזרוק אבנים על רבינו זצ"ל. צעקתי לרבינו שיזהר מהם, אולם הוא במנוחת נפשו השלימה בביטחון באלוקיו אמר: ד' יעזור, אם גזור – יבוא! ואם לא גזור – לא יבוא! וכך הוא המשיך בדרכו כמו שלא קורה כלום!

לאחר שחזרו לירושלים, הוא רצה לראות האם יפריע זה לרבינו, שראש ישיבה כמוהו הולך בלי כובע... וחיכה כל הזמן שרבינו יציע מעצמו לעשות משהו בעניין. וכשראה שהוא לא מדבר על כך, הוא הציע לרבינו שאולי יקנו כובע, רבינו הפטיר נו... והעיד קרובי הנ"ל, שהמוכר בחנות שאל את רבינו באיזה כובע מעוניין הוא – האם בכובע רבני וכדו' אלא שרבינו לא הבין מה רוצים הם ממנו אפילו...

המתבונן היטב, יראה, שבמעשה זה ניתן לראות את ג' יסודות עבודתו ושיטתו של הסבא זצ"ל שאף רבינו קיימם כל ימי חייו: 'הפקרות' 'השתוות' ו'הביטחון בה'!

קיום המצוות במסירות נפש

ומרוב שהרבה הוא כ"כ בעבודה על עצמו – הוא לא הרגיש 'התפעלות' מעבודתו, או שהשיג הוא מדרגות נעלות, אלא זה היה אצלו כבר חלק ממציאיותו, חלק מהווייתו – וחלק מאישיותו ממש! ומתוך שכל כך התעלה הוא עד למאוד, הגיע הוא לקיים

את עבודתו, ואת קיום כל המצוות כולם עד כדי מסירות נפש – מחמת מדרגתו העצומה ביר"ש!

כגון מסירות נפשו על קיום מצוות תפילין, אפילו בשואה בימי הגטו, ואפילו במחנות הריכוז שבהם שהה הוא! ומרוב דקדוקו במצוות תפילין גם לאחר מכן, כל ג' שנים היה קונה הוא תפילין חדשות, ומוסר לאחד הבחורים את התפילין הישנות.

כמו כן, את מצוות סוכה, היה הוא מקיימה בכל מצב, על אף שהיו שנים שהקור היה חזק מאוד, והיה בזה ממש סכנת נפשות עבורו. פעם אפילו אמרו לו, שהרופא אסר עליו לישון בסוכה, ואעפ"כ אבל ושתה ואף ישן הוא בכל ימי החג בסוכתו ללא שינוי כלל...

בן העוה"ב - כבר בעוה"ז!

מעוצמת בטחונו של רבינו זצ"ל בקב"ה – מחשבתו של רבינו זצ"ל תקועה הייתה תמיד בעניינים רוחניים בלבד. הוא הרגיש היטב את ארעיותו בעולם הזה, ואילו את מקומו הקבוע והתמידי רק בעולם הבא! כפי שהיטיב להגדיר זאת בעל 'חובות הלבבות', בסוף 'שער הביטחון', שמונה הוא שם את עשרת הדרגות השונות שישנם בבוטחים בה', ובסוף מביא הוא את המדרגה העליונה ביותר, שהינה מדרגת הנביאים והחסידים – ובה נמצא אף אנו את מעלתו הגבוהה של רבינו זצ"ל. וז"ל:

"וכאשר תחזק הכרתו באלוקים יותר מזה, וידע העניין המכוון אליו בבריאתו ויציאתו אל העולם הזה הכלה, ויכיר מעלת העולם האחר הקיים, ימאס בעולם הזה ובסיבותיו, ויימסר במחשבתו ובנפשו וגופו אל האלוקים יתברך, וישתעשע בזכרו בבדידות, וישתומם מבלתי המחשבה בגדולתו. ואם יהיה במקהלות לא יתאוה כי אם לרצונו, ולא יכסוף כי אם לפגיעתו. ותטרידהו שמחתו באהבתו, משמחת אנשי העולם בעולם, ושמחת אנשי העולם הבא בעולם הבא. וזאת העליונה שבמדרגות הבוטחים מהנביאים וחסידים וסגולת האלוקים הזכים" עכ"ל.

ואכן, עולם הבא תמיד היה במחשבתו של רבינו זצ"ל. כשהגיע הוא לשנתו השישים, ראינו אותו עסוק כל הזמן בדברי רבינו יונה (שע"ת ב' ז-ט), שבגיל זה צריכים להתכונן ולעשות תשובה לקראת יום המוות – ואף למד הוא רבות 'מוסר בהתפעלות' בדברי רבינו יונה הללו. וביקש הוא אף לעלות לארץ ישראל לבדו, בכדי להתכונן ליום מיתתו. והיות שתלמידי לא הניחו לו, חזר הוא על בקשתו כל כמה

שנים – שיניחוהו לנפשו, וייקחו את מקומו, בכדי שיוכל הוא להתכונן כראוי לנסיעתו לבית עלמו...

סיפרו תלמידיו, שבכל יום שישי היה מנהגו להיכנס לחדרו, והיה מסתגר הוא שם לבדו. פעם שכח הוא לנעול את הדלת אחריו, ומשמשו שרצה להיכנס לחדרו בכדי לסדרו לכבוד שבת קודש – נדהם הוא ממה שראו עיניו.

הוא מצא את רבינו זצ"ל שוכב על רצפת חדרו, כשהוא עטוף בסדין לבן, נרות דולקים מסביבו, והוא לומד כך מוסר בהתפעלות, בשנונו מאמרי חז"ל על יום המוות... כמה נאה להליץ עליו את מאמר החכם: מי הוא בן העוה"ב? מי שהוא בעוה"ז בעוה"ב!

רצונו היה תמיד לבוא מוכן ליום המוות, מחשבותיו ורצונותיו היו מכוונות תמיד רק לעניין הזה: עשיית רצונו יתברך, השגת השלמות, ולהשיג את רצונו יתברך באמת! ומכאן נבעו כל מעלותיו ופעולותיו: מסירות נפשו לכל דבר שבקדושה; עבודתו העצומה בסור מרע ועשה טוב; מסירות נפשו ללימוד המוסר בהתפעלות; בירור המידות; שבירת המידות; תיקון המידות; אמונה שלימה; ביטחון בה' ללא השתדלות כלל; ענווה ושפלות; וויתור והכנעה; בין אדם למקום; בין אדם לחברו; עזרה וחסד; השתוות השבח והגנאי; ביטול העוה"ז בתכלית; זיכוי הרבים; עבודת הפרטים והפעולות; לימוד התורה והרבצתה – ועוד כהנה וכהנה מעלות רבות וטובות.

על כל אחד ואחד מאתנו, תלמידיו, מוטל לקחת דוגמא מכך לעבודתו העצמית – להמשיך את 'חיבורו' הרוחני של רבינו זצ"ל, וללכת בדרכיו. בגדר: "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותיי אברהם יצחק ויעקב". יהי רצון, שנזכה ללכת ואף להגיע לדרכו הגבוהה – ולכה"פ ולוואי שנזכה רק 'לנגוע' בה...

'אחרי מות-קדושים' תשס"ז - מגדל העמק.

ויפח באפיו נשמת חיים

בדרך כלל פרשיות 'אחרי מות-קדושים' נקראים בציבור יחדיו - למעט בשנה מעוברת. פרשיות אלו מלאות עניינים נוראים - 'גופי תורה! וכידוע, שפרשת 'קדושים' הינה הפרשה עם הכי הרבה מצוות.

אלא מה, שלכאורה נראה שיש בין תחילתם של ב' פרשיות מחוברות אלו - סתירה גדולה מהקצה אל הקצה. תחילה נתבונן בביאורם של פסוקים אלו, ולאחר מכן נבאר את ה'סתירה' שביניהם.

זה זרזו יותר מן הראשון

בפרשת 'אחרי מות' כתבה התורה: "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבם לפני ה' וימתו ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת אל פני הכפורת אשר על הארון ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת" (ויקרא טז, א-ב).

וביאר רש"י וז"ל: "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן": "מה תלמוד לומר? היה רבי אלעזר בן עזריה מושלו משל לחולה שנכנס אצלו רופא. אמר לו: אל תאכל צונן, ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב - שלא תמות כדרך שמת פלוני! זה זרזו יותר מן הראשון, לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן". "ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא": "שלא ימות כדרך שמתו בניו". "ולא ימות": "שאם בא הוא מת" עכ"ל.

התורה באה לצוות את אהרון ובניו, על חומר ענייני קדושת המקדש וקודשיו; אם כן, לכאורה, מה השייכות להזכיר כאן את מיתת בני אהרון? אלא, שלכן מביא רש"י את המשל עם החולה והרופא - שהרופא השני הוסיף והזהיר וזירז אותו יותר מהרופא הראשון; לכך נאמר: 'אחרי מות שני בני אהרון' - כלומר, כאשר תצווה את אהרון

שלא יבוא בכל עת אל הקודש, ראוי שתזכיר לו את עניין מיתת בניו שנענשו על שלא נזהרו כראוי בקדושת המקדש (ויקרא י, ב), כדי שילמוד מתוך כך עד היכן הדברים מגיעים!

ריבונו של עולם! מי המדבר כאן? – 'ויאמר ה' אל משה! ולמי מדברים כאן? – 'אל אהרון אחיך'. וכי יש איזה ספק או ספק ספיקא על אהרון שצריכים לזרוז ולהזהירו ביותר?! זה שהקב"ה אומר שהוא יכול לבוא אל הקודש – רק לא בכל עת – עליו צריכים אזהרות חמורות כאלה?! – 'ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרון אחיך ואל יבא': "שלא ימות כדרך שמתו בניו". 'ולא ימות': "שאם בא הוא מת"...

אלא מזה, שאכן כן, הקב"ה הוא שאמר כך: 'ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרון אחיך ואל יבוא בכל עת – ולא ימות!'

בזיכרוני עוד, שבעיירות של פעם, היות ולא היה שום אמצעי תקשורת כמו רדיו וכדו' – לכן לא ידעו כלום. אלא שאם הייתה איזה 'הודעה חשובה', היה אחד שהיה מגיע לכיכר הכפר עם תוף גדול, והוא היה מכה בתוף מספר דפיקות קצובות – וכולם הבינו שיש איזה הודעה חשובה. כולם היו מתאספים מיד בהתרגשות – היות ויש 'חדשות'...

פעם שהייתי בכפר אצל הסבא שלי – קרה מקרה כזה. דפקו על התוף וכולם התקבצו לכיכר הכפר לשמוע את הכרוז. מה קרה? תפסו גנב! והעונש היה שהוא היה מקבל 25 על יד כולם – למען ישמעו וייראו.

בעבר כולם ידעו מה זה 25... בהרבה שפות זה ידוע – ברומנית בהונגרית – 25 זה היה הקוד לעונש מלקות; שמי שהתחייב בעונש כל שהוא – מניחים אותו על הכסא ומלקים אותו 25...

אני ב"ה קיבלתי כבר 25 לא פעם מהגרמנים ימח שמם... זהו נס גמור מי שנשאר בחיים לאחר מלקות אלו! מפני שהם נתנו זאת בצורה הכי חזקה שאפשר; בעיניי ראיתי אנשים שמתו מהמכות הללו!

ולמשל, באותה העת שכולם מתאספים לראות את עונשו של הגנב למען ישמעו וייראו, שאסור לגנוב וכו' ומי שיגנוב שידע שייענש גם הוא בחומרה רבה – האם ניתן לקרוא אף לגדול הדור, מי שמוסכם על כל הזרמים והפלגים ללא עוררין – כמו 'החפץ חיים' למשל – שיבוא ויראה את העונש כדי להזהירו ולזרוז...!?

בא הנה ר' ישראל מאיר – אתה רואה! אם גם אתה תגנוב, אז גם אתה תקבל... הלא זוהי חוצפה נוראה! איך אפשר בכלל?! ואם על הח"ח כך – על אהרון הכהן על אחת כמה וכמה! האם אותו צריכים לזרוז בצורה כזאת: 'שלא תמות כדרך שמת פלוני'?

ליבעי אינש רחמי אפילו עד...

אלא שזהו פסוק מפורש (איוב טו, טו): "הן בקדושו לא יאמין" – אין אמונה אפילו ב... ודברי חז"ל במדרש ע"כ הינם קילורין לעיניים ('תנחומא' תולדות ז'): "אמר רבי שמעון בר יוחאי: אין הקדוש ברוך הוא מייחד שמו על הצדיקים בחייהן אלא לאחר מיתתן, שנאמר (תהילים טו, ג): "לקדושים אשר בארץ המה" וגו'. אימתי הן קדושים? כשהן קבורים בארץ. שכל זמן שהן חיים – אין הקדוש ברוך הוא מייחד שמו עליהן. כל כך למה שאין הקדוש ברוך הוא מאמין בהן? שלא יטעה אותן היצר הרע! וכיון שמתים – הקדוש ברוך הוא מייחד שמו עליהן" עכ"ל.

ועד כדי כך, שחז"ל אומרים שעד יום מותו – האדם צריך לבקש רחמים על עצמו, וז"ל (ברכות ח.): "ליבעי אינש רחמי אפילו עד זיבולא בתרייתא שלמא" עכ"ל. וכתב רש"י ע"כ בד"ה: "זיבולא בתרייתא שלמא": "שיהא לו שלום כל ימי חייו ואף ביום קבורתו עד השלכת עפר האחרונה שבכיסוי קבורתו" עכ"ל. עד שקוברים את האדם הוא לא יכול לדעת מה יהיה עמו...

והראיה הגדולה לכך, הינה מאותו כהן גדול ששימש שמונים שנה בכהונה גדולה – ולבסוף נעשה צדוקי. כפי שהעידו חז"ל (ברכות כט.): "תנן (אבות ב, ד): 'אל תאמין בעצמך עד יום מותך': שהרי יוחנן כהן גדול שימש בכהונה גדולה שמונים שנה, ולבסוף נעשה צדוקי".

ורואים בחוש שיש מציאות כזו, רח"ל, כפי איך שבעצמי הכרתי אחד כזה; שבאותם שנים שבהם הייתי מתגורר בלוס אנג'לס, התגורר שם יהודי, שקודם המלחמה הוא היה 'אדמו"ר' בפולניה, ואח"כ הוא ירד לגמרי, רח"ל ד' ירחם! מה יש? אלא שגם מקודם הוא היה מזויף; הוא היה אחד כזה שלא היה בפנימיותו שום דבר – הכל היה רק 'חיצוניות'. אז ממילא אח"כ התברר – ב'עולם הבירור' שאליו הוא הגיע אח"כ – מהי מהותו אמיתית. וזה היות, שכשמגיע שעת הניסיונות, אז באמת נבחן האדם היטב היטב.

בכל אופן, רואים מהנ"ל דבר נורא: שכל אחד ואחד – ואפילו ההכי גדול שיש – צריכים 'לזרוז אותו'; בגדר (משלי כח, יד): "אשרי אדם מפחד תמיד", ופירשוהו חז"ל (ברכות ט.): "ההוא בדברי תורה כתיב". וזוהי עבודתו התמידית של האדם שצריך הוא לפחד שמא ושמא יחטא – ואז...

והראיה לדבר, שאפילו יעקב אבינו פחד! כמו שאמרו חז"ל, שאע"פ שהבטיחו הקב"ה – יעקב אבינו פחד שמא יגרום החטא! כמו שדרשו חז"ל (ברכות ד.) את הפסוק (בראשית לב, ח): "'ויירא יעקב מאוד" – אמר שמא יגרום החטא!"

עד כאן בארנו את העניין המובא בתחילת פרשת 'אחרי מות'. ואילו המובא בתחילת פרשת 'קדושים' – הינו הפוך מהקצה אל הקצה.

קדושים תהיו - כי קדוש אני

בתחילת פרשת 'קדושים' אמרה התורה (ויקרא יט, ב): "דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם". וביאר רש"י וז"ל: 'דבר אל כל עדת בני ישראל': "מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה" עכ"ל.

'כל עדת בני ישראל' – פירושו לכולם; כפי שידוע שמצוות 'הקהל' הינה לכולם: גברים נשים וטף. כולם יחד – אין אחד שנעדר! ומדוע? שרוב גופי תורה תלויין בה.

וכשבאו לומר לכולם את אותם 'גופי תורה' שכולם חייבים בהם – במה פתחו ואמרו לכולם? דבר ראשון: "דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם". וזה לכולם: אין הבדל בין אחד שבא מ'השומר הצעיר' – או אפילו זה שבא מקיבוץ 'מזרע'; כולם מחויבים: 'קדושים תהיו!' ועל כורחנו שזה אפשר! שאם זה לא היה אפשר – אז התורה לא הייתה אומרת לכולם 'קדושים תהיו'.

מילא, מה שהתורה אומרת לכולם ציווי זה 'קדושים תהיו' – על אף שזה קשה מאוד. אבל כשנתבונן בטעם הדבר נתפלא ביותר: "כי קדוש אני ה' אלוהיכם". בגלל שהקב"ה קדוש – בגלל זה אתם ג"כ צריכים להיות קדושים! וכי איזה דמיון יש בין הדברים: כי קדוש אני ה' – אז כולם צריכים להיות קדושים! ולכאורה, אין מבקשים דבר כזה מכל כלל ישראל ללא יוצא מהכלל – ועוד מהסיבה הזאת!:

כמו שנאמר – למשל – שביום אחד שרוטשילד יצא מהבנק, ובידו היו כמה מיליונים... ופתאום פונה אליו אחד ממקבצי הנדבות שהיה שם באותה העת, ופונה לרוטשילד ומבקש ממנו נדבה. ואילו רוטשילד עונה לבקשתו: מה?! תכנס גם אתה לבנק ותבקש כמה מיליונים כמוני... וכי יש שייכות ביניהם?!

אלא שבאמת המשל אינו דומה לנמשל בכלל: היות שהקבצן יכול להתעשר – והם יהיו אותו דבר; ואלא שבקדושה זו הנדרשת מבני – וכי יש לנו הבנה ומושג בכלל בקדושתו של הקב"ה שנוכל אף אנו להדמות אליה? אלא שלמרות הכל – כך הקב"ה מצווה אותנו! ובוודאי שזה באופן מוגבל – כמו שאמרו חז"ל במדרש (ויק"ר קדושים פכ"ד): "קדשים תהיו" – יכול כמוני? תלמוד לומר: 'כי קדוש אני' – קדושתו למעלה מקדושתכם".

אבל בכל אופן מבקשים מכלל ישראל: "קדושים תהיו – כי קדוש אני". מה הדמיון? איך מדמיינים את זה בכלל?! איך אפשר להגיד ולדרוש זאת מבן אנוש שהינו בן תמותה?!

אלא שאם התורה אומרת – אז סימן שכן יכולים!

וההסבר לכך הוא היות שכל אחד ואחד הינו 'חלק אלו-ה ממעל'! כמו שהעידה התורה (בראשית ב, ז): "וייצר ה' אלוקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים". ואמרו קדמונינו על כך: "מאן דנפח מדיליה נפח" – הקב"ה נפח באפינו נשמת חיים (עיין זוה"ק ח"א כז; וע"ע רמב"ן בראשית ב, ז). בתוך האדם נמצא חלק אלוקי ממש – ולכן הוא יכול להגיע ולהדבק בו עד ועד בכלל!

לב מלכים - אין חקר

ולכאורה, איך זה הולך ביחד? פה אנו רואים שצריכים לורז את האדם – יהיה מי שיהיה – שלא יהיה גנב ושלא יהיה... ולפתע פתאום בהמשך רואים את החלק האלוקי ממעל שנמצא באדם וע"י הוא יכול להגיע לכלל...

אלא, שכך בדיוק היא יצירתו של האדם ומהותו האמיתית – כפי שבראו הבורא יתברך: "וייצר ד' אלוקים את האדם עפר מן האדמה" – מצד הגוף האדם נמשך למטה למטה. כפי איך שמצינו בלשונו של בעל 'חובות הלבבות' (בהקדמת הספר): "והבינותי כי הנפשות תאוותם רבה להשיג תכלית הרע"; לא סתם רע – אלא 'תכלית'

הרע! שמצד הגוף האדם יכול רח"ל להגיע לתחתית הרע והרוע – אין לנו מושג אפילו! רח"ל.

ומהצד השני: "ויפח באפיו נשמת חיים" – הקב"ה נטע באדם חלק אלוקי, את הנשמה העליונה, שעל ידה יכול האדם יכול להגיע ולהתעלות עד השמיים! יש בכח האדם זאת ללא ספק! הלב של האדם כ"כ רחב, ויש בו כוחות נפלאים כאלה – שהאדם יכול להגיע לשמי השמיים – עד אין חקר!

כפי שאמר שלמה המלך ע"ה (משלי כה, ג): "שמים לרום וארץ לעומק ולב מלכים אין חקר". "שמים לרום" – אין לנו מושג אפילו; כפי שאמרו חז"ל (פסחים צד:): "מן הארץ עד לרקיע – מהלך חמש מאות שנה. ועוביו של רקיע – מהלך ה' מאות שנה. ובין כל רקיע לרקיע – מהלך ה' מאות שנה, וכן בין כל רקיע ורקיע". יש לנו מושג שיש שמיים, ואנו אף רואים ויודעים שיש שמיים – אבל אף אחד לא יכול להגיע!

ומה שיש בשמיים... יש על כך בזהר הקדוש בפרשת פקודי אריכות דברים. הוא מספר שמה על כל חדר וחדר, שיש בהם חלונות וכו' ועל כל העניין של תפילות העולם, שלכל תפילה יש 12 חלונות, וזה מכוון כנגד 12 שבטים. וכמו שיש בית כנסת למטה – יש בית כנסת למעלה, ושם מתקבצים כל התפילות. מי שיודע ומבין יכול לדעת שישמיים זה לרום' – אבל אע"פ כן זה עם גבול.

וכן ה'ארץ לעומק' – יש בה כל כך עומק... וכשחופרים אפשר להגיע לעומק... ואפשר להגיע עד לברזיל אם יחפרו ויחפרו... ואף על פי כן יש גם בזה גבול.

ובכל זאת: 'לב מלכים אין חקר' מה שיש בתוך ליבו של אדם – זה עוד יותר מרום השמיים וממעמקי הארץ; 'אין חקר!' ואם לב מלך, אפילו גוי כן – על אחת כמה וכמה שיש בכל לב של יהודי – שיש בו חלק אלוקה ממעל – את המושג של אין חקר! (ע"פ ליקו"מ א', תורה קצא).

וראינו את זה היטב בכל המצבים, ובכל הזמנים הכי קשים, את אותה הנקודה היהודית, שתמיד היא זו שהתגלתה בכל המצבים, ושמרה על נשמתם ועוז רוחם של כל היהודים. וראיתי זאת היטב בימי המלחמה, עד שבמקרים מסוימים היא אף פעלה על גויים להתייחס אחרת ליהודים.

כמו שהייתה נערה אחת בהונגריה, שההונגרים דנו אותה למוות בכדי לרצות את הגרמנים ששלטו שם אז. לא שהונגרים היו צדיקים... יהודי צדיק החביא אותה

בבונקר – מטעם הכרת הטוב למשפחתה – ובסוף ההונגרים גילו את המחבוא שלהם, בעקבות כך שהבטיחו פרסים גדולים למי שימצא יהודים מתחבאים.

בסופו של דבר דנו אותה לתלייה; ובשביל שיהיה למען ישמעו ויראו אמרו שזה יהיה במרכז העיר. הגויים התחילו לרקוד ולשמוח, והיו בטוחים שהיא תבכה ותצעק, אבל למעשה היא הייתה בשקט ובשלווה. בסיום המשפט השופט אמר שעל פי החוק הבין לאומי כל נידון למוות יכול לבקש איזה משאלה. ושאלו אותה מה ברצונה לבקש? וענתה, שמבקשת שאחרי התלייה שייקחו אותה להיקבר בעיר שלה, באונגוואר, ע"י הסבא שלה.

כולם שם התפלאו, אחת שהייתה ברעב ובצמא, בתוך בונקר זה מה שהיא מבקשת? לכה"פ שתהנה ממהו לפני... ולשאלת השופט מה יש דווקא באונגוואר? היא ענתה, שהיא מקווה שאם היא תהייה ע"י הסבא שלה, שהוא היה איש צדיק – הוא יעזור לה להגיע לעוה"ב.

זה כל כך השפיע על השופט הגוי, עד שהוא ביקש לדבר איתה ביחידות. ואמר לה שהוא מתפעל מזה שמה שאכפת לה זה רק על החיים שלה שלאחר המוות ועוה"ב – לכן הוא יעשה בצורה מסויימת שהיא תברח; והוא אכן מינה לה ב' שומרים סמויים שייקחו אותה עד בודפסט, ובחסדי שמיים היא ניצלה דרך השגרירות השוודית – כידוע – והיא אף זכתה לאחר מכן לראות דורות ישרים.

זה נקרא 'אין חקר' – אין חקר ללבו של יהודי! וכי יש לנו מושג למה שהאדם יכול להגיע? עד כדי כך שאפילו גויים התפעלו ממנה! כידוע שיש עוד הרבה סיפורים כאלו.

מאת ה' - מן השמיים!

אבל בעיקר עלינו להתבונן: מאין הכח זה? רק מפני הנקודה האלוקית שיש בכל יהודי ויהודי! וזוהי חובתנו בעולמנו להכיר ולדעת מאין באנו – ומה באפשרותנו לעשות ולהגיע עם נשמתנו!

התשובה על השאלה 'מאיפה אתה בא?'! הנשמה שלנו מאיפה היא באה? מצינו זה בהגדרה מדוייקת בדברי הפיוט הנורא: "שימו לב אל הנשמה. לשם שבו ואחלמה. ואורה כאור החמה שבעתים כאור בקר. מכסא כבוד חצבה. לגור בארץ ערבה" – הנשמה חוצבה מכסא כבוד!

וכמו כן רבינו בחיי בסוף ספרו חובות הלבבות ב'תוכחה' כתב על כך: "ממקור בינה קורצת, וממעין חכמה לוקחת, וממקום קדוש הובאת, ומעיר גיבורים הוצאת – מאת ה' מן השמיים". בהמשך דברי ה'תוכחה', מרחיב רבינו בחיי בעניין הזה – איך שמצד אחד האדם נמצא בתוך מידות וטבעיים חומריים שעליו להתגבר עליהם; ומצד השני – מעורר הוא באופן נפלא על מעלת הנשמה שבאדם.

זוהי מהותנו: ממקור בינה קורצנו. נכון, אדם קרוץ מחומר; אבל זה מצד האחד. אלא, שמצד השני – האדם קרוץ מנשמה! קרוץ הוא ממקור בינה, ומעין חכמה, ומעיר גיבורים, ממקום קדוש הובאה היא – מאת ה' מן השמיים!

ולכן בפרשת אחרי מות התורה כל כך מזהירה אותנו, לדעת מאין קורצנו תחילה: מחומר, הגוף וכל תולדותיו – שאם נכנעים אליהם אוי ואבוי לאן שאפשר להגיע! ולאחר מכן, מיד בפרשת קדושים, התורה מורה לכל יהודי ויהודי שבכח הנשמה שבו – מסוגל הוא להגיע לקדושה ולדבקות כזאת בלי גבול ושיעור...

ואם יהיה לבן היל

ואכן זוהי עבודת האדם תמיד כל ימי חייו – להיות תחת קשרי המלחמה נגד יצרו וטבעו; ומאידך, עליו לרומם את נשמתו. היות שהאדם נתון בכל רגע ורגע תחת 'בחירה': האם לבחור בטוב – ולהדבק בבורא ית' ע"י נשמתו; או חלילה וחס לבחור ברע – ועל ידי כך לפול לשאול תחתית.

ובחירה זו אינה רק במעשה – אלא אפילו על ידי מחשבה בכוחו של האדם לרומם את עצמו, או חלילה וחס להיפך. אלא שאין זה בא מאליו. עבודה גדולה מאוד צריך האדם להשקיע בזה, בכדי לעמוד ולנצח מלחמה חזקה זו.

ומצינו זה מבואר היטב בלשונו הזהב של הרמח"ל בספרו 'מסילת ישרים' (פ"א) וז"ל: "והנה שמו הקדוש ברוך הוא לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך, והם הם התאוות החומריות; אשר אם ימשך אחריהן – הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמיתי. ונמצא, שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה. כי כל ענייני העולם, בין לטוב בין למוטב – הנה הם ניסיונות לאדם: העוני – מצד אחד; והעושר – מצד אחד. כעניין שאמר שלמה (משלי ל, ט): "פן אשבע וכחשתי ואמרתי מי ה', ופן אורש וגנבתי" וכו'. השלווה – מצד אחד; והיסורין – מצד אחד. עד שנמצאת המלחמה אליו פנים ואחור.

"ואם יהיה לבן חיל, וינצח המלחמה מכל הצדדין – הוא יהיה האדם השלם אשר יזכה להידיבק בבוראו; ויצא מן הפרוזדור הזה ויכנס בטרקלין – לאור באור החיים. וכפי השיעור אשר כבש את יצרו ותאוותיו, ונתרחק מן המרחיקים אותו מהטוב ונשתדל להידיבק בו – כן ישיגהו וישמח בו" עכ"ל. (עיין עוד ע"כ ב'דרך ה': ח"א פ"ב ב; פ"ג ב-ד; שם בפ"ד ב-ד; ח"ב פ"ג א-ג).

את התמיהות הנ"ל על מהות נפשו של האדם הכוחות הטמונים בו אופני המלחמה ודרכי הניצחון הטיב לבאר זאת בעל 'התניא' מיד בתחילת בספרו 'ליקוטי אמרים' (פרקים א-ב) וז"ל:

"אך ביאור העניין – על פי מה שכתב הרב חיים ויטל ז"ל בשער הקדושה ובעץ חיים שער נ' פרק ב', דלכל איש ישראל, אחד צדיק ואחד רשע, יש שתי נשמות, וכדכתיב: "ונשמות אני עשיתי", שהן שתי נפשות. נפש אחת מצד הקליפה וסטרא אחרא, והיא המתלבשת בדם האדם להחיות הגוף, וכדכתיב: "כי נפש הבשר בדם היא". וממנה באות כל המידות רעות, מארבע יסודות רעים שבה. דהיינו כעס וגאוה מיסוד האש, שנגבה למעלה. ותאוות התענוגים מיסוד המים, כי המים מצמיחים כל מיני תענוג. והוללות וליצנות והתפארות ודברים בטלים, מיסוד הרוח. ועצלות ועצבות, מיסוד העפר וכו'.

"ונפש השנית בישראל היא חלק אלו-ה ממעל ממש, כמו שכתוב: (בראשית ב, ז): "ויפח באפיו נשמת חיים", ו"אתה נפחת ב". וכמו שכתוב בזוהר: "מאן דנפח מתוכיה נפח", פירוש, מתוכיותו ומפנימיותו, שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפיחתו בכח. כך על דרך משל נשמות ישראל עלו במחשבה, כדכתיב: (שמות ד, כב): "בני בכורי ישראל", (דברים יד, א): "בנים אתם לה' אלהיכם". פירוש, כמו שהבן נמשך ממוח האב, כך כביכול נשמת כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו יתברך" עכ"ל.

לטהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה

וזה העניין של 'ספירת העומר'. התחלנו בפסח, נתנו לנו כח רוחני כזה בליל הסדר, רוממו אותנו עד למעלה – אין לנו מושג מה זה ליל הסדר. אבל אח"כ נותנים לנו שבעה שבועות של 'ספירת העומר'. ועניין הספירה בכל יום הינה לא רק 'להגיד' ספירה ותו לא. אלא שעל ידי הספירה והעבודה שבכל ספירה וספירה – כמו שקיימו בני" בצאתם ממצרים עד קבלת התורה – היא בכדי להסיר את הטינופת של המידות

הרעות; ומאידך, לקנות את המעלות העליונות. ממש כדברינו לעיל: לכתת את כוחות הגוף הנגוף – ומאידך להאיר ולהזהיר את הנשמה שבנו.

הכרתי אנשים שונים שידעו הם היטב את כל 'הכוונות' שיש בספירת העומר – אך לא ידעו הם שהעיקר הוא 'העבודה' של הספירה! שזה ייתכן רק ע"י עמל ולימוד התורה הקדושה; עמלות בתפילה; וכן בכל הדברים המביאים ליראת שמיים – כלימוד המוסר; עבודת וזיכור המידות וכדו'. שרק על ידי זה יוצאים מהטומאה ועולים מעלה מעלה.

ומצינו רעיון זה בתפילה שלאחר ספירת העומר – שכך מבקשים אנו: "ריבנו של עולם: אתה ציוויתנו על ידי משה עבדך לספור ספירת העומר כדי לטהרנו מקליפותינו ומטומאותינו וכו' כדי שיטהרו נפשות עמך ישראל מזהמתם. ובכן יהי רצון מלפניך שבזכות ספירת העומר שספרתי היום יתקן מה שפגמתי בספירה, ואטהר ואתקדש בקדשה של מעלה. ועל ידי זה יושפע שפע רב בכל העולמות, ולתקן את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם, ולטהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה, אמן סלה".

'ספירת העומר' בכדי להיטהר מהטומאה והזהמה, ניחא; להשיג קדושה וטהרה של מעלה – גם זה ניחא; אבל מה ההו"א בכלל על 'לטהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה'?! לכאורה זוהי חוצפה לבקש את 'קדושתך העליונה'! אלא שזה הכוונה העליונה בבריאת האדם ונתינת הנשמה בתוכו – רק בכדי להגיע עד ועד בכלל ללא גבול ושיעור. אלא, שעליו להיזהר היטב בכל עת מאותה נפש בהמית הרוצה להורידו אל באר שחת!

וזוהי צריכה להיות השאיפה: להגיע לקדושתך העליונה – ולעלות מעלה מעלה. ויעזור ה' שנזכה לכהן, ושנזכה להגיע ליום מתן תורה ולקבל את התורה בשלימות, מתוך נחת, הרחבת הדעת, שמחה קדושה וטהרה, וגאולה שלימה, במהרה בימינו, אמן!

כ"ח חשוון תשס"ח.

ויתוד והכנעה - יסוד הכל!

"ויקברו אותו יצחק וישמעאל בניו אל מערת המכפלה אל שדה עפרון בן צוחר החיתי אשר על פני ממרא" (בראשית כה, ט).

ופירש רש"י ע"כ בד"ה 'יצחק וישמעאל': "מכאן שעשה ישמעאל תשובה, והוליק את יצחק לפניו, והיא שיבה טובה שנאמר באברהם" עכ"ל. והוסיף ה'שפתי חכמים' ע"כ: "רצה לומר למה הזכיר יצחק קודם ישמעאל - כיון שהוא הגדול" עכ"ל.

'פרא אדם' - בעל תשובה!?

ולבאורה, תמוה הרבה: שהרי, העידה התורה על מהותו של ישמעאל שהינו 'פרא אדם' (שם טז, יב). וחז"ל אף העידו עליו שעבר הוא על חמורות שבחמורות, וכפי שפירש רש"י בדברי הפסוק (שם כא, ט): "ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק" וז"ל בד"ה: 'מצחק': "לשון עבודת אלילים וכו' ד"א לשון גילוי עריות וכו' ד"א לשון רציחה" עכ"ל.

אם כן, איך ניתן להבין דבר זה, שמי שעברו עליו כל חייו, בהיותו 'פרא אדם'; ועוד, שכל חייו עבר על חמורות שבחמורות: ג"ע, שפיכות דמים וע"ז - וברגע אחד, ע"י ש'הכניע' את עצמו בפני יצחק אחיו, ונתן לו את זכות הקדימה לפניו, אז כבר נקרא שהוא עשה תשובה - ונהיה הוא לפתע 'צדיק'!?

ועוד, אמת הוא - כפי שכתב רבינו יונה - שמי שעשה תשובה הרי הוא 'כקטן שנולד'; וכי ישמעאל במעשה אחד כבר נהייה הוא 'כקטן שנולד'! הרי מנה רבינו יונה בספרו 'שערי תשובה' כ' עיקרי תשובה, והוסיף עוד כהנה וכהנה - בכדי להגיע למעלת השב האמתי!

וראיתי להזכיר כאן במאמר המוסגר, את המעשה שהובא בספר 'חנוכת התורה' (סוף 'קונטרס אחרון' באות ז'), בעת שבאו לבדוק בעבור שידוך, את הרבי רב הרש"ל – רבו של הש"ך – וכשלא נמצא ספר כל שהוא, חוץ מסידור שהיה מונח על השולחן, נפתח להם בברייתא דרבי ישמעאל אומר וכו' ותוכן דבריו שם הוא כמדובר אצלנו, עיי"ש].

עיקר העיקרים: 'מידות'!

והתירוץ לכך הוא, שסוף כל סוף עיקר העיקרים זה 'המידות' של האדם, וכפי שהאריך בזה רבינו המהר"ו בספרו 'שערי קדושה' בכ"מ, שזהו השורש לכל – למצוות ולעבירות. ואם ישמעאל אכן עמד בניסיון של 'מידות', ובפרט בעניין הקשה ביותר, שזהו בעניין של 'זיתור והכנעה' – הרי שבאמת חזר הוא בתשובה!

ועניין זה שהעיקר זה עניין ה'מידות', והכל תלוי רק ב'מידות' – רק מי שהתחנך ב'נובהרדוק' יכול להבינו על בוריו!

עלינו לדעת ולהשריש בנו יסוד זה היטב היטב: 'המידות' – בכוחם להוריד את האדם עד שאול תחתית! ו'המידות' – יכולים הם אף להרים ולרומם את האדם לרום המעלה!

ולכן, אם האדם יכול לכופף את יצרו ולוותר – ב'נובהרדוק' היה מילה מיוחדת על כך 'א בייג' – ואם האדם יכול להטות את עצמו ולשבור את מידותיו ולוותר, זוהי העדות האמתית ביותר לשינוי לטובה שמתחולל במהותו – עד ש'בעל תשובה' אמיתי יחשב הוא!

עבודת המידות - ב'נקודה'!

ואם נעמיק עוד בעניין זה נבחין, שכל אחד נמדד ונבחן ב'נקודה' שלו; במה שמידותיו הם קשות ביותר – ושם אף מנוסה הוא ביותר. ואם יש אחד שהוא קפדן ביותר, ובכל אופן הוא מוותר – הרי ניכר הוא בוודאי שעשה הוא תשובה אמיתית.

וזה אף מה שמצאנו בישמעאל; הוא היה גדול מיצחק ביי"ג שנה, ואעפ"כ באותה שעה הקדים הוא את יצחק על פניו, ולכן התורה מעידה שחזר הוא בתשובה, היות שכפה הוא את מידותיו – ובפרט ב'נקודה' שלו! שהרי סוף כל סוף מה היה 'עיקר' מידותיו של ישמעאל לאורך כל ימי חייו? רק מה שהיה 'מקנא' הוא את יצחק, והיה

אף מתווכח עמו על כך: מי גדול ממני? כפי שהעידו חז"ל בגמרא (סנהדרין פט): על הפסוק (בראשית כב א): "ויהי אחר הדברים האלה והאלוקים נסה את אברהם", וז"ל:

"רבי לוי אמר: אחר דבריו של ישמעאל ליצחק. אמר לו ישמעאל ליצחק: אני גדול ממך במצוות, שאתה מלת בן שמונת ימים – ואני בן שלש עשרה שנה! אמר לו: ובאבר אחד אתה מגרה בי? אם אומר לי הקב"ה זבח עצמך לפני – אני זוכה! מיד, והאלוקים נסה את אברהם" עכ"ל.

לימוד נפלא נמצא ברעיון הזה ב'עבודת האדם': אם האדם אכן יכול לכופף את עצמו, ולעמוד על 'דרך' זו, ולתקן את מידותיו, בזה הפרט של ויתור – רק בזה מתקן הוא את מידותיו! ואם מתקן הוא את מידותיו – ממילא עושה הוא 'תשובה' על הכל!

ומצאנו עניין זה מפורש בדברי ה'חובות הלבבות' (כניעה פ"ח), וז"ל: "זכן ראש התשובה – השפלות והשחות והכניעה" עכ"ל. כמו כן, הואיל הוא להסביר מדוע הסמיך הוא את 'שער התשובה' לאחר 'שער הכניעה' וז"ל: "אמר המחבר, מפני שקדם מאמרנו בכניעה – והיא שורש התשובה והתחלתה, ראיתי לסמוך לה באור גדריה ואופני השלמתה" עכ"ל. [על מעלתה העצומה של ההכנעה והויתור, שהיא היא סיבת המעלות כולם, והכל טפל לעומתה – עיין בדברי החוה"ל בפ"ח מ'שער הכניעה'!]

ולכן, כמה נחוץ לאדם לקיים את מאמר חז"ל (יומא כג): "כל המעביר על מידותיו" – שהרי בזה זוכה הוא להנ"ל: "מעבירים לו על כל פשעיו!" והיא היא התשובה השלימה!

מה שהאדם חי הוא כדי...

ואכן, הכל תלוי בזה, וזוהי אף כל תכלית ביאת האדם לעולם הזה, שעליו להגיע למדרגה הגדולה הזו של 'ויתור' – ולזכות להיות 'מעביר על מידותיו'!

כפי שכתב הגר"א על הפסוק (משלי ד יג): "החזק במוסר אל תרף נצרה כי היא חיך" וז"ל: "אחוז את המוסר שהתחלת בו ותחזק את עצמך; אפילו לפי שעה אל תרף את עצמך מן המוסר. אלא אדרבה, תוסיף תמיד גדרים ומצוות על המוסר שלא יבוא לידי רפיון; כי מה שהאדם חי, הוא כדי לשבור את מה שלא שבר עד הנה אותה המידה. לכן צריך תמיד להתחזק – ואם לא יתחזק למה לו חיים!"

וגם רבי אלימלך מליז'נסק כתב כך ב'צעטיל קטן' (טז') שלו: "האדם לא נברא בעולם - רק לשבר את הטבע!" אדירי עולם הם שאמרו כך - ש'העיקר' ותכלית הכל הוא: רק 'שבירת הטבע'! ומי שזוכה לכך הרי שהינו מעל גבולות הטבע - ובכוחו אף לשדר את מערכות הטבע!

ברכות עד בלי די!

היה מעשה בעניין זה אצל ה'בית ישראל' מגור זצ"ל. כידוע, הדלקת נרות חנוכה שם ב'גור' - זה משהו מיוחד. כולם עומדים בשורות, ומחכים להדלקה. היו הם עומדים שם שעות ארוכות לפני ההדלקה, בדוחק ובלחץ נורא, עד כדי כך שמעליהם היו נקרעים מהדחס ומהצפיפות...

היו עומדים שם שורות ארוכות, ובכל יום היו מתחלפים השורות, כדי שכולם יזכו לראות את ההדלקה. מנהג זה נהיה בשנים מאוחרות יותר. בשנה אחת קודם שהרבי הנהיג את התחלופה בין השורות, הרבי ביקש שהשורות יחליפו ביניהם - כדי שגם אלה יהיו קרובים להדלקה. הגבאים שלא היו במקום בדיוק, לא הבינו מפני מה יש תחלופה כזאת, ולא נתנו לחלק מהם להחליף את מקומם.

אלא מזה, שלאחד מהחסידים, שלא היה חסר לו כל כך... הוא התחיל להתווכח עם הגבאים, וככה הם מתווכחים על המקום, ושהגבאי ראה שעוד רגע כבר הרבי יכנס, והוא לא יכל עמו, הוא התחיל לצעוק עליו ולבייש אותו ברבים: אתה שייגך...! ואתה... אין לך מקום פה! והוא כ"כ נעלב, עד שהוא יצא, והוא לא רצה כבר לחזור...

לרבי נתוודע למחרת ממה שקרה, והוא מאוד הקפיד על כך, וקרא לחסיד בדחיפות, ואמר לו: אתה רוצה שיהיה לך ברכות עד בלי די! לך אתה אליו מיד! אל תחכה שהוא יבוא אליך! ותגיד לגבאי שאתה מוחל לו, ותפייס אותו, ותגיד לו שאתה שוכח מהכל! הגבאי, כ"כ התפעל מזה, ונישק אותו, ומאז הם נהיו החברים הכי טובים!

כמו כן, אצל אחיו ה'פני מנחם' היה על כך מעשה. היה איזה נער שהיה ידוע בתור וותרן גדול במידותיו - בעקבות מעשה שהיה. ואחד מבני משפחתו חלה, ונכנסו ל'פני מנחם' לבקש ברכה. מיד אמר להם: אתם באים אלי! אתם יכולים לבקש ברכה מהנער ההוא מבני משפחתכם! המעשים שלו יותר חשובים מכל הדברים! הוא יכול לתת ברכות - היות שמי שמוותר, רק לו יש לו את הכח לתת ברכות!

כמו כן ידוע המעשה המפורסם, שאירע בעת חוליו של הרב אלישיב, עם אותו בחור, שבעת שנעשה 'בר מצווה' ויותר לנער אחר על הקריאה בתורה וכו' ולאחר שנים אמו הבריאה בעקבות כך. (המעשה בשלמותו הובא בספר 'ברכי נפשי' להגר"י זילברשטיין, בראשית כ"ד כ"א, עיי"ש).

'נושא והפכו' - בעת אחת!

לאחר דברים אלו, שוויתור והכנעה זה עיקר הכל - עלולים להיות תמיהות אצל ה'מבקש'; כגון: הרי שמתוך ויתור ב'קצה', עלול הוא גם ב'עבודת עצמו' להיות וותרן לעצמו. והרי שנינו על הצורך ב'עקשנות' ללא פשרות במה שנוגע ל'עבודה העצמית'!

כמו כן, עלול אף להיות מתוך הוויתור ב'קצה' רפיון כל שהוא, היכן שעל האדם להתנהג באופן של 'עזות דקדושה' - כגון בעת שעליו לא להתפעל ממה שיאמרו עליו הבריות...

אלא, שאין זה סתירה כלל, שזהו כל העניין של העבודה האמתית ה'פנימית': שהאדם צריך לדעת להכיל בתוכו את העניין הזה של 'נושא והפכו' בבת אחת - שיהיה לו כח לנהוג ב'כוחות מנוגדים יחד: הכנעה יתירה - ועזות דקדושה; ובכל מקום עליו לנהוג כפי המצטרף!

אלא מה?! שעקב הטעויות הרבות המלוות את האדם מחמת מידותיו הרעות - הוא מחליף ומבלבל את ההתנהגות הנאותה בכל פעם; וזה היות, שבעת שצריכים לנהוג ב'הכנעה' - הוא פתאום מחזיק בדעתו שעליו לנהוג כעת ב'עזות דקדושה'; ואילו בזמן שעליו לנהוג ב'עזות דקדושה' - הוא טוען משיפלותו, שכרגע עליו לנהוג ב'הכנעה יתירה'...

הסבא זצ"ל, מרבה בספרו 'מדרגת האדם' להסביר את העניין הזה על בוריו. ונזכיר מ"מ אחד בדבריו בזה, מה שנוגע לענייננו, וז"ל:

"ויזהר שלא לטעות בשיקול הדעת, כי רק הזהירות והדקדוק תאפשר לו להשתמש במידותיו במקומם. ולדוגמא, בנוגע להשתמשות באמיצות ושפלות, יש לפעמים שצריך האדם להיות קשה כארו, עד שכל רוחות שבעולם לא יזיזו אותו ממקומו, אלא יעמוד חזק שיקב הדין את ההר, ולא יתפעל מכל המפריעים, ולא יחת מפני כל.

"ולפעמים צריך האדם להיות רך כקנה, אם בא לו אחד מן המבקשים לברר את הטעות שלו, ואינו בא לסתור את הכלל שלו, אלא להעיר אותו בדבר מה, או מה שצריך לעשות בגדר ברור לא בגדר קבלו דעתי, כי אז צריך להיות רך כקנה. והאדם מחליף את מידותיו, לפני אנשי ההמון הוא רך כקנה – ויתפעל ויתנמס מכל הביקורת שלהם; ולפני המבקשים הוא קשה כארו – ואינו רוצה להודות על האמת.

"וההכרעה הזאת תלויה גם כן בחוט השערה ויכול לטעות בקל, שבכל מקום שלא ירצה להודות, יאמר, כי הוא זה דעת ההמון; ובכל מקום שתהיה לו נטייה להודות, יאמר, כי זה הוא דעת מבקשי מבקשי האמת. ומוטל על האדם עבודה גדולה ורבה, לברר מידותיו ולבחון הרבה עד שיוכל להכריע בכל פעולותיו, ולהטותם משקר לאמת" (מאמר 'בירור המידות' פ"ב)

צדיק - באמונתו יחיה

אלא מה, על אף שהבנו אל נכון שעלינו להרבות בויתור ובהכנעה, עלינו לדעת שלקיים עניין זה בפועל – אין זה מן הדברים הקלים כלל. ולכן עלינו לתת אל ליבנו מה יקל עלינו את הדבר – בכדי שנוכל להיות מן הוותרנים.

כנראה, שהעצה לכך, היא לחיות תמיד עם מחשבות והרגשות של 'אמונה'; בגדר: 'צדיק באמונתו יחיה'. שאם האדם יודע בנפשו ללא ספק, שכל מה שקורה עמו – במאה אחוז – הכל זה רק ממנו יתברך, אז הוא לא יקפיד על שום אדם בדבר מדברי העולם, ולא יעשה דברים כנגד שום אדם, היות שהוא לא רואה בהם אלא את ה'סיבה'; שעל פי האמת הכל הגיע אליו רק ממסובב הסיבות ב"ה – ולטובתו!

ורואים שבעניין זה, יש ירידת הדורות באופן פלאי. פעם היה עניין האמונה נחלת הכלל – ואפילו אצל גויים! היות, שידוע שדיברה תורה כלשון בני אדם, ומוצאים אנו בתורה שכך דיברו בנ"א, ואפילו הגויים!

מה' יצא הדבר!

כפי שמצינו אצל אחי יוסף, שירדו הם למצרים על פי בקשת יעקב אביהם בראותו כי יש שבר במצרים, והרעב כבד היה בארץ כנען. הם מגיעים לפני המושל, שהינו

יוסף אחיהם, בעוד שהם בטוחים שהינו גוי – וכך אומר הוא להם בין הדברים (בראשית מב, יח): "ויאמר אלהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיו את האלהים אני ירא".

ולבאורה, מדוע לא הבינו שהינו יוסף אחיהם, שהרי, וכי גוי יכול לדבר כך שהינו ירא אלוקים? מי יכול לדבר כך אם לא הוא?! אלא, שזה היה דבר מצוי אצל כולם – ואפילו אצל גויים, כולם דברו ככה: "את האלוקים אני ירא!"

כמו כן, רואים בעת ששלח אברהם אבינו את אליעזר עבדו לקחת אשה ליצחק; לאחר שמצא את רבקה, מצינו שבעת שאליעזר מספר למשפחה את השגחה ה' שליוותה אותו במשך כל מהלך נסיעתו ובפגישתו עם רבקה – הוא מדבר אליהם כל כך דברי אמונה והשגחה פרטית, כפי שזוהי אף שפתם שלהם. ולבסוף, מאשרים הם את השידוך, ואף את הקדמתו, באומרם לו (בראשית כד, נ-נא): "ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לבן אדוניך כאשר דבר ה'"

רשעים כאלו – והם אומרים לו בפשטות: מה' יצא הדבר...?! כאשר דבר ה'...?! אלא מה? ממש כדברינו לעיל – שזה היה לשון בני אדם בזמנם!

נתבונן נא: האם יש בנמצא אצלנו מי שיאמר כך על הקורה עמו: מה' יצא הדבר?! כאשר דבר ה'?! ממש להיפך! למשל, כשאנו שומעים על שידוך כל שהוא שיצא לפועל – ישר מבררים אנו: מי הוא זה שעשהו? מי הוא השדכן? מי דיבר, והיכן בירו? המושכל הראשון הוא 'טבע'! כך כולם מרגישים, וזוהי הרוח והאוירה השוררת בעולם כיום. ואילו אצלם – ואפילו אצל גויים – המושכל ראשון היה 'השגחה'!

ראויים אלו ה'יסודות' – וזיתור והכנעה, וקנייתם ע"י אמונה בהשגחה פרטית, להיות תמיד על לבנו, ולהתבונן בהם היטב, עד שנזכר ונקנם בנפשנו בקניין אמיתי!

סיום 'משנה ברורה' - י"ח אלול תשס"ט.

אל תקרי 'הליכות' - אלא 'הלכות'!

זוהי שמחה עבורי להשתתף עמכם ביום חגיכם, יום בו אתם מסיימים את חלק או"ח שבשו"ע, עם פסקיו של רבינו בעל ה'משנה ברורה'. זהו אכן סיום אמיתי – במיוחד שלימוד זה הינו בקביעות יום ביומו, ובפרט שלימוד זה הוא זכות עצומה לפני יום הדין הקרב ובא עלינו לטובה.

מיהו בן העוה"ב בעוה"ז?!

אמרו חז"ל בגמרא (נדה עג.), על מעלתם העצומה של ה'שונה הלכות' בכל יום, וז"ל: "תנא דבי אליהו: כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא. שנאמר (חבקוק ג ו): "הליכות עולם לו" – אל תקרי הליכות אלא הלכות" עכ"ל. ופירושו: כל השונה 'הלכות' – 'עולם' הבא יהא 'לו'.

דברי חז"ל הללו צריכים לעורר חיזוק אצל כל אחד ואחד – במה שנוגע ללימוד הלכות בכל יום, היות שמבטיחים לנו חז"ל ברורות: שהלומד הלכות הינו בן העולם הבא! מובטח לו!

ואפשר להוסיף עוד, שהשונה הלכות, הינו בנוסף אף בן העוה"ז, מכיוון שזוכה הוא ע"י לימוד ההלכות – ללכת אף בעולמו בשלווה ובנחת.

וזה היות, שיש 'מאמר החכם' ידוע: "איזה הוא בן העוה"ב? מי שהוא בעולם הזה בעוה"ב!" ופירושו: שכבר בעוה"ז הוא יודע שהתכלית שלו זה העוה"ב – לכן חייו כאן הם על מי מנוחות היות שיודע הוא שכל תכליתו בעוה"ז הינה רק עבור העוה"ב. כפי שהעידו חז"ל ע"כ (אבות ד טז) וז"ל: "רבי יעקב אומר: העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא. התקן עצמך בפרוזדור, כדי שתיכנס לטרקלין" עכ"ל.

שהותנו בעוה"ז הינה דומה לאדם הממתין בפרוזדור כדי להיכנס לטרקלין – שהינו העוה"ב. לכן האדם הנלבב המבין זאת, לא יראה את עולמו כבית עולמים, אלא יעשה את הנצרך לו בפרוזדור – כדי לשהות היטב בטרקלין.

הממתין בחדר המתנה כדי להיכנס לרופא או לעו"ד וכדו', לא יתעב על מהות הכיסא שבו יושב הוא, ועל נוחותו ורווחתו במקום מושבו. זהו רק פרוזדור כדי להיכנס אל... ואף אחד לא חושב להיות תושב קבע בפרוזדור... וזה המוטל עלינו: להיות בהרגשה אמתית זו שהננו כאן רק בפרוזדור, והאדם ההולך כך בעולמו הינו בן העוה"ב כבר בעוה"ז. ואם אכן נרגיש אנו שהעולם הזה הינו רק 'פרוזדור' – הרי שנהיה אף אנו בני העוה"ב בעוה"ז.

ונוכל להשיג זה על ידי לימוד הלכות בכל יום. וזה היות, שבכל רגע ורגע מחשבתו של הלומד הלכות ומקיימם הינה: מה מוטל עלי לעשות ברגע זה?! מהו רצון ה' ממני כעת?! שהרי זה מה שיביא אותי לעוה"ב!

אל תקרי הליכות - אלא הלכות!

ונבאר יסוד זה אף בדברי חז"ל הנ"ל: "כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא. שנאמר (חבקוק ג ו): "הליכות עולם לו" – אל תקרי הליכות אלא הלכות"

הלימוד של חז"ל – אל תקרי... אלא... איננו בא לאפוקי את המילה הראשונה. שאם לא כן, מדוע הוא הלימוד 'אל תקרי הליכות אלא הלכות' – תביא מיד את הלימוד השני 'הלכות'?! אלא שכוונת חז"ל בלימודם הינה שיש בלימוד זה תוספת הבנה ותוספת משמעות בלימודם זה של אל תקרי... אלא... [עיין ע"כ עוד במסכת ערכין (טו). אל תקרי וכו' וכן שם בתוד"ה 'אל תקרי'].

'אל תקרי הליכות אלא הלכות: אי אפשר ללכת בעולם הזה – הליכות' – אלא רק ע"י 'הלכות'! ומבלי הלכות אין זה נקרא 'הליכות' כלל! אין הפשט לקרוא אחרת בדברי חז"ל ותו לא – אלא להוסיף בהבנת הדבר! ומדוע אי אפשר ללכת בעולם מבלי הלכות? היות שאדם זה – שאינו שונה הלכות בכל יום – אינו יודע לאן ללכת בעולמו. בגדר: 'הלוך ילך ובכה'... היות שמבלי לימוד וידיעת ההלכה היטב – הליכת האדם בעולם הינה ללא כל מחשבה תכלית ומטרה!

אולם, כשהולכים בעולם – 'הליכות' – לפי כללי ה'הלכות', הליכה זו נובעת מתוך מחשבה עמוקה ויישוב דעת, ובהבנה ובידיעה ברורה כיצד עליו לנהוג בכל רגע ורגע – כפי מה שהבורא מצווה אותו. ועושה הוא בזה את רצון הבורא יתברך בתמידות. כפי שציוונו שלמה המלך (משלי ג ו): "בכל דרכיך דעהו!"

ושני 'תמידים' - כהלכתם!

ובעמדנו כעת בעת סיום חלק או"ח שבשו"ע, ברצוני לומר מעין 'הדרן' על כך.

מיד בתחילת השו"ע כתב רבינו הרמ"א ז"ל: "שיויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים" וכו' ובסיום דבריו (סי' תרצ"ז) הביא את דברי הפסוק (משלי טו טו): "וטוב לב משתה תמיד".

לא לחינם החל וסיים הוא עניין של 'תמיד' – שתמיד יהגה האדם וייתן דעתו על ההלכות. הן בתחילה והן בסוף – הלכות! שזהו הדבר 'התמידי' אצל היהודי כנ"ל: 'אל תקרי הליכות אלא הלכות'!

ואפשר להסמיך זאת לפי מה שאומרים אנו בתפילת מוסף: 'ושני תמידים כהלכתם' – שאת התמידות הזו עלינו לנהוג כהלכתם בענין ההלכות!

ואוסיף עוד, מה ששמעתי מהאדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל, שמדיוק דברי חז"ל הנ"ל: "כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן עולם הבא". 'הלכות' – מיעוט רבים שניים. ז"א, שעל האדם ללמוד בכל יום לכה"פ ב' הלכות, וא"כ מובטח לו שהוא בן העוה"ב! ויכולים אנו לומר גם לפי דבריו: "ושני תמידים כהלכתם"!

ואכן, כדאי לכל אחד להתמיד בלימוד הלכות בכל יום. והמציאות מוכיחה, שלימוד הלכות בכל יום, מוסיף הרבה בזכירת הדינים, ואף בקיום המצוות באופן של לכתחילה – עד לעשיית רצונו ית' באופן מושלם.

ואשריכם שזכיתם לזה!

איכה ירדוף אחד אלף ושניים יניסו רבבה?!

רבתי! ברשותכם, אוסיף עוד רעיון נפלא, מתוך פרשת השבוע הבעל"ט, במה שנוגע לימי הדין הממששים ובאים עלינו.

במקורי, הנני מגיע מהעיר 'חוסט'. עיר שהייתה מלאה בתלמידי חכמים וסופרים. גדולי עולם כיהנו ברבנות העיר: מהר"ם שיק; ה'ערוגות הבושם'; מהרי"צ דושינסקי, ועוד.

'הרבי' שלנו ב'חידר' היה אף הוא ת"ח עצום וצדיק. אפילו בגטו למדנו אתו בתוך בונקר! בין הדברים הרבים שהוא חזר ושינן עמנו בימי הגטו, היו אלו צ"ח הקללות המובאות בפרשתנו – פרשת 'כי תבוא'. כמו כן למדנו היטב את פרשת האזינו. ואכן, ידענו בע"פ את לימודינו עמו.

עד כדי כך חדרו הדברים הללו לליבנו, עד שפעם אחת, בימי השואה, בעת שהלכנו ממחנה הריכוז לעבודת פרך היומית, שבה צעדנו כאלף איש בשורות מסודרות, והיו שומרים עלינו לכל היותר חמשה אנשי אס. אס. והרובים שלהם היו מכוונים לעברינו, ואנו פחדנו לזוז אפילו מעט, היות שהם היו מסוגלים לירות בנו בכל רגע. מיד אמרתי לאלה שמסביבי את דברי הפסוק (דברים לב ל): "איכה ירדוף אחד אלף ושניים יניסו רבבה אם לא כי צורם מכרם וה' הסגירם!"

ואכן, לדאבוננו הגדול, מה שלמדנו אז בדברי התוכחה – התקיימו הם בנו בימי השואה הנוראה במלואם! רח"ל. במחנות הריכוז ראינו את הכל במציאות ובחוש! כפי שארחיב לקמן בס"ד.

העידה התורה הקדושה: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' כך ברעב ובצמא ובעירום ובחוסר כל ונתן עול ברזל על צווארך עד השמידו אותך" (דברים כח מז-מח).

את סוף דברי הפסוק; רעב צמא עירום וחוסר כל – קיימנו בהידור... היינו ברעב ובצמא תמידי – בכל יום ויום אנשים מתו מרעב וצמא! גם היינו בעירום – חוץ מאותה פיג'מה עם הפסים... אולם בגד זה היה מלא... במה?! בכינים!! אם עוד נשארה בנו רביעית דם כדי חיותינו – באו הם ומצצו את שארית דמנו! וכך היה עלינו מידי יום, לנקות את בגדינו מאלו מהכינים שעות ע"ג שעות.

כשעבדנו בעבודות פרך, חלק מהעבודות היו לחפור בורות ותעלות לשמירה והגנה מפני המטוסים שהפציצו את הגרמנים. אולם, ברגע שהיו הפצצות, הם היו נכנסים לתוך התעלות שחפרנו – ואותנו היו משאירים בחוץ חשופים לטילי הרוסים! והיה שם רב אחד שבכל עת שהיינו חופרים ועובדים קשה, היה הוא מכריז בקול: רבותי!

נאמר כולנו יחד: תחת אשר לא עבדת את ה' – ועבדת את אויבך! זוהי האמת לאמתה – ראינו שם את דברי התוכחה שהתקיימו בחוש!

תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה – ועבדת את...

אולם, עלינו להתבונן מעט ולהבין: בשל מה הסער הלזה? וכי יש לו להקב"ה רצון וכוונה סתם להעניש את בניו בעונשים חמורים! בצ"ח קללות נוראות? אולם שנתבונן בדברי הפסוק הנ"ל – נוכל להבין את יסודו של עניין נכבד זה: מדוע הוטלו קללות אלו על בניו של מקום?!

אלא, בדיוק כפי שהעידה התורה הקדושה: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ועבדת את אויבך אשר ישלחנו ה' בך ברעב ובצמא ובעירום ובחוסר כל ונתן עול ברזל על צווארך עד השמידו אותך" (דברים כח מז–מח).

רבותי! הסיבה העיקרית לכל הקללות והתוכחות נמצאת מפורש בדברי התורה הקדושה: עבודת ה' ללא שמחה! וא"כ – ועבדת את אויבך! האדם צריך ש'הרוח חיים' שלו יהיה מעבודת ה'!

זוהי היות, שהאדם אינו יכול לחיות בכלל ללא שמחה ו'רוח חיים'. לכל אחד יש לו איזה מין 'רוח חיים' שהוא המחייה אותו. ואילולי רוח חיים זה – האדם מובל הינו ישירות לביה"ח לחולי נפש הנמצא לא הרחק מכאן בפאתי שכונת 'גבעת שאול'...

אין 'רוח חיים' זה תלוי במאכל ובמשתה, וכיוצ"ב. תלוי הוא רק בשמחה! ולכן המוטל על האדם הוא, שהרוח החיים שלו – שמחתו, תהיה רק מדברי התורה הקדושה, לימודה, וקיום מצוותיה!

ואם אכן האדם זוכה, הרי שרוח החיים שלו נובע מענייני רוחניות בלבד, מאהבת ה' ומאהבת התורה הק' – שהם הם 'רוח חיים' ו'השמחה' האמיתיים! וכל שמחה שהינה מחוץ לענייני רוחניות אלו – הרי שהיא בוודאי הבל ושווא נתעה!

וכפי שהעיד רבינו הרמח"ל ע"כ וז"ל (מס"י פ"א): "וכשתסתכל בדבר תראה כי השלימות האמיתי הוא רק הדבקות בו יתברך. והוא מה שהיה דוד המלך אומר (תהלים עג כח): "ואני קירבת אלוקים לי טוב". ואומר (שם כז ד): "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שיבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו', כי רק זה הוא הטוב – וכל זולת זה שיחשבוהו בני האדם לטוב, אינו אלא הבל ושווא נתעה!" עכ"ל.

'רוח חיים' ושמחה הבאה מדברי תורה ומצוות ומעשים טובים – הינה מקנה לאדם חיים אמיתיים ומאושרים. אדם כזה הינו 'חי' באמת. כמו שידוע מאמרו של הגר"י סלנטר זצ"ל על מעלת הלומד מוסר: "לומד מוסר – חי חי יקרא!" ואם לא חיות כזאת תימצא באדם, הרי שכל חיות אחרת שבה מתענג האדם, ובה מוצא הוא את סיפוקו ואת 'רוח חיים' שלו – הרי מזויפת היא בהחלט!

אין הטבע נותן לו כלל - אלא לוקח ממנו!

'רוח חיים' ושמחה שמחוץ לחיי התורה, נראים הינם בתחילה כגורמים לאדם התפעלות ושמחה – שהינה שמחה רגעית ומדומה – אולם בסופם הינם גורמים לאדם סבל וייסורים!

כמו שידוע מאמרו הנוקב של הסבא מנובהרדוק על כך בספרו 'מדרגת האדם' (בקשת השלמות' פ"ט) וז"ל:

"מצינו אשר לא יוכל האדם בשום אופן לעשות הבטן לאלוה והרצון לתורה. כי מה נותן לו הטבע? רק כעס ומכאובים – ומקצר לו את ימיו! כי הנתינות של הטבע – לקיחות המה! וכל טובות הטבע – הינם רק נקמות ואכזריות! כי אין לך שונא יותר גדול מרצונו של האדם!"

"כמו שמבואר בספר 'בן המלך והנזיר', שהאדם בעולמו הינו כמו הכלב שחטף עצם יבש אל שיניו, והתמסר הוא בכל התלהטותו לאוכלו ולהשיג הנאה ממנו. לא הביט הוא על מה שהוא עצם יבש ולא יכול ליתן לו כלום, אלא השתדל בשיניו לנשוך ולמצוץ – עד שיצא לו דם משיניו, וכיסה את כל העצם היבש בדם שיניו, ואז חטף הכלב את העצם היבש, וסוף כל סוף השיג מה ממנו. ואמנם כלב הוא, ולא ידע ולא הבין כי הדם הוא רק משיניו – ולא נתן לו העצם היבש כלום!"

"בן האדם, רודף הוא אחרי מראה עיניו וטעם רצונו, ורוצה הוא להשיג 'חיים' והוא משיג גם כן. אבל מה הוא משיג? כמו הכלב – רק הדם היוצא מן שיניו! כי אין הטבע נותן כלל – אלא לוקח ממנו! וכל התענוג שירגיש האדם מן נתינת הטבע – לא מן הנתינה הוא, אלא מן הלקיחה! וכדי בזיון וצער אם יתבונן האדם ממה הוא שמח וממה הוא חי? רק מן המוות שלו! ורק מן האבדון של כוחותיו וטבעיו! ורק למי שיוליך אותו למקום חושך וצלמות! זהו נתינת הטבע והטבת הדמיון! עכ"ל.

וכן האריך הוא זצ"ל בעניין זה בספרו במקום נוסף (תיקון המידות פ"א) וז"ל: "הרי לנו שיעקר קיום התורה תלוי רק בשמירת חוט השערה הראשונה, ואם לא ישים לב אליה, סופה שתסבב את ההר"

"וכאן ישאל המבקש: אם המציאות הוא כן, כי חוט השערה הוא הר, מדוע אינו רואה כן הרשע? ואיפה הוא מקום הטעות שלו? התשובה היא: כי ההר הזה אינו נראה לעין האדם להר ממש, אשר לא יצויר מעולם אשר ינוח האדם תחתיו ויחיה. אלא ההר אשר מושך עליו היצר מריבוי חוטי השערות שלו, הוא בעצם הר כגיגית, אשר יש חלל ומקום בההר, שיכול האדם להלוך שמה ולטייל – אבל אינו יכול לצאת, ומוכרח הוא להיקבר שם!"

"ולכן, המחפש דרכיו, הוא רואה את ההר כגיגית. הגיגית איננה מסך מבדיל מלראות את ההר, אף על פי שרואה אנשים חיים בתוכה, הברק החיצוני אינו מעורר את עיניו לרדוף אחריהם, כי יודע הוא כי לא לאורך ימים ימשך הדבר, וסופם שאינם יכולים לצאת מדרכיהם. והרשע הרץ אחר הברק החיצוני, מיד שרואה הטיול, נמשך אחריהם ואינו רואה, כי אם נכנס בדרך לבו – סופו שלא יוכל לצאת משם, ויסבול מכל מקרי הזמן עד שימות בחרפה!"

"ונובל למשל עליהם עוד בדרך זה: כי האדם מביט אל העולם, כמו הזבוב על הצלוחית הצד זבובים, שרואה איך זבובים מטיילים בתוכה ושמחים שמה, וחוטף לו תשוקה לחתור לו דרך מתחת הצלוחית לעלות בתוכה, וסופו שאינו יכול לצאת משם וטובע במים. כן הוא האדם הסובר לפסח על שתי הסעיפים – סופו שילכד במצודת היצר, עד שאינו יכול עוד לבחור האמת, כי קשור בו ככלב, ושם תהא קבורתו! עכ"ל.

יסוד זה נמצא רבות בספרי רבותינו בעלי המוסר בכלל – ובספרו של הסבא מנובהרדוק בפרט: מהרוח חיים והשמחה של הבלי עולם – אין מהם שום טעם והנאה! הכל רק דמיון פורח! נראה שהם קופצים ונהנים – אולם זהו מן הדם שלהם! הם אוכלים בזה את עצמם בזה ובבא! נראה שכביכול העולם נותן לאדם רוח חיים, אולם לבסוף יוצא לו מזה רק כעס ומכאובים...

ניקח דבר אחד למשל ולדוגמא: נגע העישון, כל כך מזיק הוא לרוחניותו של האדם, לגשמיותו ולבריאותו – ואף על פי כן ממשיכים בזה כרגיל! כל הרופאים אומרים שזהו דבר מזיק ביותר – ואעפ"כ ממשיכים כרגיל!

מכל תענוגי העולם הזה אין לו לאדם הנאה אמיתית מכך – ויהי מה! רק מהנאות העולם הבא, מלימוד התורה הקדושה ומקיום מצוותיה יש לו לאדם הנאה אמיתית! וביותר, שהנאה זו אף נצחית היא! וכפי שהאריך בזה באופן נפלא רבינו הרמח"ל בספרו 'מסילת ישרים' בפרק א', עיי"ש.

אין שמחה כשמחת התורה!

לפי זה, יוצא לנו הסבר נפלא בדברי התורה הקדושה על מהות הקללות והעונשים: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ועבדת את אויביך". ובהיות שעבודת ה' הינה נותנת לאדם את השמחה והשלווה האמתית; והינה המקור היחיד ל'רוח חיים' אמיתי מושלם ונצחי לאדם – לכן, אם האדם אינו צועד בדרך זו, הרי שממילא הינו מחפש 'רוח חיים' אחר שימלא את לבבו בשמחה מדומה בדברי העולם, ו'רוח חיים' כזה בוודאי שהינו מביא לחוסר שמחה אמיתית, ובוודאי שאינו בגדר 'שמחה' מעבודתו של מקום. ולכן, האדם הבוחר בדרך זו – הרי שבוודאי שייגזר עליו שיעבוד את אויביו ברעב בצמא ובחוסר כל...

שהרי, אצל היהודי אין מציאות כזאת שנקראת – 'רשות'. היות, שבכל רגע ורגע הינו נמצא במצב שבו עליו להחליט בין 'מצוות עשה' ל'לא תעשה', ובין מצווה לעבירה וכדו'. ואדם זה ששמחתו הינה לא מבחירה במצוות הנ"ל, אלא משיג הוא רוח חיים מדומה מהבלי העולם וחמודותיו המדומות, ובהמשך מגיע הוא אף למצב שבו שמחתו היא גופא ממה שלא עובד הוא את ה' אלוקיו – על כן ראוי לו לעבוד את אויביו ברעב וכו' שהרי זוהי אף בחירתו בידיים!

רבותי! צריכים אנו לדעת היטב: אין שמחה כשמחת התורה! ואין שמחה כשמחת המצוות! אלא, ייתכן והאדם מרגיש לפעמים שקשה לו מעט בהתחלה – אבל הטעם האמתי שמגיע לאחר מכן, וההרגשה הרוחנית העליונה שבאה עם הזמן, שווה כל הון דעלמא!

וזה כפי פירושו של רש"י ז"ל לפסוק (שמות יט ה): "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ" וז"ל בד"ה: "ועתה: אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך – שכל התחלות קשות!" עכ"ל.

'ההשגחה' גלגלה אותי למקומות רבים בעולם. ראיתי הרבה סוגי אנשים, ומהם היו עשירי עולם, שהיו בהישג ידם, תענוגות העולם הזה בממדים גדולים מאוד. אבל

את התענוג שראיתי אצל בני התורה האמיתיים – לא ראיתי באף מקום! השמחה האמיתית, האושר, השלווה והרווח חיים' האמיתית – נמצא רק אצלם!

וזה היות, שכשיש לאדם שמחה אמיתית, על ידה אפשר לעמוד ולעבור בהצלחה כל ניסיון וקושי שישינו בעולם! אלא שתנאי קודם לדבר: שתהייה שמחה זו אמיתית, הנובעת מעומק הבנתו ומחשבתו של האדם. שהרי המילים: 'מחשבה' – 'בשמחה', דומות הינם בדיוק! וללמדנו בא, ששמחה אמיתית אינה מתבטאת רק באמירה סתמית ואגבית ותו לא. אלא ששמחה אמיתית נובעת ממחשבתו של האדם – וממנה תוצאות חיים!

כך היא דרכה של תשובה...

רבות! לאחר הצעת דברים אלו, עלינו לעשות חשבון בנפשנו קודם לימי ר"ה הבעל"ט: על כך שעלינו לחזור בתשובה קודם לכל – על חסרונה של מידת השמחה בנפשנו! היות שאם יש לו לאדם שמחה אמיתית – מכך יכול הוא האדם להגיע לכל המעלות וההשגות הנשגבות! וכפי שהעיד האר"י ז"ל על עצמו, שכל השגותיו ומעלותיו הינם רק מחמת מידת השמחה שהייתה בו! והן הן הדברים האמורים לעיל.

אלא שמוחזק בטעות אצל אנשי העולם, שעניינה של תשובה הינה רק צער מרירות עצבות ובכיה. ואומנם, גם אלו מחלקי עבודת התשובה, כפי שמנס רבינו יונה בעיקרי התשובה בספרו 'שערי תשובה'.

אלא שעלינו לדעת – שעתה בזמננו אין הדבר כן! היות שקודם לעבודת התשובה ע"י צער מרירות עצב ובכי – על האדם לעבוד על עצמו להשיג את מידת השמחה האמיתית! והשמחה היא על כך, שזכה וגילה הוא את דרך התשובה האמיתית – והינו הולך אף בדרכי התורה והמצוות.

ודברים אלו הינם בדיוק כפי 'ההרגשה' הראשונה שבה מרומם רבינו יונה בתחילת ספרו 'שערי תשובה' את החפץ ללכת בדרכי התשובה וז"ל: "מן הטובות אשר היטיב ה' יתברך עם ברואיו כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם, ולנוס מפח פשעיהם, לחשוך נפשם מני שחת, ולהשיב מעליהם אפו. ולמדם והזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו לרוב טובו וישרו, כי הוא ידע יצרם" עכ"ל.

ולכן, אין צורך להתחיל מיד עם החרטה והיגון! אלא על האדם מקודם לעזוב את דרכי העבירה מכל וכל, עד שישכח הוא את כל עברו – עד שצדיק אמתי יהיה!

ולאחר שיעזוב דרכי מוות אלו מכל וכל, וימצא את דרך החיים – דרך התורה והמצוות, ויצעד בה בבטחה, אז כבר ממילא בעתיד יתעורר הוא, לתקן את עברו בשלמות, ע"י כל שאר חלקי עבודת התשובה!

ונמצא זה מפורש אף בדברי רבינו יונה בספרו 'שערי תשובה', הנ"ל. שבתחילה, אכן מונה הוא בעיקר התשובה הראשון, את עניין 'החרטה', ומאריך הוא בהסברו, על הצער שצריך להיות אצל האדם בתחילת תשובתו. אולם מציין הוא, שכל זה למי שחטא חטא אחד, ורוצה לחזור עליו בתשובה. אולם למי שעבר עבירות כמה וכמה פעמים, דרך אחרת הוא לו בזה, כפי שביארנו. ומחמת נחיצות הבנת העניין על בוריו נביא בזה את לשונו הזהב (שע"ת א' יא):

"ודע, כי מי אשר חטא על דרך מקרה, כי התאוה תאוה, ויחזק עליו יצרו ויתקפהו, ולא נחלצו רעיוניו וחושיו בפגעו בו, ולא מיהרו לגעור בים התאוה ויחרב, על כן יגוררו היצר בחרמיו, ונפל במכמוריו לפי שעתו ועתו, בהיות רוח היצר רע מבעתו, ולא מאשר חפצו ורצונו למצוא עונו ולעשות כמוהו אחרי זאת.

"ראשית תשובת האיש הזה החרטה, ולשים יגון בלבו על חטאתו, ולהיות נפש נענה ומרה כלענה. אחרי כן יוסיף בכל יום יראת ה' בנפשו, וייתן חתת אלוקים בלבבו בכל עת, עד אשר יהיה נכון לכו בטוח בה', כי אם יוסיף יעבור לפניו היצר, ויפגשו כפעם בפעם, ורבה עליו תאוותו כמשפט הראשון, לא יהיה נפתה לכו עליו, ויעזוב דרכו. כמו שנאמר (משלי כח): "ומודה ועוזב ירוחם" הזכיר תחלה ומודה – על החרטה והווידי, ואח"כ ועוזב.

"אך האיש המתייצב על דרך לא טוב תמיד, וגבר על חטאיו דורך בכל יום ושונה באיוולתו, ושב במרוצתו גם פעמים רבות, וכל עת אוהב הרע, ומכשול עונו ישים נוכח פניו, רצונו לומר – התאוה והיצר, וחפצו מגמתו, אשר לא יבצר ממנו כל אשר יזם לעשות. ראשית תשובת האיש הזה: לעזוב דרכו ומחשבתו הרעה, ולהסכים לקיים ולקבל עליו לבל יוסיף לחטוא. אחרי כן יתחרט על עלילותיו הנשחתות, וישוב אל ה'. כמו"ש (ישעיה נה): "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמהו" עב"ל.

'זענית' - ואמדת לפני ה' אלוקיך!

ואכן, מוטל על האדם להיות בשמחה אמיתית כנ"ל אף בימי ר"ה, ולהתפלל היטב. ובכלל זה – להבין היטב את מילות התפילה, ואף את כוונות התפילה באופן כללי.

וזהו מהותם ועיקרם של תפילות הימים הנוראים: להבין היטב את מילות התפילה, ולכוון בהם בכל היכולת! ואף אלו שנוסעים בימים אלו וכו' וכו' עליהם לדעת שקודם לכל זוהי כוונת התפילה.

ולחיבת הקודש, נציע בזה 'הארה' בתפילת הימים הנוראים להבנת העניין. אומרים אנו בתפילות הימים הנוראים כמה וכמה פעמים בכל תפילה את המילים 'ובכן'; 'ובכן יתקדש שמך'; 'ובכן תן פחדך'; 'ובכן תן כבוד'; 'ובכן צדיקים יראו וישמחו' וכו' והטור (סימן תקפ"ב) ביאר, שתיקנו לומר בתפילות הימים הנוראים לשון 'ובכן' מלשון המקרא שאמרה אסתר קודם שנכנסה לאחשוורוש (אסתר ד טז): "ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת" ומסיים הטור, וז"ל: "לפי שהוא עתה יום הדין, ואנו באין לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה" עכ"ל.

פשוט הדבר הוא, שעל האדם מוטלת חובה קודם בואו להתפלל בימים אלו, להרגיש היטב בנפשו, שאינו ראוי הוא לעמוד ולהתפלל לפניו יתברך, והינו בגדר: "אבוא אל המלך אשר לא כדת!" וכאומר: אין אני בא עם יכולת – אלא שהנני מכניע את עצמי לפניו יתברך, וסומך אני על רחמיו הגדולים.

ויש לזה אף סימוכין מפרשת השבוע הבעל"ט (דברים כו ה): "וענית ואמרת לפני ה' אלוקיך" וגו' 'ענית' במשמעו אף לשון ענווה, ופירושו הוא: לפני שאתה מתעתד לומר לפני הקב"ה דבר מה, קודם לכל עליך להכניע את עצמך לפניו! ואם עשית כן – אז תוכל גם לקיים בעצמך: ואמרת לפני ה'... ממש כפירוש המילה 'ובכן' בתפילת הימים הנוראים.

ואפשר להוסיף בס"ד עוד רובד נוסף בביאור העניין: השל"ה הקדוש מבאר את ההבדל בין שאלה לבקשה: 'שאלה' – הינה על דבר קטן. 'בקשה' – הינה על דבר גדול. והנה מצינו אצל אסתר המלכה ואחשוורוש במשתה היין השני (אסתר ז ב-ג): "ויאמר המלך לאסתר גם ביום השני במשתה היין מה שאלתך אסתר המלכה ותינתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש ותען אסתר המלכה ותאמר אם מצאתי חן בעיניך המלך ואם על המלך טוב תינתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי".

אחשוורוש מציע לאסתר למלאות את כל רצונה – ככל אשר תחפוץ. אני מוכן לעשות למענך את 'שאלתך' – דבר קטן. ואף את 'בקשתך' – דבר גדול. ומה תשובתה אליו? 'נפשי בשאלתי' – עבורי מספיק 'שאלה', דבר קטן ומועט. אולם 'ועמי בבקשתי' – עבור עמי הנני 'מבקשת' – שהינו דבר גדול!

וזהו צריכה להיות אף מגמתו של האדם בבואו להתפלל את תפילות הימים הנוראים, כפי שניגשה אסתר אל המלך אשר לא כדת – ואף כפי תשובתה אליו: רבש"ע, אע"פ שאינני ראוי כלל, אעפ"כ הנני מכניע את עצמי לפניך, וסומך על רחמיך הרבים ומתפלל ומבקש ממך. ואפילו בתפילותי הנני מניח את 'שאלותיי' האישיות בצד, ומסתפק אני במועט. בגדר (מלכים ב' ד יג): 'בתוך עמי אנוכי יושבת'. אבל על כלל ישראל הנני מבקש ממך 'בקשות' רבות! הרי לנו פשט התפילה בפרט, ואף כוונת התפילה בכלל.

בימים אלו, שכולנו צריכים ישועה ורחמים גדולים, יעזור וירחם ד' על כל כלל ישראל שנכתב ונחתם לחיים טובים ארוכים ולשלום, בברכה שלימה, ונזכה לשוב בתשובה שלימה.

תשובה ורפואה - שלימה!

ראוי להוסיף דבר נאה בביאור המילה 'שלימה' שמוסיפים אנו בסוף איחולינו איש לרעהו, כפי ששמעתי מהאדמו"ר מסאטמר זצ"ל. היות ומוסיפים אנו בד' פעמים את המילה 'שלימה': 'אמונה שלימה'; 'תשובה שלימה'; 'רפואה שלימה'; ו'גאולה שלימה'. וסימנך: אתר"ג. ולואי ונזכה כולנו להיגזר בימים אלו בכל 'השלימות' הללו.

וכך הסביר האדמו"ר זצ"ל ע"כ: כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ב ה"ב) מהי התשובה השלימה, וז"ל: "ומה היא התשובה? הוא שיעזוב החוטא חטאו, ויסירו ממחשבתו, ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד וכו' ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם" עכ"ל. והוסיף הוא ז"ל ע"כ, שכך גם הכוונה היא בברכת רפואה שלימה – עד שיעיד עליו הרבש"ע שלא ישוב אליו זה החולי לעולם...

ניגון שהציל חיים

אספר בפניכם סיפור השגחה מופלא שאירע עמי בימי המלחמה הנוראה, במחנה המוות פלאשוב; במה שגזרו עלי שם בתור עונש, לסחוב אבנים גדולות במשך זמן רב – והיה אם לא אעמוד בעונש זה אז... מעשה זה הוא אחד ממאות סיפורים וניסים ש'בדידי הווה עובדא' בימי השואה הנוראה – – –

מחנה המוות 'פלאשוב'...

מיקומו של מחנה 'פלאשוב' הינו ע"י העיר קראקוב. מחנה זה היה גדול הוא במיוחד – היו בו לערך שלושים אלף איש. המחנה היה על גבי הר גבוה מאוד, שהיה בית קברות ענק בעבר. בראש המחנה כולו, עמד נאצי סדיסט ואכזר מאין כמוהו: אומן גט ימ"ש.

היה לו הרגל כזה – ה' ישמרנו – שבעת קומו בבוקר לא פנה הוא לאכול את ארוחתו, עד שעמד הוא במרפסת ביתו שבראש ההר של המחנה, שממנה השקיף הוא על כל המחנה, והיה עומד הוא בשעת בוקר בעת המפקד – 'אפל', שבו עמדנו שעות ארוכות, שכלל אף התעללויות נוראיות.

וכך, בעומדו שם בשעת בוקר – היה קודם לכל יורה ממרפסת ביתו בעשרה אנשים שעמדו במפקד; ורק שווידא הוא שהרג הוא את אותם אנשים – ניגש הוא לאכול את ארוחתו היומית. נקל לתאר שאם זאת הייתה הקדמה לארוחת הבוקר שלו, מה היו מעשיו בהמשכו של יום...

אשר 'בדא' – ששון ושמחה!

רבותי! קודם שאמשיך ואתאר בפניכם את נס הצלתי במעשה זה, הנני חייב להקדים בפניכם הקדמה נחוצה להשלמת העניין כולו; על אף מה שראיתי אז בימי המלחמה הנוראה, שהללו הם דברים אכזרים ונוראים – וד' ירחם שאף אחד לא יחזה בכאלו מחזות כפי שראיתי אני – אומר לכם דבר אחד בבירור: לאורך כל חיי – אף פעם לא היה לי שום קושיה על הרבש"ע! שום קושיה!!

וזה כפי שפירשו בספרים הקדושים על הפסוק המובא בפרשתנו (דברים כו, א):
 "והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך נחלה וירישתה וישבת בה" וידוע
 מה שאמרו חז"ל: 'אין והיה – אלא לשון שמחה'. וכך יתפרש הפסוק: 'והיה' – שתזכה
 בשמחה לזכות ל'כי תבוא אל הארץ'. ואימתי תזכה לזה? שמקודם תבין: 'אשר ה'
 אלוקיך נותן לך! אם יודעים שהקב"ה 'נותן' – זה גופא מספיק להיות בשמחה!

כמו כן בכל מסיבת ז' ברכות, הנני משתדל להזכיר את העניין הזה, ע"י התבוננות
 במילות הברכה האחרונה שבשבע הברכות: 'ברוך אתה ה'... אשר ברא ששון ושמחה'
 וכו' אם יודעים בבירור שיש 'אשר ברא' – שיש בורא לעולם, והכל מאותו בורא,
 והכל אף לטובה – ממילא אפשר לזכות לקיום הברכה: 'ששון ושמחה'. היות שהידיעה
 הזאת שיש 'בורא' לעולם, היא היא בלבד המביאה לאדם שמחה אמיתית! וזוהי
 עבודת האדם בעולמו – לדעת ולהרגיש בחוש את היותו 'נברא' הנמצא בכל רגע
 בידי 'הבורא'!

ידוע, שאצל ה'דברי חיים' מצאנו אירע אסון בביתו, בפטירתו של אחד מבניו על
 פניו. ולא ראו עליו שום צער ועוגמת נפש. ולא עוד, אלא שהמשיך את שגרת חייו
 כרגיל – ובשמחה! והיו ששאלו אותו: הייתכן שנפטר לך בן ואילו אתה...?!

המשיל הוא להם זאת לאדם שצועד הוא בבוקר לביתו לאחר שסיים הוא להתפלל,
 ובעודו הולך, פתאום חש הוא מכה חזקה בגבו. תיכף הוא מסתכל בבהלה ובועם
 לראות מי הוא זה?! אלא שלהפתעתו הרבה הוא רואה, שזה לא אחר מאשר ידידו
 הטוב ביותר... מיד הוא מחליף את טעמו אליו ואומר לו בשמחה: הו... מה שלומך
 ידידי הטוב...?! ופיו אף מלא בשחוק לעומתו...

אבל רגע, הרי קיבלת ממנו מכה חזקה שהבהילה אותך כהוגן?! לא! זה מחבר! זוהי
 מכה מתוך ידידות עמוקה! סיים ה'דברי חיים' את משלו: אם יודעים מי נותן את
 המכה – שזהו הקב"ה בכבודו ובעצמו! ואם הוא הנותן – בוודאי שזה נובע מידידות!
 ובוודאי שהוא אף יודע בדיוק למי הוא נותן! ואף יודע הוא בדיוק – למה הוא נותן!
 וכל דבר אצלו זה בחשבון מדויק! שהרי אין דבר – ואפילו הקטן ביותר – בלי חשבון!
 ואם כן – וכי יש על מה להתעצב בכלל?!...

ה'סטייפלד' קבע: 'מעשה סבתא'...

וברצוני לספר עוד מעשה נורא ששמעתי על ה'סטייפלד' זצ"ל, במה שנוגע
 לענייננו. בימי השבעה לפטירתו, הגעתי לבית האבלים, בכדי לנחם את בנו רבי

חיים שליט"א, והוא סיפר מעשה נורא שהדהים את כל אלו שהיו בבית האבלים באותה שעה.

בכל יום, ר' חיים היה צועד בשעה קבועה מביתו שהיה ברחוב נחמיה, לכיוון רחוב רשב"ם לבית אביו – בכדי לקיים את חק לימודם היומי. יום אחד בעת שצועד הוא ברחוב נחמיה אל בית אביו, רואה הוא יהודי אמריקאי, כשהוא לבוש בהידור, יושב בתחנת האוטובוס וממרר בבכי.

כמוכן שאי אפשר להמשיך וללכת כשרואים יהודי בוכה... אז הוא נגש אליו ונתן לו 'שלוש עליכם'; ומיד הוסיף ואמר לו: אולי אני יכול לעזור לך במשהו? לא... אין לך במה לעזור לי! ענה לו היהודי. ר"ח לא הרפה: אולי בכל זאת... היהודי לא ידע בכלל מי זה רח"ק, ובפרט שהינו בנו יחידו של ה'סטייפלר'...

התריצה האיש והחל לספר לו: אומר לך את האמת, הגעתי הבוקר מאמריקה במיוחד לכאן, היות שכבר במשך שנתיים ימים מקננת בי מחלה קשה, ולאחר בדיקות רבות הרופאים הודיעו לי שאין בידם מידע מהי המחלה וסיבתה – ומה הם דרכי רפואתה. והיות והתפרסמה מחלתי ודברי הרופאים עליה בקרב ידידיי, הציעו הם לי שאבוא לכאן לארץ ישראל, ואכנס לגדול הדור – ה'סטייפלר', ואבקש ממנו ברכה, שבוודאי ברכותיו מתקבלות בשמיים, וה' יעזור ויחיש לי רפואה שלימה בזכות כך.

ואכן הגעתי לביתו הבוקר, וניסיתי לדבר עמו, אך הסבירו לי ב"ב שהוא איננו שומע היטב, ולכן צריכים לכתוב לו בפתק את העניין, והוא ישתדל לברך. ואכן כך עשיתי, אלא שתגובתו של ה'סטייפלר לאחר קוראו את פתקתי – הייתה קשה ביותר!

ברגע שה'סטייפלר ראה שכתבתי לו שהגעתי מאמריקה במיוחד עבור ברכתו הוא החל לצעוק עלי: צא מכאן! מה זה?! לא נותנים לי ללמוד שום דבר! הייתכן לבוא מאמריקה עד אלי לכאן לברכות?! מה אני ומי אני?! עוד מעט יבואו כולם לברכות – ולא יתנו לי ללמוד בכלל! נבהלתי כהוגן עד עמקי נשמת, ומיד יצאתי החוצה – ומאז יושב הנני כאן ובוכה...

רבי חיים ראה מיד שזה ממש מן השמים... ואמר ליהודי: בא איתי, ונראה מה אפשר לעשות. מה אתה יכול לעשות בעניין זה בכלל?! אמר היהודי לרבי חיים. אני הבן שלו... אמר לו רבי חיים. הו... ממש מן השמיים – ענה היהודי וקם והתחיל

לצעוד יחד עם ר"ח חזרה לכיוון רחוב רשב"ם. מיד כשנכנסו לחדרו של הסטייפלר, אמר לו ר"ח: אתה צודק, אבל היהודי כבר כאן... מסכן, יש לו בעיות גדולות!

שמעת דבר כזה? עונה לו אביו בלהט, אם מישוהו בא לקבל ברכה, נו, אני מברך כל אחד – אבל לבוא מאמריקה במיוחד בכדי לקבל ברכה?! בשביל זה באים מאמריקה?! עוד מעט יעשו אותי 'אדמו"ר' ולא אוכל ללמוד שום דבר, ואצטרך לעזוב את כל לימודי חלילה – מה פתאום?! לא!! טוב, נסדר זאת לאחר מכן – בינתיים תן לו ברכה! סנגר עליו ר"ח.

לקח הסטייפלר שוב את הפתקה והסתכל בה ואמר לו: 'המעשה מיט הובוע' – 'מעשה סבתא'... והסביר לו שהייתה לו סבתא שעשתה חטאים, והוא סובל בעבורה. זה הולך לפעמים על פי מעשי הדורות הקודמים – ואלו הם חשבונות שמיים שאין אנו יכולים להבינם כלל... אבל מספיק! מספיק סבלת! אתה יכול ללכת לדרכך – ומעכשיו הכל יהיה בסדר! פסק לו הסטייפלר זצ"ל, ופטרו לשלום. ואכן, התברר שאכן כך קרה בדיוק.

ויכול להיות שכשהוא הגיע בבוקרו של יום ל'סטייפלר', היה צריך הוא עוד מעט ייסורים, 'דיכוי' וביזיונות – כדי לכפר על הכל. ואחרי מה שאירע לו עם הסטייפלר והדמעות הרבות שהוריד, הקב"ה סלח לו, והבריא אותו מיד!

זראית את אחורי - ופניי לא יראו!

רואים אנו בברירות: הכל בחשבון! האדם לא יודע שום דבר! כשנבוא לעוה"ב – אז נבין הכל! האדם בדרך כלל לא מבין מהי תכלית הדברים והמקרים העוברים עליו במשך ימי חייו. ולפעמים רק בסוף הוא רואה את כוונתו של הקב"ה, שהכל מסובב ממנו כדי שיצא תועלת לאדם. וכדאי להביא על זה את דברי 'החתם סופר' המפורסמים על הפסוק "וראית את אחורי ופניי לא יראו" וז"ל:

"י"ל ע"פ רמז, הנה אנו רואין כמה דברים סיבות מסיבות שונות הנעשים בארץ, מחמת אשר אנו מתמיהים למה עשה ד' ית' ככה. אבל לאחר רבות הזמן, אנו רואים ומבינים למפרע הכל כאשר לכל כל הסיבות תכלית כוונתם, כי כולם היה הכנות כדי שתעשה דבר גדול כזה. וכאשר הייתה בנס פורים, הריגת ושתי ולקייחת אסתר וכל הסיבות שהסביבו לדבר הזה, והכל היה הכנה להצלת ישראל. אבל קודם שנעשה

פתגם המלך, אין אנו מבינים רק מאמינים כי בלי ספק לא דבר ריק הוא, רק ממנו טעם הדבר כמוס ונעלם, וזה האמונה טובה גדולה הוא לנו, כי מקבלין שכר על האמונה. וזה 'וראית את אחורי' לאחר שנעשה תכלית הדבר תראה ותבין למפרע מה שהיה ומה שנעשה, אבל לפני 'לא יראו' קודם עשיית הדבר 'לא יראו' ולא יבינו תכליתו, וזה 'ופני לא יראו' עכ"ל. ('תורת משה' שמות לג, כג).

רק אחרי זמן – שהדברים והמעשים עוברים על האדם, פתאום האדם רואה את 'ההשגחה' איך שהכל היה במדויק, ואיך שהאדם הגיע דווקא לכאן, והלך לשם, ובשביל מה הוא הלך לאלו ואלו המקומות...

רבותי! אני יכול לספר לכם שעות ע"ג שעות רק ממני את 'ההשגחה' שלי, עוד מבחרותי ועד עכשיו, איך שהקב"ה הנהיג אותי, פלאי פלאים. עד כדי כך שאני רואה ש'המחנה ריכוז' היה אחד מהדברים שבלי זה אי אפשר היה לי להגיע למה שהגעתי... וידוע מה שאמר הבעש"ט, שיכול להיות מלחמות בעולם, בשביל שיצאו מזה שידוכים! שאם צריך להגיע איזה שידוך, שהכריזו מן השמים פלוני לבת פלוני ובת פלוני לפלוני – למשל מאירופה לירושלים... – אז הכל מתהפך בעולם כדי שיצא כזה שידוך לפועל... האדם אף פעם לא יודע – אבל שמסתכלים אחורה אז מבינים בחוש את דברי החת"ס הנ"ל: 'וראית את אחורי ופני לא יראו'...

האדם לא יודע שום דבר! צריך לדעת ולהשריש ידיעה זו בתוך ליבנו – שהאדם לא יודע כלום! ורק לפעמים אח"כ רואים. האדם לא יודע למה הוא נמצא במקומו, ומדוע הוא עזב את מקומו והלך למקום אחר. אלא עליו לדעת שהכל ב'השגחה פרטית' מדויקת, והינה רק לטובת האדם! אומנם, לפעמים אח"כ רואים ומבינים, ולפעמים לא מבינים. והכי גרוע הוא, מי שחושב שהוא 'מבין' הכל, ובטוח בעצמו, כי בד"כ מה שהאדם חושב – זה אחרת לגמרי...

ענישה ללא תכלית...

לאחר הקדמות נחוצות אלו נבוא לגופו של נס: אגלה לכם דבר מעניין – בהכשרתי הנני 'בנאי'! כבר מגיל 14 במחנה ריכוז הייתי עסוק בבניית בניינים... היינו לוקחים לבנים ועושים מלט וכו' וכך היינו בונים דירות ובניינים במחנה 'פלאשוב'.

בימי תמוז הלוהטים ביותר, בשעת העבודה היינו ללא בגדים בפלג גופנו העליון, מחמת החום הנורא ששרר שם. ובאחד מימים אלו בעת שעסקתי בבנייה, והייתי

אמור להניח לבנים בשורה הראשונה מהארץ, התכופתי וישבתי על הארץ בכדי לבדוק שהכל מונח בשיא הדיוק ע"י כלי ה'פלט'; ומרוב תשישות ועייפות הכללית, ועם החום הנורא בפרט – נרדמתי לכמה שניות.

אלא מה, שבדיוק עברו שם ה'קאפו' שהיו תמיד מסתובבים סביב סביב, וראו אותי מנמנם מעט. התעוררתי מיד, היות שהרגשתי משהו בגבי. מיד שמתני לב שעשו לי סימן בצבע אדום על גבי – כפי שעושים במצוות 'מעשר בהמה'... הסימן הזה ניתן לכל מי שהיה לו התרשלות כל שהיא בעבודתו, כסימן לכך שעליו להיענש על כך בהתאם, מיד בסיום העבודה – שהחלה היא בשעה שש בבוקר והגיעה לסיומה בשעה שש בערב...

ואכן, בעת סיום העבודה, הכריזו שכל אלו שסומנו שעליהם לקבל עונש שיישארו בצד מחנה העבודה – ולא יצאו עם שאר האנשים לצריפי המגורים. נשארנו שם כעשרים אנשים בערך, וכל אחד על משהו אחר. אלא שהמחנה המשותף לכולם הוא – שעליהם לספוג עונש קשה מאוד על התרשלות פעוטה ביותר...

מיד שיצאו אחרוני העובדים האחרים לעבר צריפי השינה, הטילו עלינו את עונשינו. בקצה המחנה היה מגרש ריק בגודל של ק"מ אחד, ובצדי המגרש היו אבנים גדולות מאוד, וציוו עלינו שבמשך השעתיים הקרובות עלינו לקחת אבן גדולה מצד אחד, ולרוץ איתה אל העבר השני של המגרש, לזרוק את האבן שם, ומיד לקחת אבן אחרת ולהעבירה אל העבר השני.

זהו עונש קשה ומפרך מאוד; אולם עוד יותר מכך הוא מתסכל, היות שאם נותנים עונש ואפילו קשה מאוד שבסופו של דבר פועלים משהו, נו, ניחא – מתנחמים שבסה"כ פעלנו ועשינו משהו מועיל. אבל סתם כך לעשות דבר מפרך ללא תועלת ובלי שיצא מכך משהו – זה נהייה קשה ביותר! ועוד שעתיים תמימות!?

מיד בסיום הפקודה התחלנו לקיים את העונש... והשגיהו על כולנו, ואלו שלא קיימו את עונשם כראוי, או שנפלו מתשישות – הגיעו אליהם ה'קאפו' ונתנו להם מכות חזקות בכדי שימשיכו לרצות את עונשם. ואם לא היה בכוחם לקום, הרי שהמשיכו הם להרביץ להם עד שהגיעו לשערי מוות ונפחו את נשמתם...

הייתי ילד צעיר, חודש ימים קודם מלאות לי 14 שנה... התחלתי לרוץ עם האבן מצד לצד, אלא שהרגשתי שכוחתיי אוזלים מהר... לאחר חצי שעה של מאמץ נורא

– ובל נשכח שהייתי לאחר 12 שעות עבודות פרך – הרגשתי שזה קשה ולמעלה מכוחותיי, די! אינני יכול יותר – כך אמרתי לעצמי...

ניגון 'ההקפות' שהציל את חיי!

אלא מה?! שמאז היותי בגיל 6 עד פרוץ המלחמה בהונגריה, את חג שמחת תורה, היינו עוברים יחד עם בני משפחתי בעיר סאטמר, בצלו של האדמו"ר מסאטמר זצ"ל. כבר מיום 'הושענא רבא', פיננו את כל רהיטי ביהמ"ד, והשאירו רק את הבימה בלבד. אי אפשר לתאר אפילו, איך שהוא היה מתנהג ביום זה בכלל – ובשעת 'ההקפות' בפרט. הוא היה רץ במהירות עצומה – שאי אפשר לתאר אפילו – בבית המדרש עם ספר התורה, עיניו זולגות דמעות ועצומות למחצה, והיה הוא בהתפעלות קודש עצומה בכל המעת לעת.

וכך בעודי עומד להתמוטט עם האבן שבידי – חזרתי בבת אחת אל בית מדרשו של הרבי ביום שמחת תורה... חזרתי ברוחי אל השמחה העצומה שהייתה אז, אל פניו הקדושות של הרבי – חזרתי לימי האור... וכך בעודי אוחו באבן התחלתי לשיר את ניגון ההקפות (ניגון ג') בביהמ"ד של הרבי... ובכח זה החזקתי מעמד עוד חצי שעה... אלא מה?! שכוחותיי אזלו לחלוטין ושוב פעם ההרגשה חזרה אלי – זהו! אי אפשר עוד בשום פנים ואופן!!

אלא שאז נזכרתי בשיאו של יום שמחת תורה אצל הרבי, בעת שכולם שרו את ניגון ההקפה של הרבי עצמו... הקפה שישית. ושוב פעם השמחה חזרה לליבי – וכך המשכתי לרצות את עונשי עוד שעה שלימה שבה הנני שר מעומק ליבי את ניגון הקפתו של הרבי. וכך רציתי את עונשי בשלימות... שעתיים תמימות! בלי זה לא יכולתי כלל לעמוד בזה!!

רבותי! נתבונן נא היטב: וכי אנו יודעים משהו? האם שהייתי בילדותי שנים רבות בשמחת תורה בסאטמר, וחיתי את השמחה שהייתה שם, ואת הקפתו של הרבי וניגוניו – האם עלה בדעתי שזה בכדי שביום מהימים ניגונים אלו יצילו את חיי? ושעל ידי כך אוכל לקבל כוחות מן שמיא לעמוד בדבר מפרך זה?!

אוסף ואומר, שמעשה שכזה, שע"י ניגון ניצלו חיי בס"ד – אירע עימי במחנה 'פלאשוב' בעוד פעם. (המעשה הובא בשלימותו בקונטרס 'נס ההצלה' – ובו סיפור נס הצלתו של רי"ד זצ"ל ממאורעות השואה – בפרק ז'. הקונטרס נמצא בחלקו השני של קו' 'המוסר והנועם' ח"ב).

י"ח אלול תשס"ט

אמונת חכמים

כדאי לשמוע סיפור נפלא שאירע עמי – ויש בו מוסר השכל נפלא על 'אמונת חכמים' ועל 'השגחה פרטית'.

בשנת תשל"ג שהייתי כמעט במשך חצי שנה בבתי חולים בצרפת; בעת החופשות שהייתי במחיצתו של רבינו זצ"ל. וזה היות, שהיו לי כאבים עזים בצוואר, ולאט לאט התכופף הצוואר לכיוון מטה – עד שלא יכולתי להרים את הראש כרגיל. וע"י ששמעתי בציות מוחלט להוראתו של הרבי מסאטמר זצ"ל – היו לי ניסים ונפלאות. עד כדי כך, שהפרופ' הגוי אמר לי: יש לך הקב"ה גדול – ורבי גדול!

בעל הייסודין - המלומד בניסים...

הכאבים התחילו בעת ששהיתי בארץ ישראל; הלכתי לבדיקות, ובסיומם אמרו לי שחייבים לנתח. וכמובן שהלכתי להתייעץ ולהתברך מ'גדולים': הגעתי לסטייפלר זצ"ל, ואמר לי לא לעשות את הניתוח כאן בארץ, אלא ללכת לחו"ל; כמו"כ, הלכתי לר"ח גריינמן, לאדמו"ר מויז'ניץ ולאדמו"ר מלעלוב – וכולם אמרו אותו דבר: לא לנתח כאן!

ואז טלפן אלי ר' אלי' רוטנמר ז"ל, ואמר לי שיש לו חבר טוב, והוא פרופ' גדול שהוא מנהל בי"ח גדול בפריז שנקרא: 'לה רי בוזייר', והוא דיבר איתו כבר, וקבע לי תור אצלו, ולכן עלי לבוא לצרפת כמה שיותר מהר. ואכן, נסעתי לצרפת; האמת שהיו אלה כאבים חזקים – ייסורים נוראים. והצוואר היה כפוף – עד שלא יכולתי להסתכל קדימה. רבינו זצ"ל היה מכנה אותי: 'בעל הייסורין'; ואח"כ הוא קרא לי: 'המלוב"ן' – המלומד בניסים...

תיכף מהשדה תעופה – נסעתי עם ר"א רוטנמר לביה"ח; לאחר שהפרופסור בדק אותי, הוא אמר לי שאסור לי לצאת מביה"ח, כדי שיעשו לי בדיקות מקיפות. נשארתי שם חודש שלם, והוא עשה לי בדיקות נוראות, ד' ירחם, אפילו ניתוחים לא עושים כך...

פעם אחת הוא הכניס אותי לתוך מכונה, כשאני הפוך – הראש למטה, כך במשך שש שעות! ואז, באמצע הבדיקה הנוראה הזאת, בס"ד, חיברתי את הניגון על פסוקי התהילים המובאות בתפילת שחרית: "אתה ד', לא תכלא רחמיך ממני, חסדך ואמתך תמיד יצרוני; זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה!"

בינתיים, אשתי הגיעה מהארץ – אז היה לנו עוד ילדים קטנים בבית. והפרופסור אמר לנו לבסוף שחייבים לנתח. ואשתי שאלה אותו: ואם לא נעשה ניתוח? הוא אמר, שהוא לא נותן יותר משלוש חודשים... וזה היות, שהוא הבין מהבדיקות שיש 'גידול' בעמוד השדרה – ולכן, חייבים לנתח. והרופא עוד הוסיף ואמר, שהוא נותן חמישים אחוז שהניתוח יצליח, וחמישים אחוז שלא יעזור; אבל אילולי ניתוח – אין שום סיכוי.

זה היה בדיוק לפני פסח, ודחקו בי שאעשה את הניתוח. ואמרתי, שלא אעשה את הניתוח, עד שלא אקבל ברכה מהרבי מסאטמר זצ"ל; היות שהוא הרבי שלי מנעורי, ושל כל המשפחה שלנו, גם אבא שלי חסיד שלו, וכמו"כ סבי היה חסיד שלו; היות שבאותו זמן שהוא נהיה אדמו"ר בסאטמר סבא שלי היה ראש הקהל' שם, והוא זה שקיבל אותו לעיר, עם כל הכבוד הראוי. בדיוק, רא"י לינצברג, היה באמריקא ושלחתי אותו עם בן דוד שלי לרבי, וביקשתי שיספרו לו את כל המצב, ואת מה שאמר הרופא. ואמרתי לכולם, שרק ע"י הברכה שלו אהיה רגוע – ורק אז אגש לניתוח.

אי אפשר לתאר אפילו, את המצב שהיה אז: מתח וחרדה. עד כדי כך, כשהייתי בביה"ח, רבינו זצוק"ל הגיע לבקר אותי עם עוד אדם, ואני לא יכולתי אפילו להסתכל עליו, מרוב שהצוואר היה כפוף. ורבינו עשה תנועה, שלא נשאר מה לעשות... והוא אמר בשקט לאותו אחד – רק נס מן השמים יעזור... ורבינו לא ידע שאני שומע; אבל בליבי היה לי הרגשה טובה שהכל יסתדר, היות שכל הזמן הרהרתי ב'הרגשים' של אמונה ובטחון וכדומה. כמו"כ קיבלתי המון ברכות מגדולים וצדיקים. נסעתי לבלגיה לאדמו"ר ר' איציק'ל זצ"ל, והוא בירך, ואמר לי שהמלאך רפאל יבוא בעצמו...

את דברי הרבי צדיכים לקיים - זיהי מה!

בחול המועד פסח הם ניגשו לשאול את האדמו"ר מסאטמר. ואחרי ששמע הכל, הוא שאל לשמו של הרופא, ואח"כ שאל אותם האם הוא מומחה? ואמרו לו את שמו, והוסיפו ואמרו לו שהוא מאוד מומחה, עד שאפילו הוא היה זה שעשה ניתוח לנשיא צרפת דאז שארל-דה-גול. ואילו הרבי אמר להם, שהוא דווקא לא חושב

על ניתוח, אלא א"כ יהיו ג' רופאים שיסכימו ויורו לעשות את הניתוח הזה. ששמעתי את דברי הרבי, לא ידעתי מהיכן אמצא עוד ב' רופאים?! אבל החלטתי, שלא אגש לניתוח, עד שיהיו ג' רופאים שיסכימו – כדברי האדמו"ר בדיוק.

ואז התחילו הלחצים... אמרו לי האנשים הללו: הרבי הרי נמצא באמריקה, וכי הוא יודע מה קורה כאן? ואמרתי להם, שבוודאי הוא יודע! ואז ר"א רוטנמר הציע את ד"ר ברוך, הוא היה ד"ר מפורסם בכל צרפת, והיה לו בי"ח גדול של מחלות עצבים ונפש. הוא היה יהודי מאמין. ורב אלי' היה קרוב אליו, והוא טלפן אליו, וסיפר לו את כל העניין, ואמר לו שנבוא אליו, ונביא אתנו את התיק הרפואי. ואכן, אחרי שהוא בדק אותי, וראה את הבדיקות הקודמות, הוא אמר שכנראה הד"ר הקודם צודק – וצריך לעשות ניתוח.

ואז שוב פעם התחילו הלחצים... אתה רואה... וכו' וכו' ואעפ"כ התעקשתי ואמרתי שאת דבר הרבי צריך לקיים – ויהי מה! ורב אלי' אמר לי, שהוא לא מכיר עוד אחד... כדאי להתבונן בהמשך המעשה, ולראות את ה'השגחה פרטית' המופלאה שליוותה אותי.

מד"ר ברוך נסענו למשרדים של הישיבה בפריז, ואחד מהעובדים שם שמע על הסיפור שלי, ואמר לי שגם לאשתו היה את אותה הבעיה, והם היו אצל פרופ' גדול בסביבות פאריז – קראו לו פרופ' גויו, והוא היה בביה"ח הנקרא: 'הופיטל פוש'; אבל כדי להתקבל אליו, צריך לחכות הרבה הרבה זמן. וטילפנו לביה"ח הזה, ואמרו שהתור הכי מוקדם, זה רק לעוד שלושה חודשים לכה"פ... במקרים דחופים מאוד, התור הוא לעוד חודש לכה"פ. ואילו הרופא הקודם אמר שזה סכנת חיים – ולכן שוב פעם החלו הלחצים... ואף על פי כן אמרתי בתוקף שאינני מסכים, שהרי הרבי אמר ג' רופאים!

פעמיים כי טוב

לאחר חצי שעה הטלפון צלצל במשרדי הישיבה. על הקו היו מביה"ח, שהיות שהמקרה שלנו דחוף, ועכשיו התקבל ביטול של תור שהיה אמור להתקיים בעוד חצי שעה לאדם מהעיר ליאון – לכן, אם נגיע תוך חצי שעה, נוכל להיכנס לפרופ' במקומו. בס"ד, הגענו לשם, וישבנו עם הפרופ', וסיפרנו לו את כל מהלך הדברים, איך שהיינו אצל הפרופ' הראשון, והוא אמר שזה סכנת חיים, וחייב לעשות מיד ניתוח; ואח"כ היינו אצל ד"ר ברוך והוא גם אישר זאת – ועכשיו רוצים את חוות

דעתו. הוא עשה לי בדיקות במשך שעה וחצי, וביקש שאשאר בביה"ח עד שהתיק הרפואי יגיע – היות שד"ר ברוך החזיר את התיק הרפואי לפרופ' הראשון. שהפרופ' הראשון שמע שהלכתי לד"ר ברוך ואח"כ לעוד פרופ' – הוא אמר לר' אלי: מה! הוא הולך לכולם? אני לא רוצה לראות אותו אצלי יותר!

ואכן, אחרי הבדיקות אחרונות שהוא עשה לי – שהיו שעות ע"ג שעות – הוא הגיע אלי, ואמר לי שנראה לו ע"פ התיק הרפואי, ומעט מהבדיקות שהוא עשה – שאכן צריך לעשות ניתוח! ועכשיו אני אמור להחליט מי יעשה את הניתוח; אמרתי לו שאני רוצה שהוא יעשה את הניתוח.

זה היה ביום חמישי אחה"צ, והוא אמר לי שאלך עד יום ראשון, ואז אגיע להתאשפז – ולמחרת הוא יעשה את הניתוח. ואז ביקשתי ממנו שאם יש אפשרות שהוא יעשה את הניתוח ביום שלישי. והוא שאל אותי מדוע אני מעוניין דווקא ביום ג'? ענית, שכתוב בתורה בבריאת העולם פעמיים 'כי-טוב' ביום ג', כידוע; והוא ידע את ה'בייבל' שלהם, ומיד הביא את הספר שלו, בדק ומצא שזה נכון, והתפעל מאוד, ואמר לי: מעכשיו, את הניתוחים הקשים אעשה ביום שלישי! ויצאתי ממנו בהסכמה, שאגיע אליו בחזרה ביום שני, והניתוח יערך ביום שלישי.

אפשר לתאר איזה לילה עבר עלי באותו ליל שלישי... לפתע, בשעה 7 בבוקר בדיוק – הוא מופיע בחדר שלי, על אף שבדרך כלל הוא היה מגיע רק בשעה עשר, היות שהוא היה מנהל המחלקה, והיה עושה אז סיור קצר בין החולים, ואח"כ היה רואה חולים במשרד שלו. בדיוק התכוננתי להתפלל תפילת שחרית; ואז הוא אמר לי: שמע! אני הלילה לא ישנתי בגללך! זו הפעם הראשונה בחיים שלי, שהחלטתי לעשות ניתוח ע"פ הבדיקות של אחרים. ולכן, אני מוכרח לעשות לך בעצמי בדיקות נוספות!

סיפרתי לו על הסבל בביה"ח הראשון, והוא אמר לי שהוא לא יעשה לי כמוהו, מפני ב' סיבות: קודם כל, שהפרופ' הוא 'פרימיטיבי'; וכמו"כ, דע לך, שהוא התלמד עליך בכל הבדיקות עם מחטים בתוך העמוד שדרה, והבדיקה שהיית הפוך. ואמר, שלכן כל היום הזה מוקדש עבורי, והוא יתחיל מיד אחרי התפילה, ועלי להיות בצום. מיד אחרי התפילה, הוא הכניס עשרה רופאים לחדר שלי, והם עמדו מסביב למיטה, והוא הסביר להם את העניין, ולכאורה נתן תפקיד מה עליו לעשות; וקבע, שבסוף היום יתאספו כולם בחדר עם התוצאות של כאו"א מהם. האמת, שזה לא היה קשה כמו בפעם הראשונה – אבל היה קשה... ואכן, מהשעה 8 בבוקר עד 4 אחה"צ עשו לי בדיקות ללא הפסק.

אל הנער הזה התפללתי...

בשעה 4 באו כולם לחדרי, נכנס עמם גם הפרופ', וע"י כולם הוא נתן לי יד, ואמר לי באנגלית: **יש לך אלוקים גדול – ורבי גדול!** התברר, שזה בכלל לא גידול; אלא, שיש איזה חוליה פנימית בצוואר, שיש שם דלקת, ואי אפשר לראות את זה במכשירים הרגילים; אלא, שאצלו היה מכונה מיוחדת – שאין כמות בכל צרפת – לחוליות. והבעיה, שהמוגלה שם לוחצת על החוליה, וזה מה שגורם את הכאבים; ואם ח"ו היו עושים ניתוח – זה היה מזיק יותר! בסוף הוא אמר לי, שעלי להישאר ג' חודשים בביה"ח, ולקבל אנטיביוטיקה דרך זריקות, עד שב"ה אכן הכל הסתדר.

אחרי זמן, הגעתי לאדמו"ר מסאטמר, והגבאי, שהוא היה ידיד טוב שלי אמר לרבי: רבי! זה ישראל דוד! מיד ענה לו הרבי: אל הנער הזה התפללתי!

על כל פנים, רואים בחוש, מה זה 'אמונת חכמים'! רק צדיקים יכולים 'להפוך' הכל. אם לא הייתי שואל; ואפי' אם שאלתי – אם לא הייתי שומע, ושואל ג' רופאים... וכמו"כ, רואים בחוש את 'ההשגחה פרטית'.

האמת, שמי שרוצה באמת לראות, אם רק יתבונן מעט – יראה בחוש את ההשגחה הנפלאה!

קטע מוועד ליל ז' אדר ב' תשס"ח

נס תחיית המתים

בפרשתנו, לסדר 'בהעלותך' – יש את מצוות 'פסח שני'. כדאי לעיין בספר החינוך (מצווה שפ') בהסברו על מהותה וטעמה של מצווה זו. האמת, שצריך ללמוד 'מוסר' על זה... 'החינוך', מבאר שם, שמהותה של מצוות 'פסח שני', היא בנוגע למי שהיה טמא בפסח, או שהיה הוא בדרך רחוקה, ולא קיים את מצוות הפסח בזמנה – התורה נתנה לו הזדמנות נוספת לקיים את מצוות הפסח; בכדי שח"ו לא יהיה אדם מישראל בלי ההרגשה הזאת של 'אמונה' – ואם ביטלה חייב כרת! רח"ל. עיי"ש.

המעין בדברי 'החינוך' יראה, שהוא הזכיר שוב פעם במצווה זו, את כל הניסים שהיו במצריים; כנראה שניתן ללמוד מכך, שאם משבחים להקב"ה – צריך להזכיר את כל הניסים, ולהרחיב בהם.

עתה, עברו כבר למעלה מ-64 שנים שניצלתי בס"ד ממאורעות המלחמה הנוראה, ובדיוק נזכרתי בכמה ניסים שקרו לי, שעוד לא הודאתי עליהם; וע"כ, אני חייב להודות להקב"ה עליהם. נקדים, שההודאה להקב"ה על טובותיו וחסדיו עמנו זוהי מצווה! ומצינו זה מפורש בדברי רבינו יונה בספרו 'שערי תשובה' (ג', יז) וז"ל:

"**ודע** כי המעלות העליונות נמסרו במצוות עשה, כמו וכו' ומעלות זיכרון חסדיו והתבונן בהם, שנאמר (דברים ח): 'זוכרת את כל הדרך'. לכל אחת מהנה כמה מדרגות כאשר יתבאר בעז"ה. ובעבור מעלות האלה – נברא האדם" עכ"ל.

דברי ה'מלאך'...

כבר סיפרתי כמה וכמה פעמים, שהגענו לאושוויץ ב' ימים קודם חג השבועות, ב-ד' סיון ה'תש"ד; וכבר סיפרתי באריכות על הנס שהיה לי במסדר של מנגלה ימ"ש, על זה שאמר לי אז תגיד 17 – וודאי שהוא היה מלאך! (עיין בסיפור הדברים באריכות נפלאה בקו' 'המוסר והנועם' ח"ב, במאמר 'נס ההצלה'). באותו היום שהגענו לאושוויץ – כל המשפחה שלנו עלו על המוקד – על קידוש שמו יתברך – למעט אבי ז"ל אחי הגדול ואני.

באשוויץ, היו משרפות ענקיות, ובראשם ארובות גדולות מאוד... זה היה מחנה ענק – עשרות ק"מ על עשרות ק"מ; לפני כמה שנים נסעתי לציון של ר"א מליז'נסק זצ"ל, ביום ה'יארצייט' שלו, והקבוצה שנסעתי עמם מנו כמה מאות בנ"א, ובראשם עמד האדמו"ר ממודז'יץ זצ"ל. קודם שנסענו לליז'נסק, עברנו דרך מחנה המוות אושוויץ; הייתי היחידי מבין חברי הקבוצה ששהה במחנה זה בימי המלחמה הנוראה. הראיתי לחברי הקבוצה את המקום, והסברתי להם מה שעבר עלינו שם. הראיתי להם את המקום המדויק שבו אירע לי הנס עם מנגלה ימ"ש ששאל אותי בן כמה אני, ופתאום נזכרתי בדברי אותו ה'מלאך' שאמר לי תגיד 17!

לאחר מכן, אמרתי שם קדיש, וברכתי ברכת 'ברוך שעשה לי נס במקום הזה'; והאדמו"ר ביקש ממני לומר תפילת 'אבינו מלכנו' – אמרתי קטע והציבור ענה אחרי; בס"ד היה שם התעוררות גדולה בין הנוסעים. **כל מה שאירע עמי בימי המלחמה היה רק למעלה מדרך הטבע – ניסים ונפלאות!**

לאחר מכן, ביום השני של חג השבועות – כפי שנוהגים בחו"ל – התחילו להוציא אותנו מאשוויץ, אל מחנות העבודה. אותנו לקחו למחנה 'פלאשוב'; זה היה מחנה גדול, שהו שם כשלושים אלף יהודים. המחנה היה היה ע"י הר גדול מאוד, והיה שם מלפנים בית קברות גדול, אח"כ חפרו את הקברות – ועשו שם צריפים ליהודים.

פתאום הגיעה ישועתו של הקב"ה

אבל, קודם שנצא מאשוויץ לפלאשוב – התרחש עמי נס גדול מאוד, בעת שעמדנו לעלות לקרונות הרכבת, שיובילו אותנו לפלאשוב. עמדנו כולנו ע"י הרכבת, כל אלו שעלה בגורלם ללכת לפלאשוב; הרכבת מנתה עשרות קרונות להובלת בהמות, שבהם שיכנו אותנו במסענו זה.

כולם עמדו במקום אחד בתור ארוך, והיו עולים אחד אחד לקרון, שבכל העת מנגלה ימ"ש עומד ומתבונן, לראות האם אותו אחד העומד לפני העלייה לקרון, יכול ללכת לעבודה, או חלילה צריך להעביר אותו למשרפות... בכל קרון העמיסו כ-50 אנשים, ומיד שהתמלא הקרון, הרכבת זזה מעט, עד שפתח הקרון הבא בתור עמד מול התור של האנשים המעותר להיכנס אל הקרונות – לאחר מיונו של מנגלה ימ"ש; לאחר מכן, העמידו בפתח הקרון שהתמלא חייל ס.ס. עם נשק דרוך, לשמור שאף אחד לא יחמוק מהקרון. האמת, שגם בזה היה השגחה פרטית גלויה; היות, שכשהגענו

מהונגריה, העמיסו אותנו 120 איש בכל קרון עם כל החבילות של כולם! היינו בכל ימי המסע כמו דג הרינג...

כל אחד ואחד עבר על ידו, ימ"ש, והוא היה מסתכל על גובה האדם, במצב הבריאות שלו וכו' ומחליט אם הוא עולה לרכבת, או שח"ו עליו ללכת למשרפות – בכך שהיה מורה לו לעמוד בצד. עמדנו בתור, והוא הורה לאבא שלי ולאחי לעבור לרכבת; אחי, היה גדול ממני בשלוש שנים, הוא היה צדיק גדול מאוד ונפטר במחנות. והיות שהוא היה בן 17 – העביר אותו לעבודה, והעלו אותו לקרון הרכבת. לאחריהם, הגיע תורי. מיד שהוא ימ"ש ראה אותי, הוא אמר בכעס: איך זה יכול להיות שילד כזה נמצא פה?! ומיד אמר לי ללכת שמאלה, היכן שישבו שם כמה זקנים.

בפעם הראשונה, שהגענו לאושוויץ, היה לי נס, שאמרתי 17; גם במסדר שלאחר מכן – שהתקיים למחרת – שכבר שוכנו באושוויץ, גם שם היה לי נס, שמנגלה ימ"ש, הוציא אותי מהמסדר – 'אפל' – ושלח אותי שמאלה... אבל אבא שלי לא ידע חוכמות. הוא יצא מהשורה – והוא אומר לי: מה אתה עושה פה?! בא אלי מיד! ובאתי אליו...

כנראה שאתם לא מבינים מה זה לצאת באמצע השורה של 'יקים'... זה מוות ודאני!!! והוא התנהג כאילו שזה 'שלו' שם, והוא בבית שלו... זה אכן היה נס גדול האומץ שלו, וגם שהם לא הרגישו בכך. אבל עכשיו, במעשה עם הרכבת היה נראה שכבר אין תקווה; הם ראו הכל, ולא היה שום אפשרות לזוז וכ"ש לברוח. הייתי חייב להיות שם בצד שמאל, בעוד שאבי ואחי היו כבר היו בתוך הקרון. וכמוכן שמי שעומד שם היכן שעמדתי – הוא עתיד להישלח למשרפות, רח"ל.

ופתאום, הגיעה ישועתו של הקב"ה. היות, שכמסופר לעיל, חיכו שם מאות אנשים בתור; ובינתיים, היו כבר קרונות שהיו כבר מלאים באנשים. ופתאום, באחד מהקרונות שכבר התמלאו מקודם – פרצה מריבה עצומה בין יהודים, מריבה שכללה בין היתר, צעקות ודחיפות. הם רבו ע"כ, שהיות והם היו משפחות גדולות, והם רצו להיות יחד בקרון, ואלו האחרים לא הסכימו לכך – נהייה מריבה גדולה מאוד; מיד שהוא ימ"ש ראה זאת, הוא עזב את מקומו על ידינו, והלך לראות מה מתרחש שם. הוא כ"כ שמח לראות שיהודים רבים ביניהם. ושמעתי שהוא אומר להם: תן לו מכות! תרביץ לו! כל זה היה רחוק ממני אולי חמישים מטרים.

תאמינו לי, שעד עכשיו אני לא יודע מה היה עמי בדיוק; אבל מה שהרגשתי, שכמו שמישהו דוחף אותי, ואומר לי: עלה! עלה לקרון! לא חשבתי כלום, ולא ידעתי

להיכן לוקחים אותנו, ואולי באמת היה עדיף להישאר שם מאשר לעלות לרכבת... אבל למעשה כך עשיתי, ומיד הלכתי, או יותר נכון ברחתי, וקפצתי לתוך הקרון שבו היה אבא שלי – בדיוק אז שהוא ימ"ש הלך לראות את המריבה הזיא; כמובן שהסתתרת שם היטב כדי שלא יבחינו בי. כמובן, שזה עוד נס גדול, שהאיש ס.ס. לא נעמד בפתח הקרון מיד בהתחלה שהתחילו למלאות את הקרון – אלא בעת שסיימו למלאות את הקרון, וכך לא הבחינו במעשיי.

ישבתי שם שעה ארוכה בפחד נורא, ואמרתי תהילים בכוונה עצומה – שה' יעזור לי שאוכל להישאר יחד עם אבי בקרון. פחדתי מאוד, שמא פתאום יבדקו ויראו שאני חסר שם בצד שמאל; או שמא יבואו ויבדקו בתוך הקרון, ויראו שיש כאן מישהו מיותר. הלוואי, שאומר גם עתה תהילים בכזאת התעוררות כמו שהיה לי שם... וב"ה, בסופו של דבר ניצלתי!

נס תחיית המתים...

בס"ד, הגענו למחנה 'פלאשוב', שהינו שוכן ע"י העיר 'קראקוב'; וכמו שסופר לעיל, המחנה היה נמצא על הר גבוה, ובכדי להגיע למחנה, היה צריך לטפס ולעלות את כל ההר. באותו היום שהגענו לשם, היה חום נורא, וכשכולם ירדו מהרכבת, והתחילו לטפס ולעלות בהר, נהייה אבק חזק מאוד מההר, מהליכת האנשים הרבה, וזה מאוד הציק בעיניים ובפה – ואז התעלפתי; ולא היה לאבי במה לעורר אותי, וכמובן שהיה אסור לומר שצריך רופא, היות שיש מישהו שהתעלף – כי הם, ימ"ש, היו מיד הורגים ע"כ; הם היו מחכים לרגע כזה, שמישהו יתלונן על משהו, כפי שראינו כל הזמן. מכאן ואילך, אינני זוכר, היות שהתעלפתי; אולם, אבא שלי סיפר לי את ההמשך.

הוא אמר, שהוא התחיל לבכות ולצעוק; מים! מים! ונשאר עוד ב' ק"מ, כדי להגיע למחנה עצמו – ואין כעת בנמצא מים כדי לעוררני ולהחיות אותי; ומאידך, החום היה נורא ואיום! ובעזרת ה' ובחסדיו, נשארתי בחיים!

היות, ובאותו הרגע, עברו שם שני יהודים שהם היו כבר מלפני כן במחנה, והעבודה שלהם הייתה להעביר מים מהבאר, למחנה של הנאצים שהיה בסמוך לנו. והייתה להם חבית גדולה עם מים, ואבא שלי ביקש שירחמו ויביאו לנו מעט מים. ומיד שפכו עלי מים, וכמו"כ נתנו לי מעט מים בפה, וב"ה התעוררתי! עד עכשיו אני זוכר את ההרגשה שהייתה לי אז – כמו 'תחיית המתים!' זה ממש נס גלוי – ו'השגחה פרטית'.

היות, שאם שואבי המים הללו היו עוברים ע"י כמה דקות לפני או אחרי – כבר לא היה מה לעשות! הקב"ה סיבב שהם יעברו ממש באותו רגע – כי משמיים רצו שאשאר חי!

ומדוע? כדי לספר מעשי י-ה! כפי שהזכרנו לעיל את דברי 'החינוך', ואף את דברי רבינו יונה ב'שערי תשובה'; עבור כך אני מרגיש חוב קדוש, איפה שאני מגיע, לדבר ולספר את חסדי ד', ועל כך שצריך להאמין בו ית"ש – ובפרט בדור הזה, שהכפירה הולכת ומתגברת, רח"ל.

קטע מוועד ד' בהעלותך ח' סיון התשס"ח

שהכל נהיה בדברו - א

"נער הייתי גם זקנתי" - - -

אצל רוב אנשי העולם, הסדר הוא שלאחר נערוּתם הרי שהינם מזדקנים 'מעצמם'... אצלי, בחסדי ה', אומנם נער הייתי, אומנם לא הזקנתי מעצמי - אלא הוא יתברך הוא זה שהזקין אותי - - -

שהרי ידוע מה שפירש רש"י על דברי אברהם אבינו להקב"ה: "ואנכי עפר ואפר", וז"ל: "וכבר הייתי ראוי להיות עפר על ידי המלכים, ואפר על ידי נמרוד, לולי רחמיך אשר עמדו לי" (בראשית יח, כז). בדבריו אומר אאע"ה: מי אני?! שהרי הייתי יכול להיות עפר ואפר! אלא, אני חי רק ע"י הקב"ה - שהוא נתן לי את חיי במתנה!

רבותי! גם אני יכולתי להיות אפר כמה פעמים - - -

מן הסתם, אתם כבר שמעתם על מנגלה ימ"ש? שמעתם... הוא שלח אותי שלוש פעמים לקרמטוריום - למשרפות...!

ואיך אני ניצלתי? אני לא יודע! הקב"ה סיבב ברגע האחרון מכאן ומשם, והסתובבתי לכאן ולשם - עד שניצלתי ברחמי שמים!

אכן, ב"ה ניצלתי. א"כ הרי אני עפר ואפר... מי אני? אלא מה?! עלי רק להודות להקב"ה שהשאיר אותי בחיים!

עינויי דרך...

מהעיר שלנו - 'חוסט', הגענו לאחר ג' ימי נסיעה קשים ביותר, הישר למחנה המוות 'אשוויץ'. אומנם שהיתי שם רק שלושה ימים - אולם מה שראיתי שם באותם ימים, ד' ירחם שאף אחד לא יראה... רח"ל.

עוד לא הייתי בן 14 שהגעתי לאשוויץ. מעירי חוסט לא ניצל אף אחד מבני גילי! א"כ מה היה נס הצלתי?!

באותו לילה קודם שהגענו לאושוויץ, לאחר טלטולי דרך קשים מנשוא, הרגשתי צמא נורא שאין בכוחי להחזיק מעמד בגללו. הייתי על סף עילפון ואיבוד הכרה. הרגשתי מבולבל ומטושטש. שכחתי את מצבי, והיכן הנני נמצא. רק דבר אחד הרגשתי היטב: צמא נורא! לשוני הייתה בחוץ – ככלב להבדיל. ורק דבר אחד היה ברצוני: לשותות משהו! הייתי יבש לגמרי... לא חשבתי יותר על כלום!

בעת שהגענו לאושוויץ, ודלתות קרון הבקר שבו שהינו נפתחו, הוקל לי מעט שלכל הפחות נשמתי מעט אוויר, לאחר שג' ימים היינו סגורים 120 איש בקרון, שמכיל הוא לכל היותר 50 איש! דחסו אותנו כמו דג מלוח! ד' ירחם, היינו כל הנסיעה אחד על גבי השני, חלקם נפחו את נשמתם במהלכה של נסיעה זו. אינני יכול לתאר בפניכם את קשיי הדרך הנוראים: דוחס נורא... הילדים הרכים... הריח... ההיגיינה... ריח הזקנים שמתו... ועל כולם הרעב והצמא...

הגענו לשם בחצות הלילה, יום לפני ערב חג השבועות. אינני מבין היכן הנני נמצא בכלל... פתחו של גיהינום עלי אדמות... באותו הרגע שבו נפתחו דלתות הקרון, מיד עלו 'קאפו' יהודים והם הורידו את כולם מהקרונות – הישר אל הרמפה שבה מיינו את כולם לחיים או למוות...

תפקידם של הקאפו היה אף להוריד את כל החפצים הרבים שכל היהודים נשאו איתם לשם. היות, שהנאצים אמרו בגטו, שכל אחד יכול לקחת אתו עד 36 ק"ג, לאותו המקום שמוליכים אותנו לשם. ושכל אחד יכתוב את שמו באותיות גדולות וברורות על חבילתו, כדי שלא יתבלבלו... ובבית החדש כולם יקבלו את חבילותיהם – כן, בקרמטוריום... כולם האמינו, ולכן ארזו את מיטב חפציהם לקראת המסע הלזה; אנשים לקחו עימם כסף וזהב, יהלומים וכו'. אני זוכר, שבתוך קופסה של ריבדה הכניסו שטרות של דולרים...

וכשהם עלו אלינו להוריד אותנו ואת חבילותינו, היה עליהם איסור חמור לדבר אתנו, שמא הם יספרו לנו ממה שמתרחש שם, אלא רק להוריד אותנו ולומר לנו לרדת מהקרון. והגרמנים למטה היו צורחים על כולם: ראוס! ראוס! לצאת! לצאת!

פתאום, קאפו יהודי אחד, שעבר ע"י אמר לי בלחש: צא, ותגיד זיביצין – 17! לא הבנתי מה הוא רוצה ממני. הסתובבתי לעברו, ושאלתי אותו: מה אמרת?! אולם כבר לא ראיתי אותו. ומיד שכחתי מזה בכלל.

לגימה שהצילה...

ירדתי מהקרונן, פסעתי כמה פסיעות, והצמא הכריע אותי ונפלתי מעולף על הארץ! לאחר כמה רגעים התעוררתי, וראיתי שבכיסו של אחד מבני עירי, מונח לו בקבוק שלם של נוזלים! אמרתי לו: ר' בצלאל, אולי תואיל בטובך לתת לי מעט מנוזלים אלו?! הוא ענה לי, שזה אלכוהול הכי חזק שיש 96%! חריף...

אמרתי לו, מה שזה יהיה, העיקר קצת ללחלח מעט את הגרון... היות שא"א לתאר אפילו, מהי ההרגשה, לאחר שלושה ימים בלי אוכל ובלי שתיה! ואכן, הוא העביר אלי את הבקבוק, ושתיתי ממנו לגימה הגונה... אכן, זה היה חריף מאוד – אבל זה היה סיבת הצלתי מן השמיים. קודם כל זה עורר אותי, והחזיר לי את הצבע לפנים. וביותר, שעי"ז קיבלתי מעט 'אומץ', שכחתי קצת מהצרות, והלכתי זקוף ככה כמו חייל...

וככה, אלפי האנשים שהורדו מהקרונות הללו, צעדו כולם לעבר המקום שבו היה מנגלה ימ"ש עורך את המיון – 'סלקציה'. בהתחלה היו כולם צועדים ללא סדר מסוים, וככל שהתקרבו יותר, נוצרו שורות שורות של חמשה אנשים בכל שורה, צועדים כולם לעברו, שהגיעו ממש ע"י השורות נהפכו לארבע ושלושה וכו' עד שבכל פעם עמד בנ"א אחד מולו.

הוא היה רופא גדול, מומחה, והיה מסתכל בעיניו של זה שעמד מולו לראות האם בריא הוא ומסוגל לעבוד, או שאחד דינו לשריפה... אולם, החוק שלהם קבע, קודם למצב בריאותו של האדם, שכל מי שהינו מתחת לגיל 17 שנה, אחד דינו לצד שמאל – לשריפה!

וכך זה עבד במהירות. כולם עוברים לפניו, ובמהירות הוא מורה במקל שבידו מה דינו של האדם: מי שהורה לו ללכת לצד ימין הרי שהוא נידון בינתיים לחיים, ועליו ללכת לעבודה. ואילו מי שהוא הורה לו לצעוד לצד שמאל הרי שדינו היה למוות – באמצעות המשרפות, רח"ל.

'מלאך' מוזיע ממרום!

אולם שהגיע תורי לעמוד מולו פתאום הכל נעצר. הוא התבונן בי ממושכות, היות שעמדתי כמו חייל בגב זקוף, שכחתי מעט מהצרות עקב האלכוהול החזק ששתיתי, ולפתע הוא שואל אותי בגרמנית: וי אל ביסטו? בן כמה אתה?

הקב"ה נתן בדעתני, ובאותו רגע נזכרתי במה שאמר לי אותו הקאפו, ואמרתי לו: זיביצין - 17! הוא נתן לי סטירה על הלחי ואמר לי: לך לעבוד!

הקאפו היה מלאך! הקב"ה שלח מלאך! שהרי מה פתאום שאחד יורד מהקרן ופתאום מישהו יגיד לו תגיד 17?! ואם הוא לא היה אומר לי להגיד כך, וודאי שהייתי אומר את גילי האמתי. שהרי אצל 'היקים' צריך לומר את האמת בדיוק...

זוהי אכן הייתה הפעם הראשונה שבה ניצלתי ממנו ימ"ש. לאחר מכן היה עוד ב' פעמים שבהם ניצלתי ממנו. אלו סיפורים ארוכים. רק אספר בקצרה, שהוא ראה אותי למחרת, צעיר, צנום וחיוור, ותיכף שראה אותי צעק עלי: מה הנך עושה כאן? וציווה עלי ללכת לכיוון ה... אלא שה' עזר שבכל הפעמים ניצלתי ממנו...

הצמא שהציל!

לאחר ניסים אלו, התחדש לי פשט חדש בדברי חז"ל הקדושים. כשקבעו לנו חז"ל את ברכות הנהנין, קבעו הם כל ברכה לפי מין המאכל. וכמו כן בברכה אחרונה, נקבעה הברכה לפי מין המאכל. וז"ל חז"ל:

"כיצד מברכין על הפרות? על פרות האילן אומר: בורא פרי העץ. חוץ מן היין, שעל היין אומר בורא פרי הגפן. ועל פרות הארץ אומר: בורא פרי האדמה, חוץ מן הפת, שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ. ועל הירקות אומר בורא פרי האדמה" (ברכות ו, א) וכו' "אכל תאנים ענבים ורימונים, מברך אחריהן שלש ברכות, דברי רבן גמליאל. וחכמים אומרים, ברכה אחת מעין שלש וכו' השותה מים לצמא, אומר שהכל נהיה בדברו" (שם ו, ח).

חוץ מהפשט, שמברכים על המים רק השותה מתוך צמא - אפשר להוסיף בכוונת ברכת שהכל נהיה בדברו, שגם על הצימאון גופא אפשר לברך שהכל נהיה בדברו...

שגם הצימאון מורגש הוא אצל האדם ע"י דברו של הקב"ה - ולטובתו. ולכן, הצימאון האדיר שהיה לי אז, הוא היה הגורם להצלתי... שאילולי צמא זה, לא הייתי שותה את האלכוהול הזה, ולא היה לי את האומץ והתרעננות שבאה לי בעקבות השתייה הלזו. והקב"ה עזר לי שאהיה כ"כ צמא - וע"י צימאון זה עשה לי הקב"ה נס גמור!

י"ח אלול תשס"ט

שהכל נהיה בדברו - ב

ברוך ה', אני יודע מה זה 'לשתות'... מסתמא, שמעתם ממני כבר את המעשה שלי על כך... ה'סיבה' שנגרמה ע"י ההשגחה העליונה שאחיה, ולא נשלחתי אל המשרפות - היא ע"י השתייה. רק נקדים לכך הקדמה קצרה מדברי חז"ל הקדושים, להבנת העניין:

במסכת ברכות, בפרק שישי, המשניות שם עוסקות בדיני 'ברכת הנהנין'; מה מברכים קודם כל אכילה ושתייה: על הפירות - 'בורא פרי העץ'; על הירקות - 'בורא פרי האדמה'; ועל כל שאר הדברים - 'שהכל'. זאת אומרת, שעל מה שאנו אוכלים - מברכים בלי תנאי. אלא, שבסוף הפרק, על ברכת המים - יש נוסח מעט שונה: "השותה מים לצמאו - אומר שהכל נהיה בדברו" עכ"ל. מדוע דווקא השותה 'לצמאו'? לכאורה, גם על המים היה צריך להיות בלי תנאי: השותה מים - מברך 'שהכל'; כמו כל שאר הדברים!

הוא ישלח מלאכו לפניך...

זהו אחד מן הניסים הגדולים שלי... אנשים לא מאמינים - אבל אני הייתי הילד היחיד, שנשארתי בחיים מהעיר שלי לאחר ימי המלחמה. היות, שכידוע שמגיל 17 ומטה לקחו לשריפה מיד; ומגיל 17 עד גיל 55 לקחו לעבודת כפייה. אחד שהיה נראה מעט זקן, מיד הורו לו ללכת שמאלה - לשריפה; היכן ששלחו את הילדים. כמו כן, אנשים נמוכים וחלשים מיד נשלחו שמאלה - לשריפה. אלא, שאני הייתי מעט גבוה, ועוד לא הייתי אפילו בן 14 - היה חסר לי חודשיים להגיע לגיל 14; רק שאני מסופק, אם הנס הזה שאירע לי נעשה ע"י מלאך אחד - או ע"י שני מלאכים... כמו שכתוב (בראשית כד, ז): "ה' אלוקי השמים וכו'" הוא ישלח מלאכו לפניך".

הגעתי לאושוויץ ביום חמישי, ד' לחודש סיון תש"ד, ב-12 בלילה; חג השבועות חל אז במוצש"ק. כל משפחתי המורחבת עלו על המוקד באותו היום. לכן, ב-ד' סיון

זה יום ה'יארצייט' של אימני, שבעת אחיי, סבי וסבתי, דודיי ודודותיי וכל בני משפחתי – הי"ד. בס"ד, אבי ז"ל נשאר בחיים, וזה היה אחד מהנסים הגדולים – אע"פ מה שהוא עבר שם... אוי ואבוי, אפילו מכות רצח ועינויים, רח"ל.

כשהגענו אז לאושוויץ, זה היה אחרי שלושה ימים ושלושה לילות של נסיעה מפרכת, בקרונות המיועדות להובלת בקר – שאנו דחוסים בהם כמו סרדינים... בזמן שנסיעה רגילה מעיר מגורי לאושוויץ, לא עולה על שמונה שעות. אלא, שהם פחדו שנדע לאן הם לוקחים אותנו; וכמו"כ, הם דאגו שבאושוויץ לא יהיה עומס של אנשים – היות שיצאו עשרות רכבות מהונגריה לאושוויץ. הרכבת הייתה עומדת שעות ארוכות לחינם באמצע שדות ושטחים שוממים; אף פעם הרכבת לא עצרה בתחנת רכבת, בכדי שלא נדע לאן לוקחים אותנו. דווקא להיפך, שהיינו ע"י תחנת רכבת – הרכבת נסעה מהר מאוד.

אי אפשר לתאר אפילו מה עברנו בדרכנו לאושוויץ – למעלה מדרך הטבע! היות, שבקרונות להובלת בקר – שבו הובילו אותנו – היה מקום ל-50 בני אדם, ואילו הם דחפו שם 120 איש! וחויץ מזה, שלכל אחד היה לו חבילות עם דברים. הגרמנים ימ"ש 'הרשו' לכל אחד לקחת איתו דברים וחפצים עד 30 ק"ג; וכמובן, כשהגענו לשם, הם לקחו מאתנו הכל...

בכל מהלך הדרך, ישבנו אחד בתוך השני, היות שאי אפשר היה לשבת מרוב הצפיפות והלחץ. בכל מהלך הנסיעה הילדים צרחו; גם לא היה שירותים, והריח היה נורא... היו שם זקנים ונערים יחד. אי אפשר לתאר מה היה שם – הזקנים מתו על המקום. נורא! ביום ובלילה האחרונים של הנסיעה, הם לא נתנו לנו לשתות בכלל, והיה צמא נורא. ומיד כשהגענו לאושוויץ, הם פתחו את הדלתות, ופתאום נכנס אוויר צח. זה הרגיע מעט – אבל הצמא היה נורא, הפה היה יבש...

פתאום שמענו צעקות בגרמנית: ראוס! ראוס! החוצה! החוצה! היו שם 'קאפו' יהודים, שהם הורידו את האנשים מהקרונות, וכיוונו אותם שיצעדו אל המסדר; היה אסור להם לדבר אתנו אפילו מילה אחת. מרחוק עמדו אנשי ס.ס. עם רובים שלופים, וקאפו שהחליף מילה עם יהודים – מיד הם הרגו אותו. בעיניי ראיתי קאפו שאמר מילה לאחד מהיהודים – ומיד הרגו אותו. היות שהם פחדו שהם יגידו את מה שקורה שם, ואולי יתנגדו וימרדו בהם. האמת, שלא היה לנו אפילו הו"א מה שהולך שם; מכיוון, שבגטו הם סיפרו לנו, שהיות שהמלחמה חזקה מאוד, וכל הגויים הלכו ללחום

בחזית, ולכן הם רוצים שנלך לשדות, לעזור לקטוף חיטים כדי שיהיה לחם לכולם, ושם יהיה לנו כל טוב... הם כינו את המקום 'שדה לחם'... היות שאם היה אפילו הו"א כזאת - שבכוונתם להרוג ולשרוף רח"ל - רבים היו בורחים.

תגיד - שבע עשרה!

כשיצאתי מחוץ לקרון אל האוויר הצח, הייתי צמא מאוד, והרגשתי שאני על סף עילפון; נשמתי - רח"ל - כמו כלב, לשוני הייתה ממש בחוץ. והרגשתי שאני רוצה רק דבר אחד - רק לשותות! כולי הייתי מיובש לגמרי. בינתיים, בזמן שעמדתי לצאת מהקרון, הגיע אלי 'קאפו' אחד, וצעק עלי: ראוס! החוצה! והוא לוחש לי באוזן: תגיד - כך הוא א"ל. אני מסתכל לעברו, ורוצה לשאול אותו מה הוא רוצה בדיוק - אבל הוא כבר לא היה שם! ובאותו הרגע, לא נשאר בזיכרוני מזה כלום.

בינתיים, בעוד שאני מתקדם עם כולם לכיוון המסדר - נפלתי מרוב חולשה וצמא. לפתע פתאום, אני רואה את ידיד המשפחה שלנו ר' בצלאל סגל עומד על ידי, ובכיסו מונח בקבוק נוזלים... מיד צעקתי לו: ר' בצלאל, יש לך מעט נוזלים בשבילי? הוא אמר לי: זה משקה הכי חריף! אלכוהול 96 אחוז! אמרתי לו, שיהיה חריף - העיקר משהו ללחלח את הגרון מעט. תחשבו מה זה, שאחרי כמה ימים ברעב ובצמא - לשותות משקה הכי חריף שיש... בכל זאת, לקחתי ושתיתי כהוגן...

הרגשתי שאני נמצא בפורים... פתאום קיבלתי 'אומץ', ונכנסתי למצב רוח טוב. ואע"פ שבדרך כלל הייתי חיוור - קיבלתי צבע בפנים, היות שממש השתכרתי, ושכחתי מכל הצרות שלי, והלכתי זקוף כמו חייל, כמו כן שהייתי לבוש אז במלבושים יפים; וכך כולם צעדו בסדר מופתי בשורות ארוכות קדימה, אל המסדר. פתאום השורות התקטנו ל-6 אנשים 5, 4, 3, עד שהגיעו לשניים, ואז היה ניגש אחד מול מנגלה ימ"ש, שהוא היה הרופא הראשי שם, והוא עמד עם מקל ביד ומסמן לאן לפנות ימינה או שמאלה... הוא היה רופא גדול, והיה מסתכל בעיניים, ועל פי זה הוא היה קובע. ילדים, זקנים, חלשים, נכים, ואפילו אנשים שהיו מעט נמוכים - כל אלו היו מופנים מיד לצד שמאל, לשריפה. ואילולי שהייתי שותה את 'הנוזלים' הללו, גם אני הייתי מופנה לשם - היות שבדרך כלל הייתי נראה חלש וחיוור, ועוד שהיו לי פנים של ילד. אלא, שהיות וקבלתי צבע בפנים, והלכתי בצורה זקופה מעט, הוא התבונן בי, מסתפק לאן לשלוח אותי - ואז נעצר כל המסדר...

הוא מסתכל עלי, ושואל אותי בגרמנית: וי אל ביסטו? בן כמה אתה? אף פעם הוא לא שאל – רק הוא קבע עם המקל: שמאלה או ימינה... מן השמים, מיד נזכרתי במה ש'הקאפו' אמר לי – תגיד 17! ומיד ענית: לו! 17! הוא נתן לי סטירה, וא"ל: לך לעבוד!

נתבונן נא – האם ה'קאפו' לא היה מלאך?!

ועל פי זה הסברתי את המשנה הנ"ל: בשאר הברכות – אין צריך תנאי, אלא מברכים ואוכלים. ואלא, הפשט בדברי המשנה: 'השותה מים לצמאו מברך שהכל נהיה בדברו': שהוא אמור לברך שהכל נהיה בדברו – גם על הצמאון; וזה היות, שאפילו הצמא שלו – זה נהיה בדברו של הקב"ה! שאילולי הצמאון שהיה לי, לא הייתי שותה את המשקה החריף – ולא היה נעשה לי כזה נס נפלא כדלעיל; ועל כך אני מברך את הקב"ה – על הצמאון גופא!

'בי' בו ישמח לבנו - 'בי' בשם קודשו בטחון

המוטל עלינו להתבונן היטב: איך מתמודדים עם כאלה דברים? רק עם דברי חז"ל – שהיו שגורים על לשוננו – בענייני 'אמונה ובטחון'. כפי שחז"ל אומרים (ברכות נד.): "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה". ואומרת הגמרא על כך (שם ס:): "לקבולינהו בשמחה". וכפי שפירש רש"י: "לברך על מדת פורענות בלבב שלם" – בדיוק כמו שמקבלים את הטובה בשמחה, כך צריך לקבל את הרעה בשמחה! לכאורה, איך אפשר להגיע למדרגה כזו? לקבל רעה בשמחה?!

בעולם התורה ידוע על האחים הקדושים, בעל ה'הפלאה' ואחיו רבי שמעלקא. הם היו גאוני עולם בתורתם, ואף חסידים עצומים בראתם; והיו הם מגדולי תלמידי המגיד ממזריץ'. פעם אחת הם נכנסו למגיד, ושאלו אותו שיסביר להם איך אפשר להגיע למדרגה הזאת: 'לברך על הרעה כטובה – ולקבלה בשמחה?'

מעניין לציין, שהם לא רימו את עצמם; מדרגה אמיתית – זה לא רק לומר את המילים של 'השגחה ובטחון' מהשפה ולחוץ. הם ידעו שזה דבר מאוד קשה להרגיש ו'לחיות' את זה באמת.

ואמר להם המגיד, שבאמת זה דבר קשה; אבל הציע להם שילכו לשאול את ר' זושא מאניפולי – שכידוע שר' זושא היה מיוחד ב'השגחה ובטחון'. סיפרו עליו, שכל בוקר לאחר שסיים את תפילתו, היה פונה ומבקש מהקב"ה: אבא, זושא צריך לאכול!

והגבאי, בשומעו זאת, היה מכניס לו את מאכלו. פעם אחת, השמש חשב שזה צריך להשתנות... שר' זושא צריך להבין שהוא זה שמביא לו את האוכל. ואכן, בבוקר שלמחרת הוא החליט, שלא יכניס לו את ארוחת הבוקר – עד שהוא יפנה אליו. למחרת, בעת שר' זושא פונה כהרגלו להקב"ה לקבל את האוכל, הגבאי עמד על דעתו שלא יכניס לו את מאכלו, עד שר' זושא יבקש ממנו. אלא, שבאותו הרגע נפתחה הדלת, ונכנס אדם עם טס מלא כל טוב – והניח לפני ר' זושא; מה שאף פעם אותו גבאי לא הביא לו... כשיצא האיש, שאל אותו הגבאי: מדוע הביא דווקא היום? ואמר לו, שקרה לו נס, ואמר שכאות הודאה להקב"ה הוא יביא לר' זושא סעודה. כל כך דואגים ל'בעל בטחון' מהשמיים...

ר' זושא היה 'בעל בטחון' חזק – וכך הוא הסביר את המשנה הראשונה במסכת שבת: "יציאות השבת, שתיים שהן ארבע בפנים, ושתיים שהן ארבע בחוץ. כיצד? העני עומד בחוץ, ובעל הבית בפנים; פשט העני את ידו לפנים, ונתן לתוך ידו של בעל הבית, או שנטל מתוכה והוציא – העני חייב ובעל הבית פטור". שאל ר' זושא: רבש"ע, העני הזה הוא כ"כ מסכן; כל השבוע הוא כ"כ סובל מעניות ודקדוקי עניות, ואז מגיע שבת קודש, והוא מקבל 'משהו' להחיות את נפשו ואת ב"ב – ואז מיד הוא נעשה חייב! כן! ענה רבי זושא, בשביל שהוא פשט את ידו – על ה'השתדלות שלו' – הוא חייב; היה הוא צריך לבטוח בה! זה 'הנוסח' של ר' זושא...

כמו כן, מסופר עליו עוד, שפעם אחת הוא הגיע להתגורר באיזה עיירה, שלא הכירו אותו. ובאותו זמן, היו לו עוד ילדים קטנים בביתו. אלא שהוא מיד ישב בביהמ"ד ולמד יומם ולילה, בעוד שהבית שלו היה באיזה חורבה. האנשים שם ראו אותו שהוא רק יושב ולומד – ולכן שאלו אותו מהיכן הוא מתפרנס? ואמר להם שיש לו שני 'כיים' – בידיש 'כי' זה פרה – ומהם הוא מתפרנס. ושאלו אותו למקום מגוריו – היות ודיברו בניהם שכדאי לקנות חלב דווקא ממנו, ואפילו להוסיף עוד יותר כסף מהמחיר הרגיל, כדי שצדיק כזה יתפרנס בכבוד.

מיד כשהגיעו לביתו, יצאה אליהם הרבנית, ושאלו אותה אם אפשר לקנות מהם חלב. היא צחקה לשמע השאלה, ואמרה להם, שמאז שהיא התחתנה עוד לא היה להם בבית חלב; ובכלל, הם חיים בדחקות עצומה, והילדים לפעמים נשארים רעבים; ואילו בעלה צם רוב הזמן. ואמרו לה שבעלה הוא זה שאמר להם שיש להם שני 'כיים' – ופרנסתם מהם! אמרה להם שהיא לא יודעת; אבל אם הוא אמר, הוא כמובן יודע מה שהוא אומר. חזרו אצלו ואמרו לו: האם אפשר שת"ח וצדיק לא יאמר אמת?

ואמר להם: זוהי כמובן האמת! היות שאני חי על שני 'כיים': האחד – "כי' בו ישמח ליבנו"; והשני – "כי' בשם קודשו בטחנו" (תהילים לא, כג) – ואכן, אלו שני ה'כיים' שלי, שמהם אני חי...

ואכן, הגיעו הם בעל ההפלאה ואחיו ר' שמעלקא לרבי זושא, ושאלו אותו את השאלה הנ"ל: איך אפשר להבין את הגמרא הזאת, ולהגיע לזה אף 'למעשה'? אמר להם: מעניין, גם אני אף פעם לא הבנתי את דברי הגמרא הללו: "חייב אדם לברך על הרעה" וכו'. היות, ואינני מבין איזה רעה יש בעולם?! אם הקב"ה נותן – וכי זה רע?! אין רע יורד מן השמים! וזה בעוד שהוא היה כ"כ עני ואביון. והוסיף ואמר להם עוד: וזה אפילו אם לא יהיה לי כלום, ועוד יהיה לי רק צרות, שהרי שזה מהקב"ה – וממנו יש רק טוב!

'גאון' עצום - ו'עם הארץ' במוסר!

וודאי, שעבורנו נצרכת עבודה רבה ורצופה כדי להבין ולהפנים דברים כאלו; זה לא בא מאליו! יש לכך סדר מדרגות ומעלות – שאי אפשר להגיע לזה בלי דרך עבודה עקבית ומסודרת.

ברצוני לספר משהו נורא, ששמעתי מהמשגיח דישיבת פוניבז' ר"י לוינשטיין זצ"ל – שמאוד התפעלתי מזה. באותם שנים שנסעתי מהישיבה בצרפת לארץ ישראל כדי לחגוג את יום נשואיי, נשארתי כמה שנים בארץ, עד שחזרתי שוב פעם לצרפת עפ"י בקשתו של רבינו זצ"ל. באותו זמן, הייתי גר בעיר בני ברק. המשגיח זצ"ל, היה מדבר כל מוצש"ק בישיבת פוניבז'. וכמו כן, האדמו"ר ר' אהרון מבלז זצ"ל – היה מדבר כל מוצש"ק בבית מדרשו שבת"א. לכן, מוצש"ש אחד הלכתי לרי"ל; ומוצש"ש שלאחריו הלכתי לר"א מבלז, וחוזר חלילה; זה תמיד טוב לשמוע.

באותו מוצש"ק שהלכתי לשמוע את רי"ל, זה היה ה'ארצי' של מרן הגר"י סלנטר זצוק"ל, ועשו שם משהו גדול לכבוד המאורע. ישבו שם 'במזרח' כל הר"י של פוניבז'; הר' שך, ר"ד פוברסקי וכו' וכמו"כ היה שם הרב מפוניבז' זצ"ל; וכיבדו את רי"ל שהוא ידבר שיחה לכבוד ה'ארצי' של הגר"י. ואי אפשר להאמין, מה ששמעתי ממנו אז. וכך הוא פתח את דבריו:

רבותי! ב"ה, אני נמצא כאן, וסביבי יש ממש 'גאונים'. ואני רוצה לשאול אתכם: האין נעשים 'גאון'? כמובן, שבהתחלה אמורים ללמוד את האותיות אלף בית; ואח"כ צריכים ללמוד לקרוא; ואח"כ לומדים מעט חומש ורש"י; אח"כ משניות; אח"כ גמרא

עם רש"י ותוס' וכדו' עד שלומדים רמב"ם – ומקשים קושיות בדבריו, ואז מתרצים תירוצים הגונים, וכך עולים ומתעלים – עד שנעשים 'גאון' בלימוד התורה"ק. זאת אומרת, שיש לזה 'סדר' מסודר, וזה לא הולך ככה פתאום. יש 'אל"ף בי"ת', ואח"כ לומדים לאט לאט את כל היסודות.

ואז הוא אמר: רבותי! גם במוסר זה ככה! יש 'אל"ף בי"ת של מוסר' בהתחלה; ואח"כ מתקדמים עם היסודות לאט לאט, ומבינים יותר לעומק, ואח"כ מתפעלים בלימוד המוסר וכו' וכו'.

ולפתע, הוא הרים את קולו ואמר בצעקה: רבותי! ייתכן להיות 'גאון' גדול בתורה – ובאותה עת הוא 'עם הארץ' גדול במוסר! זאת אומרת, שאם לא עומלים, ועובדים על כך – זה לא הולך ולא מתקדם! חושבים: נו, זה מגיע ממילא... אבל אין דבר כזה!

והאמת, שזה היה החידוש העיקרי של מרן הגר"ס: שחייבים ללמוד מוסר בכל יום! ולעשות 'עסק' גדול מכך. והיום ב"ה – אודות למאמציהם הרבים של רבי ישראל ותלמידיו – אין ישיבה שאין שם 'סדר מוסר'. היות, שבלי זה, אי אפשר בכלל להתקדם בעבודת ה' ולהיות יר"ש.

מספרים, שרבי אליהו לופיאן זצ"ל, למד מוסר בהתפעלות בכל יום בקביעות! עד כדי כך, שפעם אחת נסע הוא ברכבת מת"א לכפר חסידים, ובאמצע הנסיעה הגיע הזמן של לימוד המוסר בהתפעלות שלו. ועל יד כולם, הוא הוציא את הספר מוסר שלו, והתחיל ללמוד מוסר בהתפעלות! הוא פעם סיפר באריכות איך הגר"י בלזר זצ"ל למד מוסר בהתפעלות, ואיך שמהסבר שכלי גרידא בדברי המס"י – הוא הגיע להתפעלות עצומה!

ולכן המוטל עלינו כעת, הוא לעמול 'בעבודת המוסר' בכלל, ו'בלימוד המוסר' בפרט – בעקביות דבר יום ביומו ללא הפסק כלל וכלל; ועל ידי כך יהיה לנו את האפשרות להגיע לכל אלו המדרגות העליונות.

וכל זה לא ייתכן בלי לימוד המוסר 'בהתפעלות'! ומי שחושב שאפשר בלי לימוד המוסר – כנראה שהוא נולד שלם... בוודאי, שאסור להתווכח ולהתקוטט ח"ו עם מי שלא מבין את הנחיצות והחשיבות העצומה שיש בלימוד המוסר, או עם אלו שמבטלים את עבודת המוסר. אלא, שיש בידינו רק דבר אחד שניתן לעשות למענם – שצריכים אנו לרחם עליהם. ואולי, אפשר עוד דבר אחד לעשות בעניין, לבקש ממנו את שמו ושם אימו, ופשוט להתפלל עליו... מתוך וועד יום ב' לסדר 'שמיני' תשס"ח

הודאה ב'הרגשה'

אני אמור כ"כ להודות להקב"ה על כל הטובות והחסדים שעשה עמי בכלל ובפרט. אני אמור לברך 'שהחינו' על שזכיתי לכך. היו מצבים קשים כאלו – שה' ירחם – שאפילו הרופאים התייאשו. כמו הבעיות שהיו לי בעיניים, עד שממש לא ראיתי כלום. אבל ב"ה אני אף פעם לא התייאשתי – בטחון בד'! וכמובן שה' עזר, וב"ה יצאתי מזה. וכולי תפילה שה' יעזור הלאה.

אינני יודע 'דאגה' מה היא!

מורגל בלשוני תמיד את האמרה הזו: למה לדאוג? על מה לדאוג?! היות שרואים בחוש, שאם צריכים משהו – יש להקב"ה כל כך הרבה שליחים להוציא את גזרתו לפועל; הקב"ה שלח אפילו 'זבוב' כדי לסבב את הדברים כפי רצונו ית'... (עיין בהרחבה על כך ב'המוסר והנועם' ח"ב, במאמר: 'השגחה פרטית'). אם כן, למה לדאוג על מה שיהיה בעתיד? וכי חסר להקב"ה עצות? אם היה יכול אז לשלוח 'זבוב', ומתוך שליחותו של 'הזבוב' הזה יצא כל כך הרבה דברים, עד סיפור יציאת מצרים – וכי הקב"ה לא יכול לעשות הכל?!

(סיפרה ביתו של רי"ד שתחי', שהיה עומד הוא פעם אחת לפני ניתוח מאוד מסובך בעיניים, והרופא – ייזכר לטוב ד"ר סילברסטון, שהיה ממש מתייחס יפה ומסייע לרי"ד מאוד – הלך במיוחד לרי"ש אלישיב זצ"ל לקבל ברכה עבור מו"ר רי"ד זצוק"ל, מרוב שהיה זה מקרה חמור. ולפני הניתוח, בראותה שהוא שקוע במחשבות והרהורים, שאלה אותו: 'אבא, האם אתה מודאג?' היות שהמצב היה חמור, והיה סכנה שיאבד את מאור עיניו מהניתוח הזה. ואז ענה לה בהתרגשות: 'דאגה? מה זה דאגה?! אינני יודע מה זה דאגה!!! כל מה שד' עושה – זה רק טוב!!! הכל ב'השגחה מן השמיים' ו'לטובה' וכו' וכל הזמן חוזר על המילים: 'אין עוד מלבדו').

סעדני - ואושעה!

אנו עומדים לקראת חג החנוכה, שאלו הם ימים של הלל והודאה, וכמו"כ מקיימים בהם סעודות לשם כך. אצל 'חסידים' שנמצאים במצב שצריכים ישועה - נוהגים לעשות סעודה. כמו שכתוב (תהילים קיט, קיז): "סעדני ואושעה" - שע"י הסעודה באה ישועה. ולכאורה, מה ההסבר שבדבר? אלא, ע"י שעושים סעודה, ומודים בה להקב"ה, ובוטחים בו שוודאי תבוא הישועה - אז אכן באה הישועה!

מודה אני לפניך...

ההודאה להקב"ה על כל טובותיו וחסדיו עמנו, זה דבר שעלינו לעשות רגע רגע - על העבר ההווה ואף על העתיד. בליל ש"ק יש אומרים קודם הקידוש: "ריבון כל העולמים וכו' מודה אני לפניך ד' אלוקי ואלוקי אבותיי על כל החסד אשר עשית עמדי ואשר אתה עתיד לעשות עמי ועם כל בני ביתי ועם כל בריותך בני בריתי" ע"כ. לכאורה, מדוע צריכים מעכשיו להודות על מה שעתיד להיות? שהרי תמיד אנו מודים להקב"ה: "על כל החסד אשר עשית עמדי"; א"כ מדוע צריכים כבר מעכשיו להודות על העתיד: "ואשר אתה עתיד לעשות עמי ועם כל בני ביתי"? שיבוא הזמן, מיד נודה על הטובות!

אלא, העניין בזה הוא, שצריך להודות להקב"ה על חסדיו עמנו עם 'הרגשה', שמרגישים באמת מעומק הלב את ההודאה על הטובות שעושה הוא ית' עמנו; ולא תמיד יש את השכל והדעת להודות עם 'הרגשה' - היות שלפעמים אין לנו את המדרגה הזו, או שעסוקים אנו בדברים אחרים, או שנתונים אנו בטרדות החיים, וחסר לנו את 'ההרגשה' שבהודאה.

ולכן, בזמן שיש את 'ההרגשה' שבהודאה להקב"ה על טובותיו ועל חסדיו עמנו, אז אנו אומרים לרבש"ע: הנני מודה לך עכשיו - על כל העבר וההווה; וגם מעכשיו אני מודה לך על העתיד - אם לא יהיה לי אז את הדעת ו'ההרגשה' להודות לך כראוי.

וי"א פשוט בזה, ע"ד 'ההלצה': יהודי אחד הגיע לרבי שלו, וביקש ברכה עבורו עבור אשתו וילדיו - היות שקשה לאשתו בגידול הילדים וכו' בירכו הרבי: ד' יעזור וכו' א"ל היהודי: רבי, אני אכן מבין את הברכה, אבל אני רוצה ברכה שגם אשתי תבין את הברכה... ועל פי משל זה מסבירים את התפילה הנ"ל: רבש"ע, "מודה אני

לפניך על כל החסד אשר עשית עמדי" – מה שאתה עושה לי, הכל זה אכן חסד
גמור והנני מודה לך על כך; אולם, אני מבקש ממך גם מעבשיו והלאה: "ואשר אתה
עתיד לעשות עמי ועם כל בני ביתי" – לא רק עמדי, אלא חסד כזה שגם 'כל בני
ביתי' יבינו את החסד שלך עמנו...
קטע משיחה - כ"ג כסליו התשס"ח מגדל העמק.

